

FRIHEDSKÆMPE ELLER SØLVPAPIRSHAT?

**Mediefremstillingen af
konspirationsteorier i en krisetid**

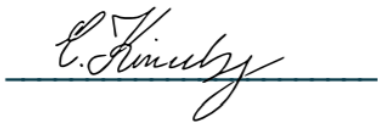
Christina Torbendsdottir Kirkeby | Maria Amanda Vegenfeldt | Rebekka Grage Rasmussen

TITELBLAD

Frihedskæmper eller sølvpapirshat?

Mediefremstillingen af konspirationsteorier i en krisetid

Christina Torbensdottir Kirkeby
Studienummer: 20167446

Maria Amanda Vegenfeldt
Studienummer: 20164142

Rebekka Grage Rasmussen
Studienummer: 20164817

Kandidatuddannelse i Kommunikation
Aalborg Universitet, København
10. semester - Speciale

.....

Anslag: 269.497 / 112,3 sider
Vejleder: Mette Marie Roslyng
Afleveringsdato: 1. juni 2021

Abstract

In this thesis, we study how the Danish news media has covered conspiracy theories during the COVID-19 pandemic and the consequences this has during a crisis period like the pandemic. During the last year, conspiracy theories have received a lot of attention in the media; our initial research shows that the term “conspiracy theory” received twice as many mentions in the media from March 2020-March 2021 compared to March 2019-March 2020.

Throughout the study, we investigate the discursive presentation of conspiracy theories in the Danish media. In the thesis, we give a theoretical view of conspiracy theories and crisis communication, which leads us to propose a discursive approach to the subject. For this approach, we base our discursive analysis on Ernesto Laclau and Chantal Mouffe’s discourse theory to investigate our empirical research. This research is based on a qualitative method, where we, through purpose sampling and a coding process, selected an extract of articles from Danish News Media, all of which concern both COVID-19 and conspiracy theories. With our discursive analysis strategy, we take on a post-structuralist viewpoint, recognizing that this analysis will not lead to one unambiguous truth. The purpose of the analysis will be to uncover the structures/discourses that are expressed in the media's presentation of COVID-19-related conspiracy theories, which then disproves a single, hegemonic and scientific understanding of the COVID-19 pandemic and instead demonstrates several constituted realities.

In the first part of our analysis, we examine the way in which the conspiracy movements represent themselves in the media. This has led us to infer ‘freedom’ as an empty signifier in the discursive presentation, in which the conspiracy movement compares themselves to the resistance movement who fought the Nazis during the Second World War. In addition to this, we include Laclau’s populist theory to describe the logic the conspiracy movements establish when creating an antagonistic frontier as the ‘elite’ who threaten the ‘people’s’ freedom. In the second part of the analysis, we investigate how the media presents the conspiracy movements using two main discursive representations, as either the alternative types who wear “tin foil hats” or as violent hooligans. In addition to this, we address how skepticism is portrayed as either healthy or as distrust.

Lastly, we discuss how the discursive analysis discloses two different viewpoints on what is threatening democracy. The conspiracy theorists present a view in which the 'elite' is preventing the 'people' from freedom, and portray themselves as the true representatives of 'the people', inferring that the 'elite's' way of handling the COVID-19 crisis constitutes a threat to democracy. In contrast, the media presents conspiracy theories as a threat against democracy, when we no longer have a common basis of information due to the attempt to deliberately misinform people. This also leads us to investigate the media's role and how they choose to frame conspiracy theories, for example by who they give airtime. In the end, we discuss who gets to decide what are facts, as when the media creates a dislocating effect when for example calling these theories "conspiracies", suggesting that these are alternative theories to the hegemonical understanding that the media represent. On the other side, just by covering these theories they open up for the possibility of there being more than only one understanding of the truth and thereby the possibility of also contributing to these theories spreading.

Indholdsfortegnelse

Indledende	5
Problemfelt	6
<i>Problemformulering .....</i>	<i>7</i>
Læsevejledning	7
Litteraturreview.....	9
<i>Konspirationsteorier i krisetider .....</i>	<i>11</i>
<i>Spredningen på sociale medier.....</i>	<i>13</i>
<i>Fake news og misinformation .....</i>	<i>17</i>
<i>Mediernes rolle i krisetider.....</i>	<i>18</i>
<i>Modoffentligheder og modnarrativer .....</i>	<i>20</i>
<i>Vores placering.....</i>	<i>21</i>
Teoretisk grundlag.....	22
<i>Konspirationsteorier i et teoretisk perspektiv.....</i>	<i>23</i>
Magtfulde mennesker med en hemmelig dagsorden.....	23
Konspirationernes tidsalder	24
Meningsskabende fortællinger	26
<i>Opsamling .....</i>	<i>29</i>
<i>Konspirationsteorier i et risikoperspektiv .....</i>	<i>29</i>
Definition af risiko.....	30
Formidling af risiko.....	32
<i>Opsamling .....</i>	<i>36</i>
<i>En diskursanalytisk tilgang til konspirationsteorier.....</i>	<i>36</i>
Repræsentationer af virkeligheden	36
En operationalisering af Laclau og Mouffes diskursanalytiske begreber	37
En kamp om dominans.....	39
<i>Opsamling .....</i>	<i>41</i>
Specialets analysestrategi.....	42
<i>Et interpretivistisk afsæt.....</i>	<i>42</i>
<i>Poststrukturalismens indflydelse.....</i>	<i>44</i>
<i>Blotlægning af strukturernes ufuldstændighed.....</i>	<i>45</i>
<i>Uafgørlighedens dislokerende effekt.....</i>	<i>46</i>
<i>Opsamling .....</i>	<i>47</i>
Casestudie som undersøgelsesdesign.....	47

Indsamling og behandling af empiri	50
<i>Valg af empiri .....</i>	50
<i>Empiribearbejdning .....</i>	53
Analyse.....	55
<i>Medierne er ikke et spejl af virkeligheden .....</i>	56
Et afgørende ordvalg.....	56
<i>Konspirationsbevægelsernes selvfremstilling i medierne .....</i>	58
Den nye modstandsbevægelse	58
Diktatoren Mette Frederiksen	62
Mistillid til autoriteter og den forbandede elite	66
<i>Opsamling .....</i>	69
<i>Mediernes fremstilling af konspirationsbevægelserne.....</i>	70
Skeptikere og uromagere.....	71
Samlet under en sølvpapirshat	73
Sortklædte hooligans	77
Mistro og skepsis.....	79
Forandring, modstand og skepsis	82
Sund skepsis	86
<i>Opsamling .....</i>	88
<i>Hvad truer demokratiet?.....</i>	90
Når friheden er truet, er demokratiet truet.....	91
Misinformation som den demokratiske trussel	94
<i>Taletid i medierne.....</i>	97
Flere forskellige agendaer	104
<i>Opsamling .....</i>	106
<i>Flere virkelighedsforståelser.....</i>	107
Os og dem	107
<i>Opsamling .....</i>	112
Konklusion.....	113
Litteraturliste.....	117
Bilag	124
<i>Bilagsoversigt .....</i>	124
<i>BILAG 1: Searchstring til litteraturreview .....</i>	125
<i>BILAG 2: Kodeliste over artiklerne fra empirien.....</i>	128
<i>BILAG 3: Artikelliste med oversigt over empiri .....</i>	135
<i>BILAG 4: Godkendelse af litteraturgrundlag.....</i>	141

Indledende

For knap halvandet år siden ramte den verdensomspændende COVID-19-pandemi vores hverdag, og med ét var verden forandret. Corona blev årsagen til en dagligdag med afstand, isolation og test – et farvel til hverdagen som vi kendte den bedst. Kort tid efter pandemiens udbrud skyllede en anden bølge også ind over verden – en bølge af misinformation, fake news og konspirationsteorier. Den 23. september 2020 erklærede WHO således, at der ikke længere kun var tale om en pandemi, men at verden også var ramt af en infodemi – en overflod af informationer, hvor der bevidst er tale om et forsøg på at dele misinformationer og underminere retningslinjerne fra myndighederne (WHO, 2020).

Troen på at COVID-19 er menneskeskabt og til for at slå verdensbefolkningen ihjel, teorien om en klar forbindelse mellem 5G-netværket og virussen og tanken om, at milliardæren Bill Gates vil plante en mikrochip i alle mennesker med vaccinen, er blot nogle af de mange konspirationsteorier, der i løbet af pandemiens levetid, har spredt sig og i skrivende stund stadig har ben at gå på. Dette speciale er nemlig blevet til i løbet af foråret 2021. De første ord blev nedfældet ca. et år efter, at Danmarks statsminister, Mette Frederiksen, lukkede Danmark ned for første gang. Smittekæderne synes at være brudt og pandemien forhåbentlig snart slut, men som WHO pointerer det, koster misinformation også liv (WHO, 2020).

Mange af de konspirationsteorier, der er opstået i løbet af det sidste år, florerer stadig i fuldt flor, og specialet vil derfor afdække en tid, der er præget af en stigende skepsis over for virussen og en faldende tillid til myndighederne. En krisetid som har skabt nogle af de største kommunikative udfordringer i nyere tid. I en situation som denne handler kommunikation nemlig ikke om at imponere med retoriske greb og skaffe læsere ved at opfylde de journalistiske kriterier. Det handler om at mindske risikoen ved falske og sammensvorne fortællinger.

Problemfelt

Ønsker vi at træde ind i fællesskabet blandt konspirationsteoretikere, er de sociale medier indgangsportalen. Hvad der startede som Mark Zuckerbergs universitetsnetværk, er i dag et af de sociale medier, der skaber grundlaget for organisering af og udgør et talerør for konspirationsteorier. En problematik som Facebookskaberen har erkendt, og i løbet af 2020 dukkede flere og flere initiativer op. Initiativer der skulle forhindre, at misinformation nåede ud til Facebooks milliarder af brugere og i stedet informere om myndighedernes budskaber. Alene mellem april og juni 2020 fjernede Facebook derfor syv millioner opslag og satte et advarselmærkat på 98 millioner opslag, hvor det blev gjort klart, at der var tale om falske eller misledende nyheder (Türker, 2020). I USA blev det paradoksalt nok en af myndighedernes overhoveder, de sociale medier måtte værne sig imod. Den daværende præsident Donald Trump kom i vælten for både at være rod til konspirationsteorier og lade sig støtte af QAnon, men også for selv at bruge sine sociale medier til at dele misinformation. Det resulterede bl.a. i, at han fik lukket sin Twitterkonto.

Herhjemme tegner sig også et billede af en større organisering af konspirationsteoretikere - bl.a. grupperingerne Men in Black og Frihedsbevægelsens Fællesråd (Lehmann, Lønstrup, Krog, Kotkas & Kragh, 2021). Men in Black har samlet flere tusinde mennesker til demonstrationer landet over - og Frihedsbevægelsens Fællesråd har over 11.000 'Synes godt om' på deres Facebookside og anvender mediet til at organisere mindre lokale grupper.

Hvad vi får syn for på de sociale medier bekræfter en udfordring med misinformation og organisering og spredning af konspirationsteorier. I dette speciale er vi dog ikke interesseret i at træde ind i konspirationsteoretikernes SoMe-fællesskaber, og ej heller at "kriminalisere" de sociale medier yderligere. Vi er i stedet interesseret i at kaste lys over de danske nyhedsmediers formidling af konspirationsteorier. Konspirationsteoretisk indhold er nemlig ikke kun forbeholdt de sociale mediers mørke afkroge. De danske nyhedsmedier giver også spaltepads til konspirationsteoretiske tanker og fortæller om sammensværgelserne. Vores indledende research til dette speciale, viste os, at der blandt de danske nyhedsmedier, har været et øget fokus på konspirationsteorier i løbet af det seneste år. En hurtig søgning på Infomedia viser nemlig, at der fra den 11/3 2019 til den 11/3 2020 fremgår 2660 resultater med medieomtaler, der omtaler konspirationsteori eller -teorier.

Mens dette tal stiger til 5451 i perioden fra den 11/3 2020 til den 11/3 2021. Bemærkelsesværdigt er det, at sidstnævnte periode er sammenfaldende med, at COVID-19-pandemien for alvor gjorde sit indtog i Danmark og landet blev lukket ned. Det øgede mediefokus har vakt vores interesse, idet konspirationsteorierne tilsyneladende ikke længere kun får opmærksomhed i lukkede grupper på de mere ukontrollerede sociale medier, men at nyhedsmedierne nu også lukker konspirationsteoretikerne ind og hermed giver det konspiratoriske indhold spaltepads. Vi er derfor interesseret i at undersøge, hvordan medierne formidler dette indhold, og vurdere hvilke konsekvenser det har i en krisetid som COVID-19, hvor en infodemi også raser og misinformationer spredes. Vi vil undersøge dette med udgangspunkt i nedenstående problemformulering.

Problemformulering

Hvilke diskursive fremstillinger kommer til udtryk i formidlingen af COVID-19-relaterede konspirationsteorier i de danske nyhedsmedier, og hvilken betydning har det for den hegemoniske forståelse af Coronakrisen?

Læsevejledning

Du har indtil videre læst specialets indledende ord og problemfelt, som gerne skulle have vækket din interesse for emnet og givet dig en indsigt i, hvad det er, vi undersøger. Det der nu følger, er en indførsel i specialets opbygning.

Indledende
Problemfelt
Læsevejledning
● Du er her
Litteraturreview
Teoretisk grundlag
Analysestrategi
Indsamling og behandling af empiri
Analyse
Mediediskursivt fokus
Konspirationsbevægelsernes selvfremstilling
Mediernes fremstilling
Demokratiforståelser
Taletid i medierne
Flere virkeligheder
Konklusion

Når du har læst læsevejledningen, vil det næste afsnit du møder give et overblik over noget af den forskning, der allerede findes på området. I specialets litteraturreview kan du nemlig læse om den eksisterende viden inden for feltet, som har været med til at specificere og afgrænse specialets fokus. Herefter vil vi præsentere specialets teoretiske grundlag. Afsnittet er ikke blot en omskrivning af andre forskeres teoretiske udledninger, men er opbygget som et undersøgende, teoretisk afsnit, der specifikt forholder sig til specialets fokus, problemformulering og som også introducerer den diskursteori, der anvendes til analysen af specialets empiri. Dernæst følger specialets analysestrategi, som sætter ord på, hvorledes vi griber analysen an gennem en sammenkobling med

specialets videnskabsteoretiske afsæt. Herefter præsenterer vi vores undersøgelsesdesign, efterfulgt af vores tilgang til indsamling af empiri og bearbejdningen heraf. Dernæst følger diskursanalysen af vores empiri, der består af en række udvalgte artikler udgivet i danske nyhedsmedier i perioden fra den 11/3 2020 til den 11/3 2021. Efter et indledende afsnit med et overordnet fokus på mediernes rolle, vil analysen være inddelt i to niveauer, hvoraf vi først fokuserer på konspirationsbevægelsernes selvfremsættelse og herefter mediernes fremstilling af selvsamme. De udledte diskurser bliver afsættet for en diskussion af de demokratiforståelser, diskurserne afspejler. Herefter kobles analysens hidtidige udledte pointer til mediernes rammesættende og dagsordensættende diskussion, og afsluttes med en diskussion af og refleksion over de virkelighedsforståelser, som empirien afspejler. Afslutningsvis samler vi op på undersøgelsen for at kunne besvare, hvilke diskursive fremstillinger, der kommer til udtryk i formidlingen af de COVID-19-relaterede konspirationsteorier i de danske nyhedsmedier, og hvilken betydning det har i en krisetid som COVID-19-pandemien.

Litteraturreview

For at afdække den eksisterende viden indenfor det felt, vi beskæftiger os med, har vi udformet et litteraturreview, der har til hensigt at introducere den relevante forskning på området, men som også har til formål at specificere og afgrænse specialets fokus.

Vi har valgt at lave et narrativt litteraturreview, der udover at afspejle den viden, vi har tilegnet os om emnet, også har hjulpet os med at identificere specialets problemstilling. Som Cronin, Ryan, og Coughlan (2008) påpeger det, har det narrative litteraturreview nemlig den fordel, at det kan hjælpe forskeren med, at “ (...) identifying gaps or inconsistencies in a body of knowledge” (s. 38). En fordel vi har draget nytte af, da udforskningen af feltet har tydeliggjort, hvordan konspirationsteorier har bevæget sig fra lukkede grupper i mørke kroge af internettet og ind på gængse sociale medier og i nyhedsmedier, og dermed er nye problemstillinger opstået i formidlingen af disse. Litteraturreviewet er baseret på en række søgninger (Bilag 1) på Aalborg Universitets Biblioteks online søgemaskine. Som det fremgår i bilag 1, valgte vi en række søgeord, som blev udgangspunkt for undersøgelsen af feltet, men søgningerne gav også anledning til en specificering og afgrænsning

af emnet - og derved en reduktion af antallet af artikler. De specifikke søgestrengene fremgår af bilag 1, mens de artikler og studier, vi har fundet frem til, bliver præsenteret i forbindelse med en række gennemgående tematikker herunder.

Da specialet overordnet fokuserer på konspirationsteorier i krisetider, vil første del af litteraturreviewet kaste lys over en række studier, der fremhæver sammenhængen mellem genereringen af konspirationsteorier og krisetider. Ligeledes vil afsnittet mere specifikt også fremhæve studier, der undersøger spredningen af konspirationsteorier og misinformation i forhold til COVID-19, da specialet netop beskæftiger sig med denne sammenhæng. I forlængelse af dette vil vi præsentere læseren for nogle af de dilemmaer, problematikker og pointer, der tidligere er blevet fremhævet i forbindelse med genereringen af konspirationsteorier – både generelt og i forbindelse med kriser. I den forbindelse belyses det, hvordan de sociale medier spiller en central rolle i denne generering. Som læseren vil erfare bruges begreberne fake news og misinformation ofte i sammenhæng med beskrivelser af konspirationsteorier. Vores litteraturreview vil derfor også give en kort gennemgang af en række studier, der beskæftiger sig indgående med netop disse betegnelserne i en kommunikationsmæssig sammenhæng, så vi kan skabe en bredere forståelse for sammenhængen mellem de tre betegnelser.

Da vi gennem vores undersøgelse anlægger et fokus på, hvilken rolle de gængse nyhedsmedier spiller i formidlingen af konspirationsteorier i forbindelse med COVID-19-pandemien, vil vi gennem vores litteraturreview også præsentere læseren for en række eksisterende studier, der sætter fokus på nyhedsmediernes rolle i krisetider. Det skyldes, at vi, som nævnt tidligere, er interesseret i at undersøge, hvordan konspirationsteoriernes rejse væk fra de mørke kroge af internettet har skabt en ny problemstilling for de gængse nyhedsmedier i formidlingen heraf. I forlængelse af dette har vi også valgt at fremhæve en række pointer om såkaldte modoffentligheder og modnarrativer. Dette perspektiv har vi valgt medtage, da de COVID-19-relaterede konspirationsteorier afspejler en stigende skepsis over for myndighedernes udmeldinger i forbindelse med krisen, og vi finder således tidligere studier om opstandelsen af modoffentligheder relevante for at få en forståelse af, hvad der driver disse.

Konspirationsteorier i krisetider

Man kan finde flere eksempler på studier, der beskæftiger sig med forholdet mellem konspirationsteorier og krisesituationer. Karen M. Douglas, Joseph E. Uscinski, Robbie M. Sutton, Aleksandra Cichocka, Turkey Nefes, Chee Siang Ang og Farzin Deravi (2019) undersøger bl.a., hvordan krisesituationer har indvirkning på genereringen af konspirationsteorier. De beskriver, at trusler og krisesituationer kan øge risikoen for, at man samles i grupper om konspirationsteorier. De fremhæver, at forskningen peger på, at social identifikation med en given gruppe spiller en central rolle i genereringen i disse teorier. Særligt hvis man som gruppe føler sig undergravet eller truet, og man gennem konspirationsteorierne kan forklare sin dårlige position i samfundet. I sidste ende kan en overbevisning om, at andre grupper konspirerer mod ens egen, hjælpe med at forklare, hvorfor gruppen befinder sig i den dårlige position (Douglas et al., 2019, s. 9).

David L. Altheide (2020) beskæftiger sig ligeledes med emnet, men har i sit studie fokus på digitale medielogikker, og det han omtaler som dødelig politik. Altheide tager udgangspunkt i en specifik krise og håndteringen heraf, når han beskriver, hvordan den tidligere amerikanske præsident, Donald Trump, håndterede Coronapandemien. Altheide peger på, at Trumps Coronahåndtering i højere grad handlede om at føre opmærksomhedsbaseret politik, hvorved hans mediestrategi omhandlede at få mest mulig opmærksomhed fra det størst mulige publikum, hvilket blev på bekostning af en effektiv håndtering af krisen (2020, s. 514). I den forbindelse pointerer Altheide, at massemedier og sociale medier er med til at forme menneskers meninger og forståelser af specifikke begivenheder. Analyser af mediedækningen af sociale kriser, såsom en pandemi, peger derfor på vigtigheden af, at forstå hvordan medielogikker fremmer den udbredte forståelse gennem mediekriterier og formater - og dermed medialiseringen af det offentlige liv (Altheide, 2020, s. 514). Altheide beskriver i den forbindelse konspirationsteorier, og dét han beskriver som et propaganda stormvejr, hvor hensigten ikke er at overbevise om ét bestemt faktum. I stedet forsøger man at bombardere mennesker med så mange modstridende synspunkter, konspirationsteorier, "hvad-så-med"-teorier og forvrængninger, og dermed skabe så meget forvirring, at man i sidste ende måske giver op på overhovedet at sætte sig ind i sagen (Altheide, 2020, s. 522). Altheide peger på, at den vildledende information fik den amerikanske befolkning til at handle i panik, og at det ligeledes skabte en udbredt usikkerhed, da mange amerikanere udvalgte fakta på baggrund af politiske

synspunkter og foretrukne mediekilder (Altheide, 2020, s. 523-524). I sidste ende konkluderer Altheide, at denne mediehåndtering af krisen endte med at få betydelige konsekvenser for måden hvorpå, USA håndterede krisen, hvilket i sidste ende gjorde, at krisehåndteringen blev forsinket.

I forlængelse af Altheides fremhævelse af konspirationsteoriernes enorme spredning under COVID-19-pandemien, kan man også fremhæve en lignende problematik, der relaterer sig til selvsamme krise. En af de problematikker, der behandles i flere studier, er nemlig infodemien, der er opstået i forbindelse med Coronakrisen. Både Axel Bruns, Stephen Harrington og Edward Hurcombe (2020) og Carolyn A. Lin (2020) beskæftiger sig med dette perspektiv. Hvor Bruns et al. giver et indblik i de udbredelsesdynamikker, der knytter sig til konspirationsteorien om, at Corona-pandemiens opstandelse skulle være knyttet til udrulningen af det nye 5G-netværk i Wuhan og verden over, så ser Lin i sit casestudie specifikt på, hvordan infodemien har påvirket det amerikanske samfund under krisen. Begrebet infodemi kan sammenlignes med Altheides beskrivelse af propaganda stormvejr, men Lin definerer begrebet som et fænomen, hvorved en overvældende mængde af information om et specifikt problem tilslører identifikationen af problemet og dets løsning (Lin, 2020, s. 661-662). Infodemi kan omhandle al slags information, og dermed også misinformation og konspirationsteorier. Lin beskriver, hvordan misinformation om Coronavirus har spredt sig og har fremmet falske påstande og medicinsk misinformation fra dem, der ikke stoler på videnskaben (2020, s. 662). Lin fremhæver, at denne infodemi har bidraget til en nedbrydelse af offentlighedens opmærksomhed, interesse og indsats for at lære mere om pandemien (2020, s. 663). Casestudiet peger på, at en infodemi under en stor krise kan udgøre en udfordring for regeringer og myndigheders mulighed for at kommunikere og implementere en videnskabsbaseret løsning på krisen. Dette skyldes, at en infodemi kan skabe en ideologisk konflikt og endda skabe civil uro, som altså er forstærket af misinformation og konspirationsteorier (Lin, 2020, s. 667).

Daniel Romer og Kathleen Hall Jamieson (2020) går også i dybden med de konsekvenser og den påvirkning, som spredningen af konspirationsteorier i forbindelse med COVID-19 har haft og kan få. De undersøger f.eks. hypotesen om, at de konspirationsteorier, der spredte sig i etablerede medier og på sociale medier i begyndelsen af COVID-19-pandemien - og accepten af disse - ville få negative konsekvenser for USA's implementering af forebyggende Coronaadfærd som f.eks. brugen af

mundbind, fysisk distancering og opfordring til vaccination. Romer og Jamieson når frem til den konklusion, at en stor opbakning og tiltro til COVID-19-relaterede konspirationsteorier også betyder modstand mod gennemførelse af forebyggende adfærd og den kommende vaccination. De belyser, hvordan både sociale medier og mainstream medier spiller en central rolle i udbredelsen af konspirationsteorier, og hvorvidt folk tror på dem eller ej. De konkluderer, at barrieren mellem konspirationsteoriene og den forebyggende Coronaadfærd ikke bør mindskes gennem en konfrontation af konspirationsteoretikerne. De mener derimod, at den bør mindskes ved fortsat at dele sundhedsmyndighedernes budskaber og sundhedsmæssige retningslinjer i etablerede medier såvel som i de medier, der tidligere har støttet op om COVID-19-relaterede konspirationsteorier (Romer & Jamieson, 2020, s. 1).

Spredningen på sociale medier

Bruns et al. (2020) belyser gennem metoder som tidsrækkeanalyse og social netværksanalyse, hvordan misinformationer og konspirationsteorier relateret til COVID-19 bliver spredt på sociale medier. Deres undersøgelse viser, hvordan misinformationernes troværdighed blev forstærket, i takt med at de blev delt af berømtheder, sportsstjerner og medier. De når ligesom Romer og Jamieson (2020) frem til den konklusion, at spredning af falsk information kan mindskes og bekæmpes med en øget deling af korrekte informationer (Bruns et al., 2020, s. 12). Andre mener derimod, at spredningen af misinformation bedst kan bekæmpes og kontrolleres gennem en mere autoriseret procedure på sociale medier. Wasim Ahmed, Josep Vidal-Alaball, Joseph Downing og Francesc López Seguí (2020), der, ligesom Bruns et al., også beskæftiger sig med udbredelsen af konspirationsteorier og sammenhængen mellem COVID-19 og 5G-netværket, pointerer, at en større autorisering på Twitter og andre sociale medier kan få stor betydning for, hvor langt misinformationerne spreder sig (Ahmed et al., 2020, s. 1). På den anden side, kan man også fremhæve Giovanni Luca Ciampaglia, Alexios Mantzarlis, Gregory Maus og Filippo Menczers (2018) pointe om, at det vil være en stor udfordring at ændre de sociale mediers algoritmer i sådan en grad, at de tager højde for troværdighed og pålidelighed (s. 71).

Megha Sharma, Kapil Yadav, Nikita Yadav og Keith Ferdinand (2017) har undersøgt spredningen af information og misinformation i forbindelse med Zika-virussen, der ramte i 2016. De finder bl.a.

frem til, at misinformerende opslag, i dette tilfælde på Facebook, bliver mere populære og spreder sig langt hurtigere end opslag med korrekte informationer (Sharma, Yadav, Yadav, & Ferdinand, 2017, s. 302). De pointerer i denne sammenhæng, at en mere kontrolleret censur af alt publiceret indhold ikke vil stoppe spredningen af misinformation. I stedet vil det højst sandsynligt resultere i en forværring af konspirationsteorier og føre til yderligere spredning af misinformation på alternative sociale medieplatforme.

Anatoliy Gruzd og Philip Mai (2020) undersøger også sammenhængen mellem spredningseffekter på de sociale medier og COVID-19-relaterede konspirationsteorier. De tager dog udgangspunkt i, hvordan hashtagget #FilmYourHospital, og konspirationsteorien af samme navn, spredte sig på Twitter i slutningen af marts 2020. Deres undersøgelse tager udgangspunkt i en social netværksanalyse af Twitter-data med det formål at identificere hvilke slags brugere, der delte hashtagget. Gennem deres undersøgelse kommer Gruzd og Mai frem til, at det meste af det indhold, der blev delt i relation til hashtagget, blev delt af helt almindelige Twitter-brugere. Imidlertid konkluderer de også, at det var de få, indflydelsesrige Twitter-profiler, med en bred følgerskare, der havde størst betydning for, at denne konspirationsteori voksede sig stor til at begynde med (Gruzd & Mais, 2020, s. 7). Ifølge Gruzd og Mai var det især en håndfuld fremtrædende, konservative politikere og højreorienterede politiske aktivister, der var med til at sprede konspirationsteorien og som brugte hashtagget til at opfordre deres følgere til at filme deres lokale hospitaler. Gruzd og Mai pointerer i stil med Ahmed et al. (2020) og Bruns et al. (2020), at spredningen af misinformation potentielt kan formindskes gennem faktatjek og ved at dirigere folk i retning af pålidelige kilder fra sundhedsmyndighederne. De pointerer dog også, at misinformationerne bliver langt svære at udrydde, når de misledende påstande kommer fra politikere (Gruzd & Mai, 2020, s. 8).

En årsagsforklaring til at konspirationsteorierne får mere indflydelse end tidligere, kan ifølge Alessandro Bessi (2016) findes i de sociale mediers opbygning. Han pointerer, at de sociale medier skaber et netværk for dets brugere, hvor det bliver muligt at processere information i et lukket system, hvor informationer tillægges betydning ud fra en fælles bias, der ofte er selvbekræftende, og som skriver sig ind i den forståelse, man allerede har af verden. Dette sociale fænomen kaldes også for de sociale mediers ekkokammer (Bessi, 2016, s. 460). I sin undersøgelse tager Bessi

udgangspunkt i en række Facebook-opslag med falske nyheder, misinformation eller ikke-underbyggede påstande og ved brug af ekstrem-værdi-teori (EVT) som metode, undersøger han de statistiske karaktertræk, der knytter sig til delingen af viral misinformation på sociale medier. Fra både studiet af Bessi og Ciampaglia et al. (2018) kan man udlede, at der hersker et dilemma om det, at de såkaldte ekkokamre skærper muligheden for at blive mødt af andre perspektiver end det, man i forvejen selv opsøger.

Et andet aspekt, der tidligere er blevet gjort til genstand for analyse, er at de sociale medier har vist sig nyttige som platform for aktivisme under COVID-19, idet et forsamlingsforbud blev en realitet i mange lande. Den belgiske forsker Geoffrey Pleyers (2020) undersøger, hvordan sociale bevægelser er blevet påvirket af COVID-19-krisen i foråret 2020. Mere specifikt ser Pleyers nærmere på perioden fra WHO's deklareret af pandemien den 11. marts 2020 til mordet på George Floyd den 26. maj 2020. Modsat anden forskning inden for dette område, fokuserer Pleyers på de såkaldte counter-movements, som han beskriver som værende: "Progressive, capitalist and reactionary actors compete to impose different narratives of the crisis and of the world that should come out of it" (Pleyers, 2020, s. 297). I artiklen påpeger Pleyers (2020), at år 2019 var et af de mest aktivitetsrige år for sociale bevægelser med ugentlige protester, men at COVID-19-krisens indtog i starten af 2020 fik sat en brat stopper for protesterne, da folk blev tvunget til at blive hjemme (Pleyers, 2020, s. 296). Pleyers undersøgelse af de sociale bevægelseres mindre synlige aktiviteter viser dog, at bevægelserne har været særligt aktive i denne periode og har tilpasset sig de uventede vilkår. Datasættet, som udgør empirien for Pleyers undersøgelse, blev indsamlet på flere forskellige kontinenter, på hhv. engelsk, spansk, portugisisk og fransk, og består af 1) artikler fra lokale, nationale og internationale medier fra lockdown-perioden, 2) sociale bevægelser og aktivist-netværks hjemmesider, online publikationer og sociale medier, 3) Forskning fra samfundsforskere (2020, s. 297). Gennem en analyse af denne empiri, udleder Pleyers, at selvom aktiviteterne fra de sociale bevægelser i den analyserede periode blev mere lokale, trak mange af initiativerne på globale bølger (2020, s. 307). Han fremhæver aktiviteter såsom, at de sociale bevægelser har været med til at fordømme den store ulighed, der særligt er kommet til syne under pandemien, oprettet grupper til at hjælpe hinanden, overvåget nationale politikere og informeret deres medborgere gennem kampagner om uddannelse. Pleyers udleder desuden, at de progressive bevægelser har

taget COVID-19-pandemien til sig som en mulighed for at tage fremtiden i egne hænder, hvilket har gjort pandemien til en slagmark for alternative fremtider. Pleyers konkluderer, at hvis man vil forstå krisen og konsekvenserne heraf, er en analyse af de aktører, der kæmper om at forme betydningen af krisen og håber på at kunne præge den verden, der kommer ud af den, central (2020, s. 308).

Sabrina Zajak, Katarina Stjepandić og Elias Steinhilper (2020) ser ligeledes på, hvordan sociale bevægelser er blevet påvirket af COVID-19-krisen, idet det midlertidigt blev forbudt at forsamle sig (s. 1). Den case, de ser nærmere på, er pro-migrant mobilisering i Tyskland, hvor de med udgangspunkt i et større forskningsprojekt om netop dette, har udvalgt og analyseret seks semi-strukturerede interviews, som eksplicit fokuserer på de pandemi-relaterede udfordringer i relation dertil (Zajaka et al., 2020, s. 4). I artiklen præsenterer forskerne de udfordringer, som de sociale bevægelser stod overfor, da pandemien ramte og pludselig tog al offentlig opmærksomhed og gjorde det til uansvarlig opførsel at demonstrere under en pandemi (s. 6). Men ligesom at Pleyers (2020) påpeger en overraskende tilpasningsevne blandt sociale bevægelser, udleder Zajaka et al. ud af deres undersøgelse også en forbløffende evne blandt pro-migrant bevægelser i Tyskland til at adaptere de nye vilkår. De udleder helt konkret to taktiske innovationer. Først og fremmest en ny taktik inden for kombinationen af on- og offline-aktivisme. Derudover en taktik om at forbinde det migrations-relaterede issue til andre former for marginalisering i relation til COVID-19-krisen (Zajaka et al., 2020, s. 7). Coronavirussens monopol på offentlighedens opmærksomhed blev altså brudt gennem såkaldte hybridprotester, som f.eks. online protester på Twitter og YouTube, og protestaktiviteter i det offentlige rum som bannere på altaner og hegn. Derudover gennem en framingstrategi, der hævdede, at COVID-19 forværrede den eksisterende sociale ulighed og ramte de sårbare grupper hårdest, hvorved f.eks. migranter blev inkluderet i fortællingen (Zajaka et al., 2020, s. 8-9). Derved formåede de sociale bevægelser mod alle odds at gøre tysk migration til et emne på offentlighedens dagsorden blandt det pandemirelaterede fokus. Til trods for, at analysen er begrænset til pandemiens første peak, mener Zajaka et al. at deres artikel afspejler nogle protest-tendenser, vi også vil se i fremtiden (2020, s. 10).

Fake news og misinformation

Som belyst i ovenstående eksisterer der altså et gennemgående fokus på sociale medier og konspirationsteorier i relation til COVID-19-pandemien og kriser generelt. Flere af de studier, der beskæftiger sig med denne sammenhæng, anvender ofte betegnelser som fake news og misinformation i relation til deres beskrivelse af konspirationsteorier. Nedenfor vil vi derfor fremhæve en række studier, der beskæftiger sig med disse betegnelserne i en kommunikationsmæssig sammenhæng.

Silvio Waisbord (2018), der beskæftiger sig mere specifikt med fænomenet fake news, beskriver bl.a. hvordan fake news er blevet et buzzword i nutidens medie- og nyhedsbillede, og hvordan den offentlige mening i dag er præget af, at alle, lige fra konventionelle nyhedsorganisationer, statslige instanser, bureauer og kendte, fylder de sociale medier med misinformation. Ifølge Waisbord er konsekvensen af dette, at "almindelige" mennesker også bliver eksponeret for misinformation og dermed bliver mere tilbøjelige til at viderelede falske nyheder. På baggrund af dette konkluderer Waisbord, at informationsdynamikkerne har ændret sig, og at spredningen af fake news og misinformation er en indikation på, at fænomenet er konstituerende for nutidens informationsdynamikker, og at det på mange måder gør kommunikation mere kaotisk og kompleks end tidligere. Det skyldes, at den offentlige sfære er blevet digital, og det har medført en anderledes grad af engagement i nyheder og information (Waisbord, 2018, s. 1869).

Linda Hantrais, Paul Allin, Mihalis Kritikos, Melita Sogomonjan, Prathivadi B. Anand, Sonia Livingstone, Mark Williams og Martin Innes (2020) ser i deres artikel nærmere på COVID-19 i relation til den digitale revolution, og beskæftiger sig således både med fake news, misinformation, disinformation og konspirationsteorier i relation til de digitale medier. De påpeger, at folk i frygt og usikkerhed søgte viden på nettet om COVID-19-pandemien, hvor de udover at blive eksponeret for konspirationsteorier, der kobler pandemien med 5G-netværk og biovåben, også er blevet eksponeret for misinformation og disinformation. Dette har haft konsekvenser for bl.a. den offentlige sundhed, da det skabte forvirring og mistillid til den officielle og medicinske vejledning (Hantrais, et al., 2020, s. 9-10). De henviser til en undersøgelse, hvori det udledes, at en tredjedel af

brugere på sociale medier i de seks lande, der blev undersøgt, blev eksponeret for falske eller misledende informationer (Hantrais, et al., 2020, s. 9).

I et tidligere studie undersøger Delia Mocanu, Luca Rossi, Qian Zhang, Marton Karsai og Walter Quattrociocchi (2015), hvordan en række Facebookbrugere konsumerer forskellige former for information i forbindelse med den italienske valgkamp. Formålet med studiet er at belyse, hvordan brugernes opmærksomhedsmønstre udspiller sig på forskellige informationsider, hvordan de responderer til falske nyheder og om informationskonteksten har nogen betydning for brugernes opfattelse og reaktion. Mocanu et al. når frem til, at de Facebookbrugere, der primært interagerer og engagerer sig på alternative nyhedssider og i alternative informationer, også er dem, der er mest eksponerede for at blive påvirket af og dele falske nyheder og misinformation.

Mediernes rolle i krisetider

Mange af de tidligere nævnte studier belyser, hvordan de sociale medier spiller en central rolle i spredningen og delingen af konspirationsteorier i krisetider. I dette afsnit vil vi også kaste lys på studier, der beskæftiger sig med nyhedsmediernes rolle i krisetider. Steen Steensen og Tine Eide (2019) beskæftiger sig bl.a. med mediernes betydning i krisetider. De undersøger i den forbindelse den norske offentlighedssfære efter terrorangrebet i juli 2011. Steensen og Eide peger på mange fordele ved mediernes evne til at samle befolkningen under kriser, men beskriver også, at denne i høj grad afhænger af mediernes sammenhængskraft, magtfordeling og tilliden til den diskursive praksis, der hersker om nyhederne (2019, s. 933). Imidlertid understreger de også, at meget forskning peger på den potentielle skade, som sociale medier kan gøre for et samfunds modstandsdygtighed under kriser og katastrofer. Dette er især relateret til spredningen af misinformation og rygter, hvilket i værste tilfælde potentielt kan fremskynde antagonismer og konspirationsteorier og derved skabe ustabile samfund (Steensen & Eide, 2019, s. 936). Steensen og Eide undersøger, hvordan "inter-media connections" mellem sociale medier, og de mere mainstream massemedier er vigtige for et samfunds evne til at skabe en følelse af en samlet og kollektiv reaktion på en krisesituation og dermed skabe en samfundsmæssig modstandsdygtighed over for krisen. De pointerer dog, at kollektiv reaktion og samfundsmæssig modstandsdygtighed ikke er det samme, da kollektiv reaktion kan basere sig på misinformation og mistillid til

myndighederne, og dermed skabe mere ustabilitet end modstandsdygtighed (Steensen & Eide, 2019, s. 936).

Ligesom Steensen og Eide, har Claire Konkes og Libby Lester (2017) fokus på medier, når de beskæftiger sig med konspirationsteorier – de undersøger nemlig, hvad der sker, når disse teorier bliver en del af nyhedsjournalistik. Dette gør de gennem et empirisk studie af en pædofilisag i Tasmanien, der udviklede sig til en konspirationsteori, der involverede højtstående embedsmænd og regeringen. I deres undersøgelse beskriver de, hvordan fremkomsten af konspirationsteorier udfordrer den journalistiske praksis, især når det gælder research og verifikation. I et stadig mere fragmenteret mediemiljø, tester disse rygter og spekulationer nyhedsorganisationens ønske om at være først og hurtigst, men dermed også mangelfuld snarere end at være velundersøgt og nøjagtig (Konkes & Lester, 2017, s. 827). Deres studie undersøger, hvad der sker, når den officielle forklaring på en krise mødes med stor skepsis, og medier i stedet vælger at undersøge alternative kilder for at få en forklaring. En fare ved dette er, at de alternative forklaringer og teorier ofte kan være skabt ud fra specifikke interesser og dermed kan misinformation spredes og skade mere, end det gavner, i forsøget på at finde et svar på krisen (Konkes & Lester, 2017, s. 936).

Stephanie Craft, Seth Ashley og Adam Maksl (2017) beskæftiger sig ligeledes med konspirationsteorier og medier i deres studie, hvor de undersøger hvorvidt, der er en sammenhæng mellem kendskabet til nyhedsmedier og sandsynligheden for at bakke op om konspirationsteorier. De beskriver, hvordan opbakningen til konspirationsteorier er et problem, der truer det demokratiske samfund, idet spredningen af misinformation er i modstrid med det demokratiske ønske om, at individer skal kunne træffe beslutninger på et oplyst grundlag (Craft et al., 2017, s. 389). Gennem deres studie ønsker Craft et al. derfor at undersøge, hvilken betydning kendskabet til nyhedsmedier har for, hvor rustet det enkelte individ er til at kunne afgøre, hvilke informationer og historier, der er sandfærdige eller falske. Gennem en online spørgeskemaundersøgelse finder de frem til, at de individer med et stort kendskab til nyhedsmedier og mediesystemer har mindre sandsynlighed for at bakke op om konspirationsteorier, også selvom det er konspirationsteorier, der stemmer overens med deres politiske overbevisninger.

Modoffentligheder og modnarrativer

Som vi allerede har fremhævet, påpeger Altheide (2020), at massemedier og sociale medier er med til at forme menneskers meninger og forståelser af specifikke begivenheder. Der er dog også andre aktører, der forsøger at definere forståelsen af begivenheder, og gå imod den offentlige og gængse forklaring i form af modoffentligheder og modnarrativer, som vi finder relevant at forstå i relation til det felt, som vi undersøger.

Sonja Mackenzie (2011) beskæftiger sig med en anden pandemi; AIDS-pandemien, og hvilke konspirationsteorier der er opstået heraf (s. 491). Mackenzie opsporer de aktuelle HIV/AIDS konspirationsteorier, der florerer i USA, og hun skaber en ny ramme for at forstå disse som modnarrativer, der udgør såkaldte resistente diskurser. Med et kritisk og historisk blik på dette, undersøger hun både fremkomsten og virkningen af disse (Mackenzie, 2011, s. 492). Mackenzie trækker både på Warner (2002) og Fraser (1992) i sin forklaring på, at det er såkaldte modoffentligheder, der er med til at skabe det terræn, hvori mod-narrativerne opstår (2011, s. 500). Gennem et casestudie ser hun nærmere på den 46-årige Anas narrativ. Ana blev testet positiv for HIV i 1996 (Mackenzie, 2011, s. 497) og fortæller sin historie, der står i modsætning til den dominerende offentligheds sundhedsviden om kroppen. Hun anvender her sin egen person til at producere viden om offentlig sundhed (Mackenzie, 2011, s. 502). Mackenzie udleder, at modnarrativer som dette ikke nødvendigvis afspejler sandheden om hverken nutid, fortid, tanke eller handling, men afspejler processen for, hvordan betydning dannes, hvilket kan udnyttes. Uden et kritisk blik på HIV/AIDS konspirationsteorier, som værende diskurser, der cirkulerer i offentligheden, vil sundhedsmyndigheder nemlig ikke være i stand til at opspore og reagere på modfortællingernes indvirkning på f.eks. en forebyggelsesindsats, hvilket også kan være relevant for håndteringen af fremtidige sygdomsudbrud.

Den tyske forsker Rainer Freudenthaler (2020) arbejder ligeledes med de modoffentligheder, der står i modsætning til, hvad han kalder for mainstream offentligheden. Ifølge Freudenthaler skaber online fora grundlaget for en række offentligheder, som kan modvirke den hegemoniske fortælling, der er udbredt i mainstream offentligheden. For ham er det centrale spørgsmål, om disse offentligheder truer og/eller fremmer den moderne agonistiske respekt, som demokratiet er

afhængigt af. Er den agonistiske respekt til stede, vil modstandere acceptere hinanden og hinandens holdninger som legitime og kan med andre ord "agree to disagree". Derved kan konflikter og uenigheder stadig behandles demokratisk (Freudenthaler, 2020, s. 251). Freudenthaler beskæftiger sig modsat Mackenzie (2020), og dette speciale, sig ikke med en pandemi, men med et andet politisk spændingsfelt. Han beskæftiger sig med tysk flygtningepolitik og forsøger at besvare spørgsmålet om, hvorvidt den agonistiske respekt trues og/eller fremmes ved at se nærmere på diskussionen af flygtningepolitik online. Igennem en netværksanalyse identificerer han de otte største online fællesskaber for og imod flygtninge, og han finder gennem en diskursanalyse frem til, at den agonistiske respekt for demokratiet er meget sparsom blandt dem, der indgår i fællesskaber som er imod flygtninge (Freudenthaler, 2020, s. 247). Disse modoffentligheder fremmer såkaldte eksklusionsdiskurser, snarere end de er åbne for debat om forskellige synspunkter. Den agonistiske respekt fremkommer derimod oftere blandt dem, der er for flygtninge (Freudenthaler, 2020, s. 262-63).

Vores placering

Litteraturreviewet vi nu har præsenteret giver et indblik i, hvilken forskning der på nuværende tidspunkt eksisterer inden for forskningsfeltet omhandlende de kommunikationsmæssige udfordringer, der knytter sig til formidlingen af konspirationsteorier - både i krisetider generelt, men også i forhold til COVID-19-pandemien. Vores litteraturreview har belyst, at forskningsfeltet bl.a. indbefatter et fokus på at undersøge sammenhængen mellem krisesituationer og genereringen af konspirationsteorier. I denne del af feltet etableres der, gennem de fremhævede artikler, en pointe om, at krisesituationer kan øge risikoen for at folk samles i grupper om konspirationsteorier, og at massemedierne og de sociale medier spiller en central rolle i forståelsen af disse teorier. Gennem vores review af den tidligere forskning er vi også blevet opmærksomme på, at der allerede eksisterer en del forskning omhandlende forholdet mellem konspirationsteorier og COVID-19-pandemien. I flere af ovenstående studier ser vi nemlig, hvordan COVID-19 anvendes som grundlag for at diskutere spredning af misinformation og konspirationsteorier i forbindelse med pandemien og sætte fokus på den infodemi, som også er opstået i forbindelse heraf. Litteraturreviewet afspejler dog, at den eksisterende forskning, der tager udgangspunkt i COVID-19-pandemien, særligt centrerer sig om et fokus på at belyse de sociale mediers betydning for forholdet mellem COVID-19

og udbredelsen af konspirationsteorier samt problematikken hermed. Denne problematik er ofte blevet undersøgt i en udenlandsk kontekst med udgangspunkt i de statistiske karaktertræk, der knytter sig til de sociale medielogikker.

I dette speciale ønsker vi imidlertid at kaste lys på et mindre udforsket aspekt indenfor det nærværende forskningsfelt, idet vi vil kaste lys over COVID-19-pandemien i en dansk kontekst ved at se på de danske nyhedsmediers formidling af konspirationsteorier i forbindelse med denne krise. Med dette fokus afgrænser vi os ikke fuldstændig fra det eksisterende felt, idet vi bygger videre på pointen om, at der hersker nogle interessante problemstillinger i forbindelse med udbredelsen af konspirationsteorier i krisetider og mediernes rolle som formidler i disse situationer. Problematikken fra feltet, som vi bygger videre på, forholder sig netop til, hvordan fremkomsten af konspirationsteorier er med til at udfordre den journalistiske praksis. Vi tilføjer dog et andet aspekt til undersøgelsen af denne problemstilling, da vi i stedet for at anskue mediernes rolle ift. udbredelsen af konspirationsteorier på sociale medier og dykke ind i de logikker, der knytter sig hertil, vil beskæftige os med, hvordan nyhedsmedierne formidler konspirationsteorier og betydningen af den sproglige fremstilling. Derfor anlægger vi i specialet, i modsætning til de ovenstående præsenterede undersøgelser, også et diskursanalytisk fokus, for at illustrere, hvordan de diskursive mediefremstillinger af konspirationsteorier kommer til udtryk, og hvilken betydning det har for den hegemoniske forståelse af krisen. For ikke at bevæge os for langt væk fra specialets fokus på mediernes diskursive fremstilling af konspirationsteorier, har vi valgt at afgrænse os fra at undersøge skabelsen af modoffentligheder og modnarrativer. Dette har vi gjort, da det vil implicere, at vi også kigger ud over mediernes fremstilling.

Teoretisk grundlag

I dette afsnit vil vi præsentere specialets teoretiske grundlag. Vi vil indledningsvist undersøge konspirationsteorier ud fra et teoretisk perspektiv for at forstå fænomenets karaktertræk. Da vores fokus i specialet er konspirationsteorier i krisetider, vil vi efterfølgende udforske teori om krisekommunikation, for at kunne sammenholde disse to teoretiske felter. I det sidste afsnit vil vi med udgangspunkt i disse to afsnit foreslå en diskursanalytisk tilgang til at undersøge

konspirationsteorier, for at kunne belyse den artikulationspraksis, der finder sted i fremstillingen af konspirationer. Da det hele skal ses i en medieret og redaktionel kontekst, vil vi løbende inddrage teori om nyhedsmediernes rolle, der således skal være med til at specificere den teoretiske ramme, vi analyser specialets empiri ud fra.

Konspirationsteorier i et teoretisk perspektiv

I dette afsnit vil vi udforske, hvordan konspirationsteorier opstår, opnår tilslutning og traditionelt set defineres med udgangspunkt i relevante teorier herom. Undervejs vil vi sammenholde de teoretiske pointer om konspirationsteorierne med teori om nyhedsmediernes rolle og den journalistiske praksis.

Magtfulde mennesker med en hemmelig dagsorden

Ifølge Jan-Willem van Prooijen og Karen Douglas (2017) har mennesker et fundamentalt behov for at forstå, hvorfor begivenheder finder sted, og dette gør sig især gældende, når det drejer sig om uventede begivenheder og krisesituationer. Heraf forsøger folk at sammensætte meningsfulde fortællinger, som repræsenterer deres forståelser af historien, og blandt disse narrativer finder vi konspirationsteorierne. Ifølge Prooijen og Douglas lyder en ofte anvendt definition på konspirationsteorier således: "(...) explanatory beliefs of how multiple actors meet in secret agreement in order to achieve a hidden goal that is widely considered to be unlawful or malevolent" (Zonis & Joseph, 1994, i Prooijen og Douglas, 2017, s. 324). I denne definition af konspirationsteorier ligger det, at det er en koalition af "magtfulde" og "ondsindede" mennesker, som vil opnå et hemmeligt mål. Disse karaktertræk er med til at adskille konspirationsteorier fra andre former for tro, som f.eks. religion. En anden, men lignende definition, finder vi hos Cass R. Sunstein og Adrian Vermeule (2009), som beskriver konspirationsteorier således: "(...) a conspiracy theory can generally be counted as such if it is an effort to explain some event or practice by reference to the machinations of powerful people, who attempt to conceal their role (at least until their aims are accomplished)." (s. 202) Ligesom i Prooijen og Douglas' definition finder vi i Sunstein og Vermeules definition pointen om, at konspirationsteorier er baseret på idéen om "magtfulde" mennesker med en skjult bagtanke.

Noget tyder dog på, at termen i dag bliver brugt mere bredt og ikke kun om magtfulde menneskers hemmeligheder for offentligheden. Der er f.eks. opstået teorier om, at Stevie Wonder ikke skulle være blind, og at Elvis Presley stadig er i live. Begge teorier, som betegnes som konspirationsteorier til trods for, at personerne ikke umiddelbart er specielt magtfulde og ondsindede, men blot kendte ansigter. Med en simpel søgning på Ordnet.dk kommer også en bredere definition frem, hvor det magtfulde aspekt er udeladt. Her beskrives ordets betydning således: "forestilling om at andre har indgået en skjult alliance for at modarbejde nogen" (Ordnet, 2021a). Sunstein og Vermeule medgiver også, at flere konspirationsteorier ikke involverer mennesker, der er specielt magtfulde, men de finder den før-citerede definition relevant, fordi den indkapsler de mest fremtrædende og betydningsfulde konspirationsteorier om offentlige anliggender (2009, s. 205). Ser man på de forskellige definitioner, har de dog en ting til fælles. Konspirationsteorier er baseret på troen på, at der er nogle, der i det skjulte vil snyde eller hemmeligholde og modarbejde nogen eller noget. Med udgangspunkt i disse definitioner, og i den empiri vi beskæftiger os med, gælder det altså, at konspirationsteoriene dækker over forklaringer, der blotlægger ellers skjult information. Et vigtigt aspekt, der dog ikke er italesat i ovenstående, er, at betegnelsen konspirationsteori oftest ikke benyttes af konspirationsteoretikerne selv, men derimod af deres modstandere til at afveje disse teorier. Dette peger også på behovet for en mere diskursiv tilgang til konspirationsteorier, væk fra det konventionelle, hvorved man medtager den diskursive praksis, der ligger i anvendelsen af ordet, hvilket vil blive uddybet senere.

Konspirationernes tidsalder

En efterhånden udbredt forståelse er, at vi lever i konspirationsteoriernes tidsalder. Konspirationsteorier kan findes overalt på internettet og undersøgelser viser, at et stort antal af mennesker tror på dem. Dog er konspirationsteorier i sig selv ikke noget nyt. I en omfattende undersøgelse fra 2014 blev i alt 104.803 breve fra amerikanske borgere, der var sendt til New York Times og The Chicago Tribune i perioden fra 1890-2010, undersøgt for konspirationsteoretisk indhold. Undersøgelsen viste, at der gennem årene havde været forskellige krisesituationer og derved også forskellige konspirationsteorier, hvorfor konspirationsteoriene varierede over tid og svingede i antal. Der var dog ikke en decideret stigning i antallet af konspirationsteorier – heller ikke, da undersøgelsen nåede en mere digital tidsalder. Joseph E. Uscinski og Joseph M. Parent, der stod

bag undersøgelsen, udledte derfor, at internettets rolle i relation til konspirationsteorier er begrænset til blot at udgøre en anden form for kommunikationsform for konspirationsteorierne, og at konspirationsteorier derfor ikke er unikke for vores tidsalder (Uscinski & Parent, 2014, i Prooijen & Douglas, 2017, s. 325).

Man kan dog argumentere for, at den undersøgelse, som Prooijen og Douglas refererer til i deres artikel, negligerer internettets rolle i relation til konspirationsteorier. Eksempelvis peger den tyske forsker Thorsten Quandt (2012) på, at internettet og de sociale medier har fået langt større indflydelse på, hvorfra vi får vores viden. Ifølge Quandt er internettet i høj grad kilden til informationer, da der i demokratiske samfund er opstået en manglende tillid til medier og offentlige autoriteter. Mistilliden er baseret på en tankegang om, at medierne manipulerer os og er produceret af realityindustrien (Quandt, 2012, s. 7), mens folk i stedet ser online rum som ukontrollerede og mere autentiske, hvor de kan få "sandheden". Dette til trods for, at medierne forsøger at opbygge troværdighed og tillid gennem indhold, der er produceret ud fra professionelle regler om oprigtighed og faktualitet, men som ifølge Quandt paradoksalt nok gør, at der stilles spørgsmålstejn ved autenticiteten (Quandt, 2012, s. 17).

Kevin Moloney, Daniel Jackson og David McQueen (2013) har også påpeget, hvordan de gængse nyhedsmediers troværdighed ofte betvivles og folk sætter spørgsmålstejn ved, hvorvidt man kan tro på de historier og nyheder, man hører og læser (s. 260). Den generelle indstilling til dette spørgsmål har ofte været, at vi som hovedregel kan stole på, at de nyheder, der er produceret ud fra en række professionelle kriterier inden for den journalistiske praksis, er pålidelige. Det er nemlig gennem nyhedsmediernes formidling, at borgerne skal have mulighed for at danne sig et politisk indtryk på et frit og oplyst grundlag (Moloney et al., 2013, s. 261).

Lilli Chouliaraki (2013) understøtter Quandts pointe om internettets voksende indflydelse i sin beskrivelse af den nye journalistiske praksis, hun kalder for *konvergent journalistik*. Ifølge Chouliaraki har den "almindelige" stemme nemlig fået endnu mere plads i den offentlige debat end tidligere, og det skyldes især fremkomsten af nye sociale platforme, der muliggør, at borgerne selv kan tage styring af formidlingen af nyheder. Hun beskriver konvergent journalistik som den praksis,

der "(...) challenge the professional voice of the journalist, the institutional "I" of the news, with the multiple voices of ordinary people who can now tell the news themselves." (Chouliaraki, 2013, s. 269) Som citatet gør opmærksom på, skaber denne praksis grundlaget for en ny deltagerkultur – en konvergentkultur, der ifølge Henry Jenkins, giver "average people the tools to archive, annotate, appropriate and recirculate content" (Jenkins, 2001, s. 93 i Chouliaraki, 2013, s. 269). Konvergent journalistik er blevet karakteriseret som en proces, der på den ene side er med til at styrke borgerjournalistik ved at fremhæve den "almindelige" stemme og placere borgerne i det politiske hjerte, og på den anden side fremme et kosmopolitisk samfundssyn, idet brugen af den almindelige borgers stemme kan give indsigt i vanskelige situationer på tværs af landegrænser (Chouliaraki, 2013, s. 269). Konvergent journalistik kan derfor både siges at bidrage til en demokratisering af det traditionelle journalistiske felt, idet den introducerer og styrker den almindelige borgers stemme og understøtter globale forbindelser og kosmopolitisme. I relation til konspirationsteorier kan man dog modsat argumentere for, at troen på et styrket demokrati bliver udfordret, idet konvergent journalistik, og dens egenskab til at give alle en stemme, også giver mulighed for udbredelse af konspirationsteorier og misinformation. I tråd med dette peger flere af de undersøgelser, som vi refererer til i litteraturreviewet, på, at de sociale mediers udbredelsesdynamikker spiller en central rolle. Gruzd og Mai (2020) påpeger f.eks., hvordan et hashtag er med til at sprede konspirationsteorier om COVID-19. Bruns et al. (2020) påpeger i sin undersøgelse, at konspirationsteorier, der før var begrænset til at florere i konspirationsteori-grupper på Facebook, spreder sig til flere forskelligartede fællesskaber og også bliver delt af berømtheder og medierne. Altså bør internettet, de sociale medier og mediernes rolle i relation til konspirationsteorier ikke negligeres til blot at udgøre en ny platform for disse. Konspirationsteorier er måske ikke unikke for den digitale tidsalder, men digitaliserings indflydelse på konspirationsteorier er efter vores mening et uundgåeligt aspekt. Som vi netop har pointeret, har digitaliseringen medført nye kommunikationsplatforme, ændrede udbredelsesdynamikker og påvirket den journalistiske praksis.

Meningsskabende fortællinger

Selvom nogle konspirationsteorier ganske vist har sig at være sande, som f.eks. Watergate-skandalen i 70'erne, som fik afsat den amerikanske præsident Richard Nixon, er langt de fleste konspirationsteorier karakteriseret ved manglende evidens (Prooijen & Douglas, 2017, s. 324). Dette

bør sammenholdes med vores førnævnte definition af betegnelsen konspirationsteori, som netop omhandlede, at betegnelsen dækker over mulige årsagsforklaringer på fænomener og blotlæggelse af viden, som ellers ikke er tilgængelig for offentligheden, hvorfor evidens for en konspirationsteori dermed gør den til en realitet.

Man kan hertil passende sætte spørgsmålstejn ved, hvorfor konspirationsteorier så både opstår og får tilhængere, hvis der ikke er bevis for dem? Ifølge Prooijen og Douglas skyldes det, at konspirationsteorier er med til at adressere den usikkerhed og de følelser, der opstår i krisesituationer, hvor konspirationsteorier hjælper folk med at skabe mening i verdenen og specificere årsagerne til begivenhederne. Konspirationsteorier hjælper folk med at komprimere komplekse begivenheder, som ellers ville være for svære at forstå, og konspirationsteorier udgør her de simple svar og en afklaring på, hvem man kan stole på, og hvem man ikke kan stole på (Prooijen & Douglas, 2017, s. 327). Katrin Weigmann (2018) påpeger også, at et såkaldt *confirmation bias* spiller en rolle: "Humans have a general tendency to embrace arguments that confirm their preexisting beliefs, while ignoring or rejecting anything that catch doubts" (s. 2). Ifølge Weigmann kan konspirationsteoretikere også ty til at udvikle rationaler uden nogen form for logik for at retfærdiggøre et verdenssyn, der stemmer overens med deres eget. Med andre ord, tror folk på, hvad de gerne vil tro på (Weigmann, 2018, s. 2).

Ud fra et medieperspektiv, og med ovenstående pointer in mente, kan man argumentere for, at konspirationsteorier også kan få liv og tilhængere gennem de gængse nyhedsmediers skildring af selvsamme konspirationer. Nyhedsmedierne indtager nemlig rollen som en dagsordensættende funktion i offentligheden. Det kommer bl.a. til udtryk gennem Chouliarakis (2013) overordnede beskrivelse af den journalistiske praksis. Ifølge hende handler journalistik nemlig ikke kun om at bruge ord til at rapportere information og fakta, men om at gøre ting med ord:

What journalism does with words, and indeed with pictures, is that it brings into being the community of people it addresses as its audiences. Journalism is, therefore, performative in the sense that it evokes or "performs" the very publics that it claims to inform. (Chouliaraki, 2013, s. 268)

Som citatet fremhæver, forstår Chouliaraki journalistik som en performativ praksis, der ikke blot formidler informationer om et bestemt emne, men også organiserer det felt og den virkelighed, som modtageren skal tænke, føle og handle inden for. Der kan drages paralleller mellem Chouliarakis beskrivelse af journalistikkens performativitet og den opfattelse af mediernes rolle, som vi møder i agenda-setting-teorien. Idéen bag agenda-setting-teorien er nemlig at forstå sammenhængen mellem nyhedsdækning og den offentlige bevidsthed. Walter Lippmann var en af de første, der begyndte at undersøge, hvordan massemedierne er med til at påvirke den offentlige agenda og mening. Et af hans argumenter var, at massemedierne udgør en principiel sammenhæng og kobling mellem de begivenheder, der optræder i verden og det billede, borgerne får af disse begivenheder (Lippmann, 1922 i Dearing & Rogers, 1996, s. 11).

I følge James W. Dearing og Everett M. Rogers (1996) består agenda-setting-processen af samspillet mellem tre dagsordener; *mediedagsordenen*, *den offentlige dagsorden* og *den politiske dagsorden*. De tre dagsordener udgør imidlertid ikke et lukket kredsløb, men påvirkes af flere udefrakommende faktorer. En af de faktorer, der kan præge mediedagsordenen, er de såkaldte *issue proponents* (Dearing & Rogers, 1996, s. 3). Dette begreb dækker over de aktører eller fortalere, der søger at sætte et bestemt emne på dagsordenen. Agenda-setting-processen kan betragtes som en politisk proces, der går ud på at få sit emne øverst på dagsordenen og dermed vinde mediernes, borgernes og politikernes opmærksomhed. Dog er der begrænset plads på en dagsorden, så når et nyt emne kommer i søgelyset, sker det på bekostning af et andet emne. Begrebet *salience* er centralt for agenda-setting-teorien, idet teoriens hovedantagelse er, at hvis et emne er salient på mediernes dagsorden, så vil det med stor sandsynlighed også være salient på borgernes dagsorden (Dearing & Rogers, 1996, s. 8). Netop fordi, at de tre dagsordener er forbundet, vil det være rimeligt at antage, at de emner, som medierne finder vigtige, også får en prominent og synlig placering i nyhedsdækningen. Omvendt må man dog også gå ud fra, at mediernes vægtning af, hvilke nyheder der skal fremhæves, også afspejler de emner, som fylder mest på den offentlige og politiske dagsorden. Pointen om nyhedsmediernes dagsordensættende rolle er med til at synliggøre, hvorfor nyhedsmedierne og deres formidling af nyhedshistorier er væsentlig - særligt i krisesituationer, hvor modtageren, som tidligere beskrevet, er mere tilbøjelig til at tro på konspirationsteorier og udvikle

rationaler uden nogen form for logik for at retfærdiggøre et verdenssyn, der stemmer overens med deres eget. Hele problematikken med spredningen af konspirationsteorier sætter nemlig nyhedsmedierne i et dilemma, idet de på den ene side skal leve op til deres demokratiserende ansvar ved at producere faktuel information baseret på troværdige og pålidelige kilder og balancere disse med andre synspunkter på samme sag (Moloney et al., 2013, s. 261).

Opsamling

I ovenstående teoretiske undersøgelse af konspirationsteorier i en medieret og digital kontekst, kommer det til udtryk, hvordan konspirationsteorier i sig selv ikke er noget nyt fænomen, men at den digitale tidsalder har skabt gunstige vilkår for spredningen og organiseringen af disse. I en krisetid som Corona-pandemien er dette særligt problematisk, idet befolkningen i krisetider søger at forstå situationen og finde forklaringer. For at sikre, at disse forklaringer ikke udgøres af misinformationer, stilles der krav til, hvordan nyhedsmediernes formidler konspirationsteorierne. Men som teorien også belyser, kan nyhedsmedierne ikke bare ignorere eksistensen af konspirationsteorierne, idet disse teorier fortsat vil være et emne på den offentlige dagsorden og vil få liv gennem de sociale medier.

Det teoretiske billede, vi får af konspirationsteorier, tenderer til en mere konventionel forståelse, hvor der er en klar skelnen mellem sandt og falsk, videnskab og konspiration, evidens og gisninger. Vi finder det dog nødvendigt at udvide denne forståelse med en mere diskursiv tilgang. Vi vil derfor i det næste afsnit koble den udledte viden til risikokommunikationsfeltet, der beskæftiger sig med nogle af de udfordringer, som medier, eksperter og videnskaben står over for, når risici skal formidles og skepsis opstår.

Konspirationsteorier i et risikoperspektiv

Corona-pandemien kan siges at være en, hvis ikke dén, største sundhedskrise i nyere tid – en krise der har sat store krav til, hvordan risiko formidles til verdensbefolkningen, så alvoren forstås, men uden, at der skabes panik. Ligeledes har pandemien gjort, at kompliceret stof skal formidles bredt, hvilket har sat både myndighederne og medierne under pres, når fakta om smittespredning,

virusmutationer og vaccineudvikling skal videreformidles til den gængse befolkning. I den forbindelse er det relevant at inddrage teori om risikokommunikation, for at kunne belyse, hvordan risiko formidles, og hvilke udfordringer der i den forbindelse kan opstå. Dette felt er relevant fordi det netop beskæftiger sig med, hvordan risici kan opfattes forskelligt, og ligeledes hvordan skepsis kan opstå over for måden, hvorpå en risiko fremlægges af eksempelvis videnskaben, eksperter og medier. Risikofeltet er derfor centralt at inddrage i forhold til konspirationsteorier, da flere af de teorier, der vil blive belyst i det nedenstående peger på, at man ikke blot kan afskrive skepsis som ignorance eller manglende information.

Definition af risiko

For at kunne beskæftige sig med risikokommunikation må vi først forholde os til, hvordan risici defineres. J. Robert Cox (2012) beskæftiger sig med risikofeltet, og definerer risikokommunikation i sin simpleste form som al offentlig eller privat kommunikation, der informerer individer om eksistensen, karakteren, formen, størrelsen eller antagelsen af risici (Plough & Krimsky 1987 i Cox, 2012, s. 50). Cox beskriver, at dette omfatter formidlingen af svær teknisk information til offentligheden, og påpeger også, at der kan være forskel på, hvad der opfattes som risiko og af hvem. Cox henviser til sociolog og samfundsforsker Ulrick Beck, og beskriver hans teori om risikosamfundet. Denne teori dækker over, at samfundet før var præget af risiko, der i højere grad havde indflydelse på den individuelle borger, men i dag er præget af risici på en større skala, som potentielt kan være en uoprettelig trussel mod menneskeheden, og som er forårsaget af moderniteten selv. Disse risici dækker blandt andet over uheld med atomkraft, globale klimaforandringer og kemisk forurening, og dermed er der altså her tale om risici, der er opstået på baggrund af utilsigtede konsekvenser ved videnskaben og teknologien (Cox, 2012, s. 351).

I forhold til konspirationsteorier er det relevant at inddrage Becks (1997) teori til at belyse, hvordan der skelnes mellem eksperter og befolkningen inden for risikofeltet, hvilket må siges at være en skelnen, man også ser inden for konspirationsteorier. Beck problematiserer, hvordan man i definitionen af risiko ofte har skelnet mellem risici og iagttagelsen af risici, hvor videnskaben fastlægger risici, og befolkningen blot iagttager risici. Afvigelser imellem dette betragtes som udtryk for graden af irrationalitet og teknologifjendtlighed (Beck, 1997, s. 77). Beck problematiserer dette

syn på risiko og peger blandt andet på, at dette hentyder til, at nogen er kyndige og andre ikke er. Her betragtes befolkningen som ukyndige, der blot skal proppes med den rette viden for at kunne forstå risikoen: "Protester, angst, kritik og modstand i offentligheden er kun et informationsproblem. Hvis folk blot vidste, hvad de tekniske eksperter ved, og hvordan de tænker, så ville de være beroligede – ellers er de håbløst irrationelle" (Beck, 1997, s. 77). Men netop denne tankegang problematiserer Beck, og kalder den helt forkert. I stedet peger han på, at en manglende accept af en risikodefinition ikke blot kan afskrives som irrationalitet, men i stedet som udtryk for, at de kulturelle præmisser for, hvad der er acceptabelt, som det videnskabelige udsagn om risikoen indeholdt, rent faktisk kan være fejlagtig (Beck, 1997, s. 78). Becks teori muliggør altså en anden forståelse af konspirationsteorier, som adskiller sig fra den mere konventionelle forståelse af konspirationer, når han beskriver, at den stigende bevidsthed om risici må rekonstrueres som en kamp mellem konkurrerende, både modsætningsfyldte og komplementære antagelser. Dermed mener Beck, at man ikke kan antage, at der hersker et troværdigheds- og rationalitetshierarki, men at man tværtimod må spørge, hvordan rationalitet opstår samfundsmæssigt - hvordan det, vi tror på, opstår (Beck, 1997, s. 79). Becks tese er, at årsagen til kritik og skepsis over for videnskaben og teknologien ikke skal søges i kritikernes irrationalitet, men derimod i det, han omtaler som den teknisk-videnskabelige rationalitets "kapitulation" over for de voksende risici og civilisatoriske trusler.

Beck beskriver altså i sin teori en mere kritisk stillingtagen til defineringen af risici, hvilket han blandt andet beskriver gennem defineringen af grænseværdier. Til at beskrive dette bruger han forurening som et eksempel på, hvordan grænseværdier skabes af videnskaben selv. Becks pointe om grænseværdier kan ud fra vores fokus på COVID-19 overføres til grænseværdien sat for, hvor mange smittede der er *for* mange smittede og dermed bør kræve en nedlukning af samfundet. Dette er hermed et eksempel på, hvordan en grænseværdi, sat af videnskaben selv, får vidtgående konsekvenser for håndteringen af pandemien og dermed for hele samfundet. Becks beskrivelse af grænseværdier bevæger sig mod en mere diskursiv forståelse af risici, når han beskriver spørgsmålet om forurening således: "Dybest set drejer det sig om, hvor længe man undlader at betegne forurening som forurening (...)" (Beck, 1997, s. 87-88).

I forlængelse heraf er det relevant at inddrage Sheila Jasanoffs (2004) teori, hvori hun beskriver en mere konstruktivistisk tilgang til risici. Hun beskriver, hvordan videnskabelig viden ikke er en transcenderet spejling af virkeligheden. Den er i stedet indlejret i sociale praksisser, identiteter, normer, konventioner, diskurser og institutioner - med andre ord altså alt det, vi betragter som en del af den sociale verden (Jasanoff, 2004, s. 3). Jasanoff beskriver i sin teori et syn på videnskaben ud fra en "co-productionist" rammesætning. Her betragtes videnskaben hverken som en simpel afspejling af sandheden, men ej heller som et socialt fænomen skabt af politiske interesser. "Co-production" er snarere symmetrisk og kan dermed betragtes som en kritik af den realistiske ideologi, der adskiller natur, fakta og objektivitet fra kultur, følelser og subjektivitet (Jasanoff, 2004, s. 3).

Ovenstående belyser den kompleksitet, der opstår når risici skal defineres og tydeliggør, at denne proces kan være vanskelig, og at en endegyldig definition på risikoens karakter kan være svær at opnå. I stedet peger teorierne på, at risici ikke blot kan betragtes ud fra en videnskabelig ensidig definition, men derimod må medtage sociale praksisser og forståelser. Det er netop dette syn på risikodefinition, der kan være med til at forklare, hvad der er på spil, når en risiko som COVID-19 skal defineres, og hvorfor der kan opstå forskellige forståelser af risikoens karakter, og måske i sidste ende hvorfor mennesker har søgt viden fra alternative kilder. Ud fra ovenstående er det dog også relevant at sætte spørgsmålstegn ved, hvilken konsekvens konspirationsteorier har for måden, hvorpå man ser på definitionen af risici. Sammenholdes dette afsnit med de tidligere beskrevne pointer om konspirationsteorier, er det relevant at påpege, hvorvidt det overhovedet er muligt at bibeholde dette syn på risikodefinition, når risici så deliberativt forsøges at fordrejes, forvrænges og ændres, som det ses i tilfældet med konspirationsteorier.

Formidling af risiko

William Leiss og Douglas Powell (2004) beskæftiger sig i deres teori med formidlingen af risici til befolkningen. De pointerer, at problemerne i denne kommunikation opstår i de to forskellige sprog, der benyttes i formidlingen. På den ene side det videnskabelige og statistiske sprog, der benyttes af eksperter, og på den anden side det mere intuitive sprog, som benyttes af befolkningen (Leiss & Powell, 2004, s. 26). Denne differentiering mellem eksperter og offentlighedens vurdering af risici omhandler, at større grupper såsom myndighederne, akademikerne og lignende benytter sig af

ekspertudsagn og teknisk sprogbrug, hvorimod offentlighedens vurdering omhandler, når mennesker beskriver risiko med hverdagsprog i en hverdagskontekst. Leiss og Powell beskriver, at det er i kontrasten mellem disse forskellige sprogbrug, at der kan opstå barrierer i forhold til at skabe en gensidig forståelse (Leiss & Powell, 2004, s. 27). Ligesom Leiss og Powell, beskæftiger Stuart Allen (2002) sig med formidlingen af videnskaben og risici, men hans fokus er på medierne. Allen beskriver et paradoks, der omhandler, at undersøgelser viser en stigende interesse for videnskaben, men samtidig også en stigende skepsis overfor netop videnskaben og videnskabsrelaterede politiske problemstillinger og risici (2002, s. 71). Allen beskæftiger sig med videnskabsjournalistik og beskriver i den forbindelse, at videnskab og nyheder er et dårligt match, da nyheder ofte er en simplificeret gengivelse af verden, der skal formidles i al hast (2002, s. 72). I forlængelse heraf beskriver Allen tendensen til, at videnskaben skal gøres nyhedsværdig, og påpeger at det ikke længere blot er nok at "oversætte" videnskaben til offentligheden, men i stedet bør journalistikken forholde sig kritisk og problematisere det videnskabelige stof, der formidles – en proces han beskriver kan være svær at mestre for journalister (Allen, 2002, s. 76).

Alan Irwin og Brian Wynne (1996) beskæftiger sig ligeledes med, hvordan videnskab oversættes til det offentlige domæne. Irwin og Wynne beskriver, hvordan ekspertviden ofte er blevet ignoreret, fordi det ikke passer til de behov, begrænsninger og strukturer for den sociale situation, hvori det er blevet indført som autoritativ viden (1996, s. 214). De benytter sig endvidere af udtrykket *black-boxed*, hvilket dækker over, at dét der er gået forud for ekspertviden ofte ikke er kendt af offentligheden. I stedet er forståelsen af, hvad der er gået forud for den videnskabelige validering, ofte skabt af antagelser frem for fakta (Irwin & Wynne, 1996, s. 214). Denne black-boxing medfører, at der ofte stilles spørgsmålstejn ved konteksten og baggrunden for dét, der betragtes som videnskabelig fakta. Irwin og Wynne beskriver, at dette kan skabe problemer for videnskabelig viden, da man har troet, at det var nok, at valideringen af den fremlagte fakta havde fundet sted, før den blev offentligt implementeret. Irwin og Wynne beskriver således: "The shaping social assumptions then become problematic prescriptions - inviting public alienation from scientific discourse" (1996, s. 214). Ser man dette i sammenhæng med COVID-19-pandemien, bliver der også taget beslutninger om eksempelvis nedlukning af samfundet og lignende uden befolkningen har haft

adgang til beslutningsprocessen bag. Dette kan dermed også blive genstand for konspirationer i forsøget på at forklare, hvad der ligger bag.

Denne viden om offentlighedens forståelse af videnskab stammer, ifølge Irwin og Wynne, fra risikokommunikationsfeltet. Dette skyldes, at det er opstået på baggrund af eksperter frustration over, at offentligheden ikke forstår det, der formidles om risikoen og dens størrelse (Irwin og Wynne, 1996, s. 218). Som en del af denne problematik, beskriver de ligeledes spændingsfeltet mellem offentlighedens skepsis og naivitet, og beskriver at denne pluralisme bør integreres i formidlingen af videnskab til offentligheden. En vigtig pointe hos Irwin og Wynne er dermed, at det ikke kun er offentligheden, der misforstår videnskaben, men at videnskaben også misforstår de betingelser og begrænsninger, som den er underlagt. De beskriver dog ligeledes, at der er:

(...) a pressing need for debate over the limitations of science as well as its putative benefits. However, in a situation where public groups more often see science as an obstacle to development rather than a facilitator, there may be little choice (...). (Irwin & Wynne, 1996, s. 219).

Paul Slovic, Melissa L. Finucane, Ellen Peters og Donald G. MacGregor (2004) beskæftiger sig ligeledes med formidlingen af risiko og beskriver tre fundamentale måder at håndtere risiko på. Risiko som følelse, hvilket dækker over den umiddelbare og intuitive reaktion på fare. Risiko som analyse, hvilket henviser til logik, ræsonnement og videnskabelig bearbejdning af fare. Men når disse to tilgange støder på hinanden, beskriver Slovic et al., at vi bliver opmærksomme på en tredje virkelighed, hvor risici også kan betragtes som politik (2004, s. 311). Slovic et al. fokuserer dog i deres teori på affekt, når det gælder risici, hvilket de beskriver som en svag hvisken af følelser, som altså er en følellestilstand, der kan opstå både med eller uden bevidsthed herom. Affektive reaktioner forekommer hurtigt og automatisk (Slovic et al., 2004, s. 312). De belyser endvidere, at mennesker i usikre situationer ser ud til at være mere opmærksomme på muligheden snarere end sandsynligheden for både stærkt positive eller negative konsekvenser, hvilket kan gøre, at små sandsynligheder tildeles stor vægt. Dette hævder de, er med til at forklare mange paradoksale ting, såsom at gamble og købe forsikringer. Men måske vigtigere, forklarer dette også, hvorfor

samfundsmæssige bekymringer over farer såsom atomkraft og eksponering for små mængder giftige kemikalier ikke forsvinder, selvom det formidles, hvor lille sandsynligheden er for de frygtede konsekvenser af disse farer (Slovic et al., 2004, s. 318). Man kan i den forbindelse argumentere for, at denne logik kan være en faktor i forhold til at holde konspirationsteorier i live, for selvom sandsynligheden er lille, er risikoen der stadig. Eksempelvis når det gælder vaccineskepsis og de mulige følgevirkninger.

I forbindelse med dette, er det relevant at inddrage et studie af Brian Wynne (2001), der beskæftiger sig med implementeringen af GMO-teknologi, og hvilken skepsis dette blev mødt af i befolkningen. I sit studie påpeger han, at man i risikoforimidlingen systematisk overser, at når offentligheden reagerer med skepsis, er det ikke ensbetydende med, at risikoen eller mediernes repræsentation heraf, er blevet misforstået. Snarere er der i stedet, ifølge Wynne, tale om en offentlig vurdering af videnskaben og myndighederne, og dermed også deres repræsentation af offentligheden (2001, s. 445). Til at belyse denne skepsis beskriver Wynne det, han omtaler som et relativt nyt domæne, der omhandler en mere etisk skepsis. Wynne påpeger dog, at etisk skepsis oftest defineres som enten videnskabelig, på baggrund af definerede og afvejende konsekvenser, eller som et spørgsmål om private og individuelle valg, som i Wynnes studie om GMO, vil løses ved hjælp af markedsmekanismer, når mennesker fravælger disse GMO-varer. Wynne hævder, at måden hvorpå den etiske risikodiskurs frames, dermed er med til at skabe et billede af befolkningen som intellektuelt udvidende, og derfor også tjener som en form for beskyttelse af videnskabelige institutioner og den kritik, de møder, der ellers helst skulle have givet anledning til selvkritik, men i stedet bidrager til uberettiget suverænitæt (2001, s. 446-447). Wynnes teori kan siges at stå i kontrast til konspirationsteorierne, hvori der ofte udtrykkes en skepsis, der ikke blot kan styres gennem markeds kræfter, som Wynne ellers beskriver det med GMO. Wynnes teori kan dog alligevel bidrage med et relevant perspektiv om både synet på videnskaben og den mere etiske skepsis, hvilket kan være relevant at inddrage i forbindelse med den skepsis, der er opstået omkring eksempelvis COVID-19-vacciner.

Opsamling

Dette afsnit har haft til formål at belyse den komplekse proces, der opstår, når risici skal defineres og formidles. Herunder er en vigtig pointe, hvordan skepsis betragtes, og hvilket syn der hersker på befolkningen, når videnskabelige risici formidles. Afsnittet har ligeledes haft til formål at belyse en mere diskursiv tilgang til risikokommunikation, hvori den videnskabelige definering af en risiko ikke betragtes som en direkte afspejling af sandheden. Sammenholdes de to afsnit om henholdsvis definering og formidling risici dog med det foregående afsnit, bliver det tydeligt, at nogle af pointerne, præsenteret i risikokommunikationsfeltet, er udfordret af konspirationsteoriene. Det bliver nemlig her centralt at stille spørgsmålet om, hvad der sker med den videnskabelige skepsis og refleksiviteten over risici, når debatten præges af konspirationsteorier og deliberative forsøg på at modsige sig myndighederne og videnskabens udlægning af risiko med alternative forklaringer og teorier. Dette leder os videre til det følgende afsnit, hvor vi, med udgangspunkt i det hidtidige teoretiske grundlag, vil præsentere en diskursiv tilgang til arbejdet med konspirationsteorier.

En diskursanalytisk tilgang til konspirationsteorier

Med udgangspunkt i de to foregående afsnit, vil vi i dette afsnit operationalisere Laclau og Mouffes diskursanalytiske teori i henhold til konspirationsteorier.

Repræsentationer af virkeligheden

Den diskursanalytiske tilgang trækker på den strukturalistiske og poststrukturalistiske sprogfilosofi. Det vil sige, at adgangen til virkeligheden er gennem sproget, som ikke alene er med til at skabe repræsentationer af virkeligheden, men også skabe virkeligheden. Der findes en virkelighed uafhængigt af sproget, men det er gennem sproget, at virkeligheden får mening (Jørgensen & Philips, 1999, s. 17). Eftersom sprogets struktur er flydende og foranderligt, og aldrig helt kan fastlægges, er virkeligheden heller ikke fast og entydig. Derfor er diskursanalysens formål ikke, at afdække en objektiv virkelighed, men at undersøge, hvordan vi skaber virkeligheden gennem repræsentationer (Jørgensen & Philips, 1999, s. 44). Med et diskursanalytisk blik på mediefremstillingerne af konspirationsteorier, må vi altså se disse som værende diskursive fremstillinger af virkeligheden, som ikke kun afspejler, men også er med til at skabe en forståelse af

virkeligheden. En implikation ved denne metode, sammenlignet med teorien præsenteret i afsnittet om konspirationsteorier, er hermed også, at det besværliggør processen i blot at afskrive noget som værende en konspirationsteori og dermed usand. Den diskursive tilgang kan dog i stedet være med til at belyse, hvordan konspirationsteorier kan skabe en virkelighed og kan dermed, i vores sammenhæng, være relevant at benytte til at belyse hvordan, og med hvilke konsekvenser, gængse nyhedsmedier dækker konspirationsteorier. Endvidere gør den diskursanalytiske tilgangs fokus på sproget det også muligt at beskæftige sig med konsekvenserne ved selve brugen af betegnelsen konspirationsteori, hvilket er et aspekt vi vil medtage i vores senere analyse.

En operationalisering af Laclau og Mouffes diskursanalytiske begreber

Laclau og Mouffe (1985) præsenterer et omfangsrigt begrebsapparat, som vi vil forsøge at operationalisere gennem en redegørelse for de begreber, vi vil anvende til at analysere vores empiri. Først og fremmest beskriver Laclau og Mouffe helt overordnet, hvad de mener med begrebet diskurs. Ifølge dem skal en diskurs betragtes som en *artikulationspraksis*, hvori der etableres nogle bestemte relationer mellem nogle bestemte *elementer*. I kraft af artikulationen, omdannes elementernes identitet og udgør herefter en struktureret totalitet. Det er denne strukturerede totalitet, som Laclau og Mouffe betegner som en diskurs. Med andre ord er en diskurs altså den fastlagte betydning inden for et specifikt område (Laclau & Mouffe, 1985, s. 105). Sammenholdes dette med vores fokus på konspirationsteorier, kan fremstillingen af disse i medierne siges at udgøre forskellige diskurser, hvori der etableres bestemte relationer mellem forskellige elementer. I den strukturerede totalitet bliver disse elementer reduceret til det, som Laclau og Mouffe kalder for *momenter*. Det vil altså sige, at elementer forvandles til momenter gennem en artikulationspraksis, hvorved deres betydning fastlægges som en del af en diskurs. Momenterne får deres betydning i kraft af, at de er forskellige fra de andre momenter i diskursen. Elementerne er, modsat momenterne, ikke diskursivt artikuleret (Laclau & Mouffe, 1985, s. 105).

De introducerer endvidere begrebet *nodalpunkt*, som de beskriver som et privilegeret diskursivt punkt. Diskursens betydning har sit udspring fra nodalpunktet, som er det tegn, de andre tegn får deres betydning i forhold til (Laclau & Mouffe, 1985, s. 112). Enhver diskurs forsøger nemlig, ifølge Laclau og Mouffe, "to dominate the field of discursivity, to arrest the flow of differences, to

construct a centre.” (1985, s. 112) Et center som altså betegnes som nodalpunktet. Dette er relevant i forhold til vores fokus på konspirationsteorier, da udbredelsen af disse hermed kan ses som diskursive forsøg på at dominere det felt, som teorien nu engang beskæftiger sig med og dermed også udelukke andre diskurser, der beskæftiger sig med samme felt.

Selvom en diskurs betegnes som en 'totalitet', er den førnævnte transformation fra elementer til momenter, ifølge Laclau og Mouffe, aldrig komplet (1985, s. 6). Alle de elementer, der ikke forvandles til momenter, og derved ikke indgår i diskursen, bliver en del af det såkaldte diskursive ydre, som med inspiration fra Jørgensen og Philips (1999) er vores betegnelse for, hvad Laclau og Mouffe betegner som "*field of discursivity*" (Forfatterens kursivering. Laclau & Mouffe, 1985, s.111). Laclau og Mouffe beskriver det diskursive ydre således: "This term indicates the form of its relation with every concrete discourse: it determines at the same time the necessarily discursive character of any object, and the impossibility of any given discourse to implement a final suture." (Laclau & Mouffe, 1985, s. 111) Der er altså ikke noget, der beskytter en diskurs mod, at det diskursive ydre ødelægger eller deformerer den, og derfor er transformationen fra elementer til momenter aldrig fuldført (Laclau & Mouffe, 1985, s. 110-111).

I forlængelse heraf er endnu et begreb fra Laclau og Mouffe relevant at inddrage, nemlig begrebet *flydende betegnere*. Flydende betegnere dækker over de elementer, som er særligt åbne overfor betydningstilskrivninger. De forskellige diskurser vil her kæmpe om at udfylde disse med hver deres indhold. Så i kraft af, at en diskurs aldrig er fuldført, er der altid plads til en kamp om betydning, og en kamp om hvilken diskurs, der skal herske (Jørgensen & Philips, 1999, s. 39). Her er det relevant inddrage senere forskning af Laclau (2005), hvor hans fokus godt nok er på populisme, men der kan dog drages flere paralleller fra dette emnefelt til konspirationsteorier. Laclau beskriver nemlig her både det, han omtaler som tomme og flydende betegnere og hermed også en vigtig differentiering mellem dem. Han beskriver disse betegnere som strukturelt forskellige, hvorfor den *tomme betegnere* vedrører opbygningen af en populær forståelse, når tilstedeværelsen af den allerede etablerede forståelse tages for givet. Den flydende betegnere forsøger derimod begrebsmæssigt at pågribe den logik, som ses i forskydningen af den allerede etablerede forståelse. I praksis er afstanden mellem de to dog ikke så stor, da de begge betragtes som hegemoniske processer (Laclau,

2005, s. 133). Differentiering er dog alligevel vigtig i sammenhæng med konspirationsteorier, hvor der netop er tale om at angribe den logik, der i forvejen hersker inden for en given forståelse af et emne, og som dermed er en alternativ årsagsforklaring på noget.

Som et led i den diskursive proces, beskriver Laclau og Mouffe også begrebet *ækvivalenskæder*. Disse kan beskrives som en forsimpning af den sociale orden, der bliver brugt til at udtrykke det underliggende identiske. Som Laclau og Mouffe beskriver det: "The differences cancel one other out insofar as they are used to express something identical underlying them all" (Laclau & Mouffe, 1985, s. 127). Gennem ækvivalenskæder fjernes forskellene, og derved kan identiteten kun angives gennem en positiv determinering, som er fundamental for dem alle, eller ved en fælles reference til noget eksternt (Laclau & Mouffe, 1985, s. 127).

En kamp om dominans

Et centralt fokus for Laclau og Mouffe er dog ikke blot konflikter, men også hvorfor mange sociale grupper tilsyneladende er enige om mange spørgsmål. De beskriver hermed, at der i den sociale virkelighed kan ses mange forsøg på at skabe enighed og orden, og denne proces beskriver de med begrebet *hegemoni* (Thomsen, 2007, s. 189). Dette begreb dækker over en diskurs, der hersker, eller er særlig magtfuld. Laclau og Mouffe beskriver det således:

The general field of the emergence of hegemony is that of articulatory practices, that is, a field where the 'elements' have not crystallized into 'moments'. In a closed system of relational identities, in which the meaning of each moment is absolutely fixed, there is no place whatsoever for a hegemonic practice. (1985, s. 134)

I defineringen af hegemoni trækker Laclau og Mouffe på Antonio Gramscis forståelse af begrebet, hvor fokus er på, at et samfund holdes sammen af de grupper, hvis ideologi og etik har en bred tilslutning (Gramsci, 1982, i Thomsen, 2007, s. 189). Sammenholdes dette med vores fokus på konspirationsteorier, kan hegemonibegrebet bidrage til at beskrive hvorfor, nogle synspunkter defineres som konspiration frem for fakta. Når medierne fremstiller en teori og italesætter den som en konspirationsteori, har de altså på forhånd konkluderet, at synspunkterne præsenteret i teorien

adskiller sig fra den ellers hegemoniske diskurs om det givne emne. Laclau og Mouffe beskriver dog ikke blot, når en diskurs allerede har opnået hegemoni, men ligeledes processen bag hegemoniseringen, hvilket kan være relevant for tilblivelsen og etableringen af konspirationsteorier.

Laclau og Mouffe undersøger nemlig i deres teori, hvor samfundets bindekraft kommer fra, og de sætter i den forbindelse hegemonibegrebet i en sprogteoretisk kontekst. De fremlægger en tese om, at det er politisk-ideologiske diskurser, der etablerer politisk enighed på trods af altid eksisterende konflikter i den sociale orden, og det centrale element i deres teori er dermed, hvordan disse politiske diskurser etableres (Thomsen, 2007, s. 189). Den hegemoniske proces består ifølge dem af en række af bestræbelser: Skabelsen af et nyt ideologisk sprog, tilvejebringelsen af en ny virkelighedsforståelse, mobilisering af støtte til denne forståelse og skabelsen af politiske antagonismer, således at oppositionelle grupper defineres som illegitime (Thomsen, 2007, s. 190). Formålet med at opbygge en dominerende diskurs er at skubbe andre virkelighedsforståelser til siden og dermed gøre dem politisk virkningsløse. Udøvelsen af hegemoni handler altså ikke blot om dominans, men ligeledes i samme grad om undertrykkelse. Den hegemoniske proces omhandler således en bestræbelse på at tiltrække så mange som muligt, men det er ligeledes også en proces, hvori man bevidst udpeger dem, der ikke hører under den pågældende diskurs (Thomsen, 2007, s. 191). Netop denne del af processen er relevant i forhold til konspirationsteorier, hvor det ofte omhandler et opgør med en ellers dominerende diskurs, og dermed er et vigtigt element undertrykkelse af andre mulige forklaringer for i sidste ende at kunne etablere konspirationsteoriens diskurs.

Et væsentligt element i den hegemoniske proces er hermed ven-fjende-symbolikken, hvilket gør det relevant at inddrage Laclau og Mouffes begreb *antagonisme*. Laclau og Mouffe beskriver det således: "But in the case of antagonism, we are confronted with a situation: the presence of the 'other' prevents me from being totally myself. The relation arises not from full totalities, but from the impossibility of their constitution." (Laclau & Mouffe, 1985, s. 125). Antagonismer er altså en betegnelse for den konflikt, der opstår, når forskellige identiteter gensidigt forhindrer hinandens eksistens. Med andre ord, når diskurserne støder sammen. De knytter hertil begrebet *hegemoniske interventioner*, som er en intervention, der kan opløse en antagonisme ved at genoprette en

entydighed (Jørgensen & Philips, 1999, s. 60) En hegemonisk interventions succeskriterie er altså opnået, hvis en diskurs igen er alene om at dominere et felt, der før var præget af konflikt. Her er det igen relevant at inddrage Laclau (2005) senere forskning om populisme, hvor antagonismer spiller en central rolle. Laclau pointerer at for at skabe en differentieret og samlet gruppe, skal dennes helhed være til stede i hver enkelt handling af betydning, og en begrebsmæssig forståelse af denne helhed er betingelsen for betydningen. Men for at forstå dette begrebsmæssigt, er man nødt til at forstå helhedens grænser - hvilket vil sige, at man er nødt til at skelne den fra noget andet end den selv. Dette kan imidlertid være svært, når man har at gøre med en totalitet, der omfavner alle forskelle. Denne anden forskel, der skal gøre det muligt at skabe det udvendige fra helheden, vil dermed være intern og ikke ekstern, hvilket altså er et problem for skabelsen af helheden. Dermed er det ifølge Laclau nødvendigt, at dét der er udenfor ikke er neutralt, men derimod er udelukket og afvist af helheden for dermed at medvirke til konstitueringen af den selv. Selvom dette kan lyde kompliceret, eksemplificerer Laclau det med, når man politisk dæmoniserer en befolkningsgruppe, for at et samfund kan føle en intern samhørighed (Laclau, 2005, s. 69-70). Selvom dette perspektiv er tiltænkt populisme, vil vi argumentere for, at det i høj grad er samme mekanismer, der er i spil i etableringen af konspirationsteorier, hvor der ofte hersker et klart skel mellem 'os' og 'dem'.

Opsamling

Dette afsnit har haft til formål at operationalisere Laclau og Mouffes diskursanalytiske teori i henhold til konspirationsteorier. En diskurs kan betragtes som en artikulationspraksis, hvori der etableres bestemte relationer mellem bestemte elementer. En diskurs vil dog altid være til forhandling, idet den vil være i konflikt med andre diskurser, der definerer virkeligheden anderledes. Diskursteorien gør det derfor muligt at se på de magtkampe, der udspiller sig i defineringen af en hegemonisk forståelse. I denne proces er et vigtigt element ligeledes, hvordan man etablerer antagonismer, som betragtes som de konflikter, der opstår, når diskurserne støder sammen, og dermed gensidigt forhindrer hinandens eksistens. Det er netop kampen om hegemonisk dominans vi vil belyse, i vores diskursanalyse af mediernes fremstilling af konspirationsteorier, for at undersøge, hvad denne fremstilling har af betydning for den hegemoniske forståelse.

Med udgangspunkt i specialets teoretiske grundlag har vi undersøgt, hvordan konspirationsteorier traditionelt defineres og set på, hvilke kommunikationsmæssige krav og udfordringer, der opstår i nyhedsmediernes formidling af konspirationsteorier. Vi har endvidere forholdt dette til teori om krisekommunikation for at belyse, hvordan denne teori udfordres af konspirationsteoriernes deliberative forsøg på at misinformere. Dette har vi slutteligt sammenholdt i en diskursanalytisk tilgang, der skal gøre det muligt at undersøge, hvilke diskurser der kan udledes i mediefremstillingen og forholde dette til den hegemoniske forståelse af COVID-19-pandemien. I det følgende afsnit vil vi med udgangspunkt i det foregående præsentere vores analysestrategi, og dermed hvordan vi vil tilgå vores undersøgelse af empirien.

Specialets analysestrategi

I dette afsnit vil vi præsentere vores analysestrategi, som danner rammerne for, hvordan vi tilgår vores undersøgelse, bearbejder vores empiri og analyserer vores data.

Et interpretivistisk afsæt

Overordnet set befinder vi os inden for det interpretivistiske paradigme, når vi søger at belyse de forskellige diskursive mediefremstillinger af konspirationsteorier, der optræder i forbindelse med COVID-19. Den ontologiske forståelse, der er knyttet til det interpretivistiske paradigme, antager, at den sociale verden ikke er givet, men derimod er skabt og skabes gennem menneskelig handling og interaktion. Formålet inden for det fortolkende paradigme er således at forstå, hvordan medlemmer af sociale grupper gennem sociale processer konstituerer deres egne virkeligheder, giver dem mening og begrundes deres handlinger i disse (Goldkhul, 2012, s. 138). De diskursive mediefremstillinger, som vi undersøger, ønsker vi derfor at forstå som konstruktioner af en række sociale virkeligheder, der til dels får deres mening gennem forskellige aktører; konspirationsteoretikere, eksperter og talspersoner, der optræder i de udvalgte artikler, der udgør vores empiri, men som også får mening og konstitueres gennem den medierede, redaktionelle ramme, de optræder i.

Det interpretivistiske afsæt implicerer en vidensgenereringsproces, hvor byggeklodserne består af anerkendelse, forståelse og rekonstruktion af de subjektive menneskeskabte meninger, der allerede eksisterer i den sociale verden (Goldkuhl, 2012, s. 138). Vores forståelse af COVID-19-relaterede konspirationsteoriens fremstilling i medierne opbygger vi altså ved først og fremmest at anerkende disse som konstituerede virkeligheder og dernæst at fortolke og rekonstruere de subjektive meninger, der ligger i disse. Denne proces kan på sin vis siges at trække på de centrale principper bag hermeneutikken, hvor man hele tiden bevæger sig frem og tilbage mellem de enkelte dele og det samlede hele (Goldkuhl, 2012, s. 138). For som det ligger i diskursteoriens analysetilgang forsøger vi at skabe en holistisk forståelse for at forstå de enkelte dele, og vi anvender ligeledes de enkelte dele til at opnå en holistisk forståelse. Som vi uddyber senere hen i dette afsnit, tilgår vi dog specialet med en poststrukturalistisk analysestrategi, og der kan derfor snarere siges at være tale om en form for negativ hermeneutik. Det skyldes, at der med vores tilgang er tale om en meningsunderminerende fortolkningsproces. Her føres tekstudlægningen ud til dens grænser, hvor meningen opløses, men også kommer til syne idet den splittes (Kristensen & Schmidt, 2008, s. 321).

Modsat tilgangen inden for det positivistiske paradigme, har vi med afsæt i interpretivismen ikke en række forudbestemte variable, vi arbejder ud fra, og vi har således valgt at tilgå projektet med denne analysestrategi. Vores analysestrategi er epistemologisk funderet, og derved forskyder vi vores fokus fra ontologien, der spørger ind til *hvad*, over til epistemologien der spørger *hvordan* (Andersen, 1999, s. 13). Epistemologi handler nemlig "(...) om at observere, hvordan verden bliver til, i og med at individer, organisationer eller systemer kigger på deres omverden i bestemte perspektiver, der får verden i bredeste forstand til at dukke op på bestemte måder" (Andersen, 1999, s. 14). Vores analysestrategi bliver således at iagttage, hvordan andre iagttager verden, idet diskurserne, som vi identificerer og undersøger gennem en diskursanalyse, vil være udtryk for iagttagelser af og perspektiver på verden, som optræder på forskellig vis, og som nu udgør iagttagelserne for det, vi iagttager, gennem vores undersøgelse. Strategien bliver derfor ikke at producere sandfærdig viden om et givent emne, men har i stedet til formål at afdække og problematisere selvfølgeligheder (Andersen, 1999, s. 15). Eller som tidligere nævnt i form af en negativ hermeneutik opløse meningens umiddelbare givethed. Det er her til vores fordel, at vi med Laclau og Mouffes diskursanalyse, arbejder med en tilgang, der er funderet i poststrukturalismen og

derfor naturligt kan opbygge vores analysestrategi med afsæt i poststrukturalismens principper, hvor det centrale netop er et opgør med selvfølgeligheder, eller det der betragtes som naturliggjort.

Poststrukturalismens indflydelse

Poststrukturalismen opstod tilbage i 1960'erne som en reaktion på strukturalismen ved at underminere dens centrale påstand om, at der findes en absolut sandhed. Poststrukturalismens påstand er derimod, at der ikke er noget endeligt. Poststrukturalismens genstandsfelt fornyes hele tiden gennem dens åbenhed over for det nye – eller det, at det kunne være anderledes, og den er derfor imod det endelige og fuldbårde. Poststrukturalismen vil altså gøre op med det, vi tager som en selvfølge, ved at minde os om, at det kunne have været anderledes. "Post" i poststrukturalisme står således for "with but also different" (Williams, 2014, s. 25).

Selvom poststrukturalismen kan betegnes som et opgør med strukturalismen, påpeger Posner (2011), at den ikke har til hensigt at udgøre en ny semiotisk teori, men derimod har til formål at flytte fokus. Med poststrukturalismen er interessen inden for semiotiske studier således:

(...) no longer the sign (the relation of signifier to signified) but semiosis (the process of creating meaning); it is no longer the paradigm (the relations between virtual signs) but the syntagm (the differences between signs in discourse); it is no longer the synchrony of a system of virtual signs (nor their diachrony), but intertextuality; it is no longer the code, but discourse (Posner, 2011, s. 23-24).

Poststrukturalismens åbenhed og tankegang om, at det altid kunne have været anderledes, er på mange måder samhörig med hele grundlaget for de konspirationsteoretiske tanker, hvis mediefremstilling vi beskæftiger os med i specialet, eftersom de netop kan siges at udfordre de etablerede forståelser af COVID-19-pandemien - dem der er blevet selvfølgeliggjort. Ligesom den poststrukturalistiske tilgang, søger konspirationsteoriene at gøre op med idéen om den ene sandhed, der er blevet naturliggjort, ved at tilbyde en række alternative sandheder.

Valget om en poststrukturalistisk analysestrategi er således truffet ud fra poststrukturalismens synergier med principperne bag konspirationsteorier, da vi herigennem holder os åbne overfor, at der kan være flere og andre sandheder, end den dominerende og naturliggjorte. Det er dog ligeledes impliceret af, at specialets diskursanalytiske tilgang, som tidligere nævnt er baseret på Laclau og Mouffes diskursteori. Laclau og Mouffe er både inspireret af Michel Foucaults diskursteori (Andersen, 1999, s. 87), men også i høj grad af Jacques Lacan, som begge kan karakteriseres som poststrukturalister, idet de har bevæget sig væk fra strukturalismen, dog uden helt at opgive den (Kristensen & Schmidt, 2008, s. 315). Laclau og Mouffe trækker ligeledes eksplicit på franske Jacques Derrida, som sammen med Gilles Deleuze, Jean-François Lyotard og Julia Kristeva betegnes som de primære ophavsmænd til poststrukturalismen (Williams, 2014, s. 1). Mens Foucault selv har taget afstand fra betegnelsen som poststrukturalist (Andersen, 1999, s. 31), vedkender Laclau og Mouffe sig den eksplicit i deres bog *Hegemony and Socialist Strategy* (1985), hvor de beskriver, at poststrukturalismen udgør den primære kilde til deres teoretiske refleksioner og ikke mindst spiller en central rolle for formuleringen af og tilgangen til hegemoni (Laclau & Mouffe, 1985, s. xi).

Blotlægning af strukturernes ufuldstændighed

Poststrukturalismen har bl.a. sat sit aftryk på diskursteorien ved at indføre bevidstheden om, at der altid er en anden måde, hvorpå elementerne i en diskurs, kunne have været sat sammen (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 61). En tankegang Laclau og Mouffe tager med sig fra Derrida (Laclau og Mouffe, 1985, s. 112), som i sin bog *Of Grammatology* fra 1967 gør op med de strukturalistiske sprogteorier fremført af bl.a. Ferdinand Saussure og Roman Jakobson. Poststrukturalisme skal forstås som en praksis, og udgøres derfor ikke af abstrakte argumenter eller løsrevne observationer. Poststrukturalisme er derimod "(...) a practical expression of the limits in a given core" (Williams, 2015, s. 6). Derfor er de forskellige variationer af poststrukturalisme navngivet ud fra den praksis, de taler for. I Derridas tilfælde er denne praksis *dekonstruktion* (Williams, 2014, s. 6). Ifølge Andersen (1999) er dekonstruktion ikke synonymt med diskurs, og ej heller en decideret teknik inden for diskursanalysen, men Laclau og Mouffe formår i deres diskursteori og gøre dem komplementære. Som Andersen beskriver det "(...) output for den ene bliver input for den anden" (1999, s. 99). Mens dekonstruktion fremviser forskellenes uafgjorthed, søger diskursanalysen en påvisning af hegemoni, mens broen imellem dem er såkaldte logikker. Logikkerne bliver som et dekonstruktivt

input diskursanalysens fornemmelse for strukturens ufuldstændighed (Andersen, 1999, s. 102). Det er her den tidligere nævnte negative hermeneutik spiller en rolle, idet meningens umiddelbare givethed, nedbrydes for at "(...) vise det, der forhindrer eller umuliggør dens afslutning" (Kristensen & Schmidt, 2008, s. 321). Jørgensen og Philips forklarer det på sin vis modsatrettede, men dog gensidige forhold, ved at beskrive Derridas dekonstruktion i kontrast til Laclau og Mouffes hegemonibegreb, idet dekonstruktion bliver det, der viser, at en hegemonisk intervention er kontingent. Med andre ord: "Dekonstruktionen viser uafgørligheden, hvor den hegemoniske intervention naturliggør en bestemt afgørelse" (1991, s. 61). Når vi foretager en diskursanalyse påviser vi altså, at indretningen af verden er et resultat af politiske processer og sociale konsekvenser, idet de underliggende strukturer, der naturliggør omverden, dekonstrueres. Dekonstruktionsprocessen er med andre ord med til at tydeliggøre interpretivismens ontologi om, at verden er socialt konstrueret og derfor kunne være konstrueret anderledes.

Uafgørlighedens dislokerende effekt

Den førnævnte uafgørlighed, er et begreb af Derrida, som er særligt relevant for vores diskursanalyse, og som vi derfor vil uddybe yderligere, idet et opgør med det fuldbårde og hegemoniske, er det, der muliggør de alternative virkelighedsfremstillinger, som konspirationsteoriene tilbyder. Uafgørligheden er på sin vis grundtesen i Derridas poststrukturalisme, og beskrives således:

(...) enhver menings- og betydningsdannelse kan læses som frembragt af, men samtidig uhjælpeligt fanget i, et uophørligt formelt spil af forskelle, der på den ene side muliggør den nærværende mening (i et udsagn, en tanke, en ide), men samtidig gør den sårbar, ustabil og principielt ubestemmelig." (Kristensen & Schmidt, 2008, s. 319)

Muligheden for flere nærværende meninger, som samtidig påviser den principielle ubestemmelighed, skal findes i den sprogliggørelse af COVID-19-pandemien og konspirationsteoriene, som vi beskæftiger os med. En sprogliggørelse af en begivenhed, medfører nemlig med Derridas begreb singularitet, at en begivenhed kan gentages på forskellige vis - altså

sættes ind i forskellige kontekster, modsat begivenheder, der altid vil være enestående. Når vi i mediefremstillingen af konspirationsteorierne får blik for, at der er flere menings- og betydningsdannelser om COVID-19-pandemien som begivenhed, er det således, grundet sprogets performativitet, som muliggør en nærværende mening, men som også opløser selvfølgelighederne og bekræfter ubestemmeligheden.

Opsamling

For kort at opsummere vil vi med specialets diskursive analysestrategi ikke abonnere på en tankegang om, at vores analyse vil føre til en entydig sandhed. Formålet med analysen bliver nemlig at afdække de strukturer/diskurser, der kommer til udtryk i mediernes fremstilling af COVID-19-relaterede konspirationsteorier, som netop modbeviser en enkeltstående, hegemonisk og videnskabelig forståelse af COVID-19-pandemien og i stedet påviser flere konstituerede virkeligheder. Poststrukturalismens indflydelse på vores diskursanalyse bliver således en fornemmelse for diskursernes uafgørlighed og dekonstruktionen en reminder om ikke at skabe nye og fastlåste systemer, men i stedet at opløse det selvfølgeliggjorte.

Den analysestrategi, vi netop har præsenteret, udelukker dog ikke, at vi fortsat benytter os af en metodisk tilgang til dataindsamling og empiribearbejdning for at sikre systematik og en transparens, der kan kvalificere vores undersøgelse videnskabeligt. De metodiske redskaber, som vi vil redegøre for senere, har været med til at understøtte de valg, vi løbende har måtte træffe, om eksempelvis valg af tidsperioden vi undersøger, de medier hvis fremstillinger vi afdækker og hvilke artikler, der helt konkret er blevet udvalgt til undersøgelsen af vores case, som vil blive beskrevet i afsnittet herunder.

Casestudie som undersøgelsesdesign

I specialet vil vi undersøge vores problemstilling gennem et casestudie. Vi finder casestudiet oplagt som undersøgelsesdesign, idet vi ønsker at blive klogere på et bestemt fænomen gennem en dybdegående undersøgelse af en specifik case. Fænomenet vi undersøger i dette casestudie er,

hvordan nyhedsmedierne har indflydelse på fremstillingen af konspirationsteorier i krisetider. Den specifikke case vi undersøger for at forstå netop dette fænomen, er mediedebatten i Danmark omhandlende COVID-19-krisen. I arbejdet med denne case vil vi undersøge, hvordan en række nyhedsmedier i Danmark fremstiller COVID-19-relaterede konspirationsteorier, og hvilke diskurser de giver udtryk for.

Ifølge Robert K Yin (2014) kan casestudiet defineres som “an empirical inquiry that investigates a contemporary phenomenon (the “case”) in depth within its real-world context” (s. 16). Formålet med vores casestudie bliver derfor også at undersøge og forstå, mediernes rolle i genereringen af konspirationsteorier i krisetider, mere specifikt COVID-19-pandemien, som er den specifikke kontekst, vi undersøger fænomenet inden for. Ved at lade casestudiet være rammesættende for vores tilgang til undersøgelsesdesignet har vi taget et valg om ikke blot at give indblik i de symptomer, der udgør problematikken med mediernes fremstilling af konspirationsteorier. Derimod ønsker vi, at vores undersøgelse skal give indblik i de dybereliggende mekanismer, der former og frembringer problemstillingen i mediernes formidling af COVID-19-relaterede konspirationsteorier, og hvilke konsekvenser denne problemstilling kan medføre. Medierne bliver således også en kontekst, hvis rammesættende og strukturerende mekanismer, vi også vil forholde os til.

Den danske mediedebat omhandlende COVID-19-pandemien kan defineres som en *kritisk case* (Flyvbjerg, 1991, s. 149), der giver os mulighed for at undersøge, hvordan medierne fremstiller COVID-19-relaterede konspirationsteorier, og hvilken betydning dette har for den hegemoniske forståelse af krisen. Casen er kritisk, idet den er strategisk udvalgt med det formål at eksemplificere, hvordan mediernes fremstilling konstruerer forskellige og modsatrettede virkeligheder i deres formidling af konspirationsteorier. Den danske mediedebat omhandlende COVID-19 er derfor med til at afspejle, hvordan virkeligheden konstrueres gennem sproglige fremstillinger, og hvordan virkeligheden hele tiden er til forhandling. Formålet med casen er at illustrere, hvordan sproget bliver magtfuldt i vores forståelse og anskuelse af verden, og empirien, der danner grundlaget for undersøgelsen i vores casestudie, er derfor også rig på information. Ved at anskue fænomenet ud fra den danske mediedebat som specifik case, kan vi undersøge, hvad en krisetid som COVID-19 gør

ved de demokratiske forhold, og hvilket ansvar nyhedsmedierne bærer ift. at fremhæve og nedtone forskellige positioner i denne debat. Casen eksemplificerer også, hvordan de danske nyhedsmedier har håndteret behandlingen af konspirationsteorier under COVID-19-krisen, og forhåbentlig kan den viden, vi opnår gennem denne undersøgelse give indsigt og erfaring, som kan være brugbar, hvis en lignende krise skulle opstå i fremtiden.

Ifølge Bent Flyvbjerg (1991) kan casestudiets potentiale siges at have rødder tilbage til Aristoteles' *phronesis*-begreb, hvor han påpeger, at man i studiet af menneskelig aktivitet ikke kun kan nøjes med at fokusere på universaler, men at man må praktisere *phronesis*. Det vil sige, at man beskæftiger sig med værdier, interesser og etik som udgangspunkt for praksis (Flyvbjerg, 1991, s. 141). Ifølge Aristoteles skal den menneskelige adfærd altså ses og forstås i relation til den praksis, den indgår i, og denne pointe understreger derfor eksemplets magt, og illustrerer hvorfor undersøgelsen af en specifik case og kontekst spiller en afgørende rolle i forståelsen af fænomener. Med andre ord kan man sige at casestudiet producerer en konkret, praktisk og kontekstafhængig viden som muliggør, at vi kan opnå en dybere indsigt og viden om et bestemt fænomen og bevæge os fra de laveste niveauer i læreprocessen til de højere (Flyvbjerg, 1991, s. 142).

I udgangspunktet arbejder vi ud fra en ideografisk tilgang til forskning. Ud fra Alan Brymans (2016) forståelse betyder dette, at vi er interesserede i at tydeliggøre de unikke karaktertræk ved en given case og forstå et enkelt fænomen for fænomenets egen skyld (s. 61). Vi er dog ikke afvisende over for at kunne generalisere på baggrund af vores undersøgelse og undersøge den specifikke case med henblik på at forstå og opnå viden om fænomenet konspirationsteorier i krisetider og mediernes rolle på mere generel basis. Vi tilskriver os derfor Flyvbjergs forståelse af, at casestudiet sagtens kan bidrage til vidensopsamling og videnskabelig nytænkning (Flyvbjerg, 1991, s. 147), og vi betragter casestudiets videnskabelighed på lige fod med metoder, der bygger på mere formel generalisering. Vi er opmærksomme på, at casestudiet ikke er et undersøgelsesdesign, der fordrer en formel og statistik generalisering. I stedet skaber casestudiet, med sit udgangspunkt og fokus på den konkrete kontekst, grobund for, at vi kan foretage en kontekstafhængig generalisering, idet vi følger idéen om, at alt menneskelig handling skal ses og forstås i forhold til den praksis, den indgår i. Vores kontekstafhængige generalisering skal forstås i relation til det kritiske case-princip om, at "hvis det

(ikke) gælder for denne case, så gælder det for alle (ikke for nogen) cases” (Flyvbjerg, 1991, s. 150). Udgangspunktet for vores tilgang til case-undersøgelsen er dermed, at hvis vi finder ud af, at de danske nyhedsmedier er med til at underbygge bestemte diskursive fremstillinger af COVID-19-relaterede konspirationsteorier og har konsekvenser for vores opfattelse af virkeligheden, så vil den samme konsekvens sandsynligvis også gøre sig gældende i andre medier eller lignende kriser.

Indsamling og behandling af empiri

I forlængelse af ovenstående præsentation af vores analysestrategiske fokus og specialets undersøgelsesdesign vil vi nu uddybe de metodiske overvejelser, der ligger til grund for vores empiriindsamling og -bearbejdning. De metodiske valg og overvejelser præsenteret i nedenstående afsnit er med til at kvalificere valget af vores empiri og illustrere, hvordan empirien og vores bearbejdning af denne netop bidrager til undersøgelsen af, hvordan medierne fremstiller COVID-19-relaterede konspirationsteorier, og hvordan virkeligheden konstrueres og forhandles gennem de sproglige fremstillinger.

Valg af empiri

For at undersøge hvilken diskurs, der kommer til udtryk i de gængse nyhedsmediers fremstilling af COVID-19-relaterede konspirationsteorier, har vi valgt at tage vores empiriske udgangspunkt i udvalgte nyhedsartikler, der er udgivet i en række danske nyhedsmedier i en afgrænset tidsperiode. Den medierede fremstilling af virkeligheden, som kommer til udtryk i nyhedsmedierne, kan siges at repræsentere et generelt billede af, hvordan samfundet opfatter et emne som f.eks. konspirationsteorier, netop fordi den journalistiske praksis er performativ og organiserer det felt og den virkelighed, som modtageren skal tænke, føle og handle inden for (Chouliaraki, 2013, s. 268). Netop derfor centrerer vores empiri sig om nyhedsmedier i Danmark, da vi som bekendt er interesserede i at undersøge de diskurser, der kommer til udtryk gennem deres fremstilling af COVID-19-relaterede konspirationsteorier og forstå, hvordan den medierede virkelighed har betydning for vores forståelse af konspirationsteorier i krisetider. Da diskursanalysen bygger på idéen om, at virkeligheden får mening gennem sproget, var det nærliggende for os at beskæftige os med det skriftlige sprog, som netop nyhedsartiklerne leverer og derigennem undersøge, hvilken

virkelighed der skabes gennem repræsentationerne. Vi har derfor også fravalgt at gøre andre gængse nyhedskanaler, som TV og radio, til genstand for vores analyse, ligesom vi har fravalgt at beskæftige os med fremstillingen af konspirationsteoriene på sociale medier. Da det skrevne sprog kan bevæge sig på tværs af tid og rum, giver nyhedsartiklerne os også god mulighed for at studere COVID-19-relaterede konspirationsteorier og mediernes diskursive fremstilling heraf over det seneste års tid, hvor Corona-pandemien har stået på.

Vi har valgt at begrænse vores valg af nyhedsmedier til kun at omfatte landsdækkende medier – både for at afgrænse mængden af nyhedsartikler, men også for at få indblik i de diskursive mønstre, der tegner sig på nationalt plan. For at afdække det størst mulige omfang af nyhedsartikler har vi medtaget både fysiske og online avisartikler fra landsdækkende medier. De medier vi har udvalgt er: DR.dk, TV2.dk, Ritzau, BT, Ekstra Bladet, Berlingske, Politiken, Information, Børsen, Jyllands-Posten, Zetland.dk og Weekendavisen. Fordi disse medier dagligt folder sig ud på nationalt plan, anser vi dem også for at være de største af sin slags i Danmark, og formålet med at udvælge netop ovenstående 12 medier er at dække et bredt spektrum af den nationale fremstilling af konspirationsteorier. Det er også værd at pointere, at vi i dette speciale anser ovenstående medier som en samlet masse og derfor ikke er interesseret i f.eks. at lave en komparativ analyse af de enkelte medier. Derimod ønsker vi at se på, hvordan der på tværs af alle medierne konstrueres en eller flere diskursive fremstillinger af konspirationsteorier.

Ved at afgrænse vores medievalg til kun at omfatte landsdækkende medier har vi fulgt princippet bag Brymans (2016) beskrivelse af *generisk formålssampling*. Her opstiller man nemlig en række kriterier, som man identificerer med henblik på at sortere og udvælge dataenheder (Bryman, 2016, s. 413). Som sampling-strategien foreskriver, skal kriterierne, der opstilles, tage udgangspunkt i det overordnede undersøgelsesspørgsmål (Bryman, 2016, s. 408). Udover det allerede nævnte kriterie til medietype, er et af vores andre udvælgelseskriterier, at artiklerne på den ene eller anden måde skal fremhæve eller give udtryk for en mening eller holdning til de COVID-19-relaterede konspirationsteorier. Dette skyldes, at vi som bekendt er interesserede i at undersøge, hvilke diskurser, der kommer til udtryk i mediernes fremstilling, og hvordan og med hvilke konsekvenser, gængse nyhedsmedier dækker konspirationsteoriene. I vores udvælgelse har vi derfor været

opmærksomme på at udvælge nyhedsartikler, debatindlæg, ledere og lignende, hvor meninger og holdninger kommer til udtryk eksempelvis gennem omtale eller citater.

Da vi beskæftiger os med konspirationsteorier og de danske nyhedsmediers fremstilling heraf, er et af vores udvælgelseskriterier også, at artikelfokusset skal være rettet mod konspirationsteorier i en dansk kontekst. Med dette kriterium afskriver vi altså artikler, hvor eksempelvis USA eller Kina er omdrejningspunktet. Det sidste kriterium vi har anlagt for vores udvælgelse er, at artiklerne skal være udgivet i perioden fra den 11/3 2020 til den 11/3 2021. Den valgte tidsperiode strækker sig fra den dag, hvor nye tiltag mod COVID-19 - bl.a. den omfattende nedlukning af landet - blev præsenteret på et pressemøde og et år frem. Denne tidsperiode er valgt med henblik på at indkapsle nogle af de mest skelsættende begivenheder i det første år efter første nedlukning og med en forventning om, at netop denne periode kan give os indblik i mediernes fremstilling af konspirationsteorier i forbindelse med Corona og udviklingen heraf. Ved at afgrænse tidsperiodens slutdato til midten af marts 2021 er vi opmærksomme på, at vi muligvis misser en række artikler, hvis indhold kunne have bidraget yderligere til vores undersøgelse, men af analysestrategiske årsager, har vi været nødsaget til at påbegynde vores analysearbejde uden at skulle blive ved med at forholde os til eventuelle nyttilkomne artikler.

Efter vi havde opstillet ovenstående udvælgelseskriterier, valgte vi at foretage en søgning på Infomedia. Efter afprøvning af forskellige søgeord endte vi med at benytte os af søgestrengen “('konspirationsteorier' OR 'konspirationsteori') AND ('corona' OR 'Covid')” i kombination med førnævnte kriterier til medietype og tidsperiode for at sikre, at vores søgning havde relevans for vores undersøgelsesspørgsmål. Idet vi har valgt at søge specifikt efter artikler, der anvender betegnelsen konspirationsteori eller -teorier, er vi bevidste om, at det har implikationer for det søgeresultat, vi når frem til og dermed også, hvordan vi forstår og tilgår vores senere analyse. Betegnelsen konspirationsteori(er) kan siges at være et udtryk for en diskursiv forståelse, idet den i dette tilfælde bruges af medierne til at beskrive og fremstille en befolkningsgruppe i et bestemt lys. Vi er dermed bevidste om, at vores valg af søgeord ikke kun har medvirket til at begrænse antallet af artikler, men også afgrænse vores undersøgelse, idet vi her kigger på en bestemt diskursiv fremlæggelse af konspirationsteorier i medierne. Den ovenstående kombination af kriterier og

søgeord gav os et søgeresultat på i alt 605 artikler. Vi valgte yderligere at anvende Infomedias indbyggede værktøjer til at samle alle ens overskrifter og endte herefter med i alt 544 forskellige artikler.

Dernæst begyndte vi, efter Brymans princip, at identificere, hvilke af de 544 artikler, der levede op til kriterierne om at omtale konspirationsteorier i en dansk kontekst og give udtryk for en holdning. For at indskrænke vores empiriudvalg yderligere valgte vi at udelukke en lang række artikler, hvor ordet konspirationsteori blot fremgik i en hurtig vending eller i en ikke COVID-19-relateret sammenhæng. Derudover udkommer mange af de valgte nyhedsmedier både i et online og fysisk format, hvilket ofte resulterer i, at der både eksisterer en online og fysisk udgave af de samme artikler - dog med forskellige rubrik. Af den årsag har vi også indskrænket vores udvælgelse ved kun at medtage en artikel i de tilfælde, hvor der fandtes to identiske. På baggrund af identifikationen udvalgte vi til sidst 44 artikler, som udgør empirien for vores diskursanalyse.

Empiribearbejdning

For at skabe overblik og systematisere de 44 artikler og de emner og tematikker, som artiklerne repræsenterer, har vi anvendt *kodning*, som beskrevet hos Bryman (2016), til at systematisere vores data. Kodning er en mekanisme, der kan benyttes til at undersøge meningen i det analyserede datamateriale, ligesom det også er en måde, hvorpå man kan reducere en stor mængde data (Huberman & Miles, 1994 i Bryman, 2016, s. 583). I vores arbejde har kodningen bidraget til at opnå indsigt i vores udvalg af artikler og identificere en række forskellige kategorier. Vi har først og fremmest læst alle 44 artikler igennem, hvor vi undervejs har fremhævet forskellige temaer og koder direkte i teksten for at danne os en grundlæggende idé om substansen. Disse koder har vi efterfølgende samlet i otte kategorier, der giver indsigt i, hvad der er på spil i artiklerne. De otte identificerede kategorier er således:

1. Skepsis
2. De sociale mediers rolle
3. Forskellige virkeligheder
4. Befolkningen der ikke tror på konspirationsteorier

5. Autoriteter
6. Konspirationsteoretikere
7. Men in Black
8. Idealsamfundet

Skepsis-kategorien dækker over den Coronaskepsis og mistro til håndtering af Corona-pandemien, der fremstilles i artiklerne. Kategorien dækker også over den tvivl, der knyttes til eksistensen af Corona samt tvivlen omkring pandemiens opståen og de konspirationsteorier, der er skabt i forbindelse med denne tvivl. I denne kategori fremhæves ligeledes vaccine-skepsis herunder skepsis omkring intentionen bag vaccinen, og hvordan den er udviklet samt årsagens til vaccinationen. Kategorien *De sociale mediers rolle* definerer vi som de tekstdele, hvor nyhedsmedierne fremhæver de sociale medier og deres indvirkning på udbredelsen af konspirationsteorier. Kategorien med de *forskellige virkeligheder* har vi defineret som de tekstdele, hvor der gives udtryk for, at der hersker forskellige eller flere forståelser af virkeligheden. Tekstdele med udgangspunkt i kategorien *befolkningen der ikke tror på konspirationsteorier* dækker over mediernes fremstilling af den del af befolkningen, der ikke tror på konspirationsteorier, men i stedet stoler mere på mediernes og myndighedernes fremstilling af sagen. Kategorien om *Autoriteter* rummer udtalelser og holdninger om de mest indflydelsesrige og magtfulde positioner i Danmark, herunder regeringen, myndighederne, Mette Frederiksen og medierne generelt. Kategorien vi har kaldt *konspirationsteoretikere* dækker over de tekstdele, hvor der er fokus på de personer, der tror på konspirationsteorierne og/eller støtter op om dem, og hvordan disse personer fremstilles i medierne. Denne kategori står derfor også i kontrast til kategori fire. *Men in Black* fylder meget i debatten og *Men in Black*-kategorien fremhæver derfor specifikt de dele, hvor *Men in Black*-medlemmer beskrives eller gives taletid. Kategorien *Idealsamfundet* dækker over fremstillingen af det ønskede idealsamfund. Fremstillingen af idealsamfundet kommer ofte til udtryk i forbindelse med beskrivelsen af en kritik af den nuværende samfundsstruktur eller håndteringen af hele Coronakrisen.

Hver af de ovenstående otte kategorier er kodet med farver direkte i artikelteksten, således at vi nemt kan identificere vores kodede materiale. De forskellige kategorier og dertilhørende farvekoder

og artikelmatch har vi listet i et skema for på bedst mulig vis at skabe et systematisk overblik over hvilke kategorier, der optræder i hver af de 44 artikler (Bilag 2).

Analyse

Det du nu skal til at læse, er specialets diskursanalyse, der er baseret på undersøgelsen af specialets empiri. Diskursanalysen har til formål at klarlægge, undersøge og diskutere empiriens diskursive mediefremstillinger af COVID-19-relaterede konspirationsteorier. Analysen tager udgangspunkt i den teoretiske ramme, vi har præsenteret tidligere i projektet og specialets analysestrategi. Analysen er struktureret således, at vi indledningsvist belyser den mediekontekst, vores empiri skal ses i lyset af, samt hvilket diskursivt fokus vi anlægger, når vi beskæftiger os med empiri, der anvender betegnelsen "konspirationsteori(er)". Herefter vil analysen dele sig i to, hvor vi vil anskue fremstillingen af konspirationsteorier ud fra to niveauer. På det første niveau beskæftiger vi os med konspirationsbevægelsernes selv fremstilling i medierne, hvor vi vil undersøge, hvilke specifikke ord og beskrivelser konspirationsbevægelsernes tilhængere bruger til at beskrive sig selv, deres handlinger og holdninger. På analysens andet niveau vil vi undersøge, hvordan konspirationsbevægelserne fremstilles af andre i medierne. Det betyder, at vi på dette niveau vil undersøge, hvordan eksperter, journalister, skribenter og andre talpersoner beskriver bevægelsen, dens handlinger og holdninger - stadig med udgangspunkt i de specifikke ord og beskrivelser, som vi finder i artiklerne, der udgør vores empiri. Herefter vil vi sammenholde de to analyseniveauer for at undersøge, hvordan forskellige demokratiforståelser kommer til udtryk i den diskursive fremstilling, og hvilken betydning dette har for den hegemoniske forståelse af Coronakrisen. Vi vil herefter se på mediernes rolle i formidlingen af konspirationsteorier for at belyse, hvordan deres rammesætning også er med til at skabe den hegemoniske forståelse. Afslutningsvis vil vi diskutere de forskellige virkelighedsforståelser, der kommer til udtryk i den diskursive fremstilling for til sidst at diskutere og reflektere over, hvilken betydningen diskursernes ubestemmelighed har i en krisetid som COVID-19-krisen.

Medierne er ikke et spejl af virkeligheden

Eftersom vores fokus er specifikt på mediernes fremstilling af konspirationsteorier, finder vi det relevant at kombinere Laclau og Mouffes diskursanalytiske tilgang med et mere konkret fokus på nyhedsmediernes indflydelse på diskurserne ved at kaste lys på empirien ud fra noget af den forskning, der findes inden for mediediskurser. Medierne udgør nemlig den kontekst, vi må se diskurserne i - og de har både indflydelse på konspirationsteoriernes selvfremstilling i medierne, og hvorledes andre fremstiller bevægelserne i medierne. Som Chouliaraki (2013) påpeger det, er journalistikken nemlig en performativ praksis. Det betyder, at mediernes fremstilling af de COVID-19-relaterede konspirationsbevægelser er med til at forme, hvordan vi som modtagere, skal handle, tænke og føle om den virkelighed der fremstilles - således har fremstillingen også indflydelse på, hvordan vi analyserer og fortolker empirien.

Donald Matheson (2005) er blandt de forskere, der beskæftiger sig med mediediskurser, og hvordan den redaktionelle ramme har indvirkning på diskurserne. Ifølge Matheson må man altid have in mente, at nyheder ikke bare reflekterer verden, som var medierne et spejl. Medierne har indflydelse på, hvorledes en nyhed fremstilles. Nyheder præges bl.a. af journalistiske konventioner som f.eks., hvordan en artikel sædvanligvis opbygges, hvad medierne tror, at læserne har interesse for, og hvad de mener, at læserne bør vide. Mediehistorier præges ligeledes af bredere sociale konventioner, såsom hvad folk betragter som naturligt, og hvad man forstår ved bestemte ord. Nyhedsdiskurser er med andre ord resultatet af en blanding af forskellige normer, principper og konventioner (Matheson, 2005, s. 16). Samme pointe finder vi inden for medieforskningen, hvor framingbegrebet netop anvendes til at belyse, hvordan nyheder ikke blot rapporterer om virkeligheden, men "(...) rummer en række betydningsmæssige valg, der tilskriver mening til begivenheder og afspejler aktørers interesser i disse." (Hjarvard, 2015)

Et afgørende ordvalg

Som vi tidligere har beskrevet det i afsnittet, som omhandler specialets empiriindsamling, er vi bevidste om, at vores søgestrategi har visse implikationer. En af dem er, at vi har truffet et valg om at søge specifikt efter artikler, som anvender betegnelsen "Konspirationsteori(er)", som har afgørende betydning for, hvordan vi forstår og tilgår analysen. Dét, at medierne anvender

betegnelse "Konspirationsteorier" i deres fremstilling, er et klart eksempel på, at medierne ikke blot afspejler verden, som den er, men at der i disse mediefremstillinger ligger en diskursiv forståelse. Dermed har de specifikke søgevalg i vores empiriindsamling ikke alene været med til at begrænse antallet artikler, men også afgrænset vores undersøgelse til at se på en bestemt diskursiv fremlæggelse af konspirationsbevægelserne i medierne. En diskursiv fremlæggelse, hvori man kan argumentere for, at betegnelsen har en dislokerende effekt, da konspirationsbevægelserne sættes uden for det hegemoniske felt, idet det alternative bud på et verdenssyn udelukkes via den sproglige handling, det er at betegne disse som konspirationer fremfor blot en anden forståelse eller et andet verdenssyn. Denne udelukkelse fra det "almene" bliver særlig tydelig i følgende eksempel i artiklen fra Zetland (artikel 8), hvor journalisten møder "Toppem af den danske konspirationsbevægelse" (Bilag 3, 8), som han i starten beskriver som: "Dem, som normalsamfundet kalder konspirationsteoretikere, men som i egen selvforståelse kæmper en ærefuld kamp for den kritiske sans og sandheden" (Bilag 3, 8). I eksemplet påpeges det, at betegnelsen 'Konspirationsteoretikere' altså er en der tilskrives bevægelserne af det såkaldte "normale" samfund, hvorved det implicit angives, at konspirationsteoretikerne er de unormale - eller hvad vi med en diskursteoretisk-begreb netop kan beskrive som udelukket fra det hegemoniske felt. Betegnelsen kan med andre ord siges at være udtryk for en interesse i at afspejle bevægelserne på en bestemt måde. Citatet påpeger dog også en anden væsentlig pointe - at dem som normalsamfundet kalder konspirationsteoretikere ikke selv ser sig således.

De modsatrettede forståelser, og at medierne fremstiller begge disse, åbner op for et muligt brud på en hegemoniseret forståelse af COVID-19-pandemien. Vil vi forstå hvilke diskurser, der præger mediernes dækning af de COVID-19-relaterede konspirationsteorier, må vi altså forfølge den dekonstruktive tilgang om et opgør med det selvfølgeriggjorte. Derfor finder vi det, som beskrevet indledningsvist, oplagt først at udforske, hvilke diskursive fremstillinger der kommer til udtryk gennem konspirationsbevægelsernes egen selvfremstilling for derefter at udforske mediernes fremstilling af bevægelsen og derigennem undersøge, hvordan den hegemoniske forståelse udfordres gennem en diskursiv kamp.

Konspirationsbevægelsernes selvfremstilling i medierne

I dette afsnit vil vi beskæftige os med det første niveau af analysen, hvor vi vil undersøge konspirationsbevægelsernes selvfremstilling i medierne. Vores fokus i dette afsnit vil være at se på de specifikke ordvalg og beskrivelser, der anvendes af konspirationsbevægelserne selv, og dermed belyse hvilken diskursiv fremstilling der kommer til udtryk i de danske nyhedsmedier. En vigtig pointe er dog, som tidligere nævnt, at denne selvfremstilling stadig er medieret og dermed har været en del af en medieringsproces. Vi vil dog alligevel mene, at det er relevant at belyse selvfremstillingen for at kunne undersøge den samlede diskursive fremstilling, og samtidig medtage at denne fremstilling er styret af medierne. På dette niveau af analysen vil vi foretage en diskursanalyse på baggrund Laclau og Mouffes (1985) diskursteori, men vi vil samtidig også inddrage Laclaus (2005) teori om populisme for at belyse, hvordan nogle af disse teoretiske perspektiver går igen i selvfremstillingen i konspirationsbevægelserne.

Den nye modstandsbevægelse

Som vi tidligere har beskrevet, anvendes konspirationsteori-betegnelsen ikke af tilhængerne selv, men derimod af medierne til at beskrive disse konspirationsbevægelser. I dette afsnit vil vi derfor belyse, hvilke betegnelser konspirationsbevægelserne selv anvender, når de omtaler sig selv. Idet vi ser på mediefremstillingerne af COVID-19-relaterede konspirationsteorier og bevægelserne bag, må bevægelsernes egne fremstillinger altid ses i lyset af, at deres fremstillinger er underlagt den redaktionelle ramme, de er sat i, og er påvirket af en selektions-og framingproces. Selvom der anvendes direkte citater af tilhængere af bevægelserne, må man have in mente, at de f.eks. kan være taget ud af en kontekst, forkortet eller kan tillægges en anden mening i kraft af den omkringværende tekst, der også framer citatet.

I selvfremstillingen ses det, hvordan bevægelserne forholder sig til den tillagte betegnelse "konspirationsteoretiker", hvilket vi senere, i analysens anden del, vil uddybe med udgangspunkt i teori om *labeling*. Omend vi først vil behandle de specifikke labels, som konspirationsbevægelserne tildeles, i andet niveau af analysen, er det relevant allerede nu at belyse, hvordan de i selvfremstillingen forholder sig til betegnelsen konspirationsteori, og hvilke betegnelser de selv anvender i deres selvfremstillinger. Ser man eksempelvis på artiklen fra Berlingske (artikel 4),

beskriver Martin Palsvig, der er formand for den Coronaskeptiske facebookside JFK, at han "(...) er træt af konstant at blive stemplet som konspirationsteoretiker, blot fordi han er systemkritisk" (Bilag 3, 4). I dette eksempel gives udtryk for en resistens over for den tildelte label som konspirationsteoretiker, idet han i sin diskursive selvfremstilling i stedet italesætter sig selv som "blot at være systemkritisk". I en artikel fra Politiken (artikel 31) kommer et opgør med en anden tildelt label ligeledes til udtryk. Her udtaler en tilhænger af bevægelsen Men in Black således: "Mange af os kommer ikke fra fodboldmiljøet. Når man prøver at betegne os som en voldsparat flok, er det bare en måde at forsøge at ugyldiggøre os på. En form for damage control" (Bilag 3, 31). Her ses altså en selvfremstilling, hvor der tages afstand fra fremstillingen som voldelig. I begge senest-citerede citater gives der altså udtryk for en utilfredshed med måden hvorpå disse bevægelser bliver fremstillet. Der findes dog også eksempler i empirien, hvor der tales ind i konspirationsteori-betegnelsen, som bevægelsen er blevet tildelt i mediefremstillingen. Ser man eksempelvis på en artikel fra Information (artikel 18), fremstilles en tilhænger fra bevægelsen, således: "(...) sidst hun fik lavet lyse striber ved frisøren og havde foliepakker i håret, lagde hun et billede op på Facebook af det med den selvironiske tekst »jaja, så fik jeg da min sølvpapirshat«. Men hendes aktive coronamodstand har kostet flere nære relationer" (Bilag 3, 18). De ovenstående selvfremstillinger viser, hvordan måden hvorpå konspirationsbevægelserne fremstilles på, på forskellig vis har indvirkning på, hvordan disse mennesker fremstiller sig selv. I deres selvfremstilling forholder de sig nemlig til mediernes labeling, og deres egen selvfremstilling bliver således en afstandstagen fra det, som "andre" siger, de er, mens det sidste eksempel viser, hvordan en labelling faktisk bliver taget til sig, dog med en ironisk distance.

I den medierede selvfremstilling hersker der dog ikke blot et fokus på, hvad bevægelserne *ikke* er, men også hvad de netop er, og her er der særligt fokus på frihed. 'Frihed' kan defineres som en tom betegnelse i den diskursive selvfremstilling, idet vores empiri afspejler, at det er et ord, hvortil der forsøges at knyttes en bestemt betydning. I forsøget på at skabe denne betydning etableres der en ækvivalenskæde af ord, der tilsammen er med til at definere betydning af den tomme betegnelse i diskursen. Forsøget på at definere den diskursive betydning af 'frihed' kan eksempelvis ses i en artikel fra Information (artikel 16). Her interviewes stifterne af onlinemediet Free Observer, der ifølge Informations fremstilling netop giver plads til, at konspirationsteorier og alternative

forklaringer spredes (Bilag 3, 16). De interviewede beskriver, at de tager del i bevægelsen for deres børn og deres frihed:

Det dyrebareste, du har, er din frihed, og når den bliver taget fra dig, så er du nødt til at gøre noget ved det. Mennesker før os kæmpede for vores frihed. Det samme gør vi nu for vores børn. De skal ikke vokse op i en ufri verden (Bilag 3, 16).

Med udgangspunkt i dette citat, ses det, hvordan ord som 'dyrebar', 'at kæmpe' og 'børn' knytter sig i ækvivalenskæden til forståelsen af 'frihed', hvor denne altså betragtes som noget, der er truet, og derfor bør kæmpes for - særligt for børnenes skyld. I en artikel fra B.T. (artikel 11) hersker der også en lignende diskursiv fremstilling af, at friheden er truet. I artiklen udtaler et medlem fra facebookgruppen Den folkelige demonstration – kampen for frihed, at hun tror på, at Corona er menneskeskabt og adspurgt til, hvad der skulle være årsagen til dette, siger hun således:

At have en grund til at indskrænke vores frihed ved at lave love omkring tvangsvaccination, at man må overvåge os via vores mobiler og tvinge sig ind i vores hjem (...) Jeg følger ikke bare, hvad medierne siger og giver min autoritet væk på den måde (Bilag 3, 11).

Med udgangspunkt i dette citat kan ord som autoritet knyttes til 'frihed' som den tomme betegner i diskursen, hvortil det beskrives, at frihed betragtes som truet af Coronarestriktionerne. Dét der betragtes som en trussel mod friheden stilles uden for ækvivalenskæden, og i det her tilfælde dækker det over ord som 'tvangsvaccination', 'overvågning' og 'afgivelse af autoritet'. Frihed betragtes i den diskursive fremstilling som noget, man bør kæmpe for, og som dét konspirationsbevægelserne kæmper for beskytte. Netop kampen for frihed spiller også en central rolle i den diskursive fremstilling i en artikel fra TV2 (artikel 21), hvor en deltager fra en Men in Black-demonstration udtaler:

Jeg kæmper for, at min søn skal vokse op i et samfund, som jeg kender det. Hvis ikke jeg gør modstand, så vil jeg have svært ved at se ham i øjnene, når han en dag spørger mig: "mor, hvad gjorde du dengang, de tog vores frihed fra os?" (Bilag 3, 21).

I dette citat optræder 'frihed' ligeledes som noget, man bør kæmpe for og handlinger såsom 'at kæmpe' og 'at gøre modstand' knyttes altså i diskursens ækvivalenskæde til kampen for frihed. I citatet drages der samtidig i selvfremstillingen paralleller til modstandsbevægelsen under Anden Verdenskrig. Denne bevægelse betragtes i dag som en organisation, der aktivt bekæmper en besættelsesmagt eller et diktatur, og betegnelsen anvendes særligt om den danske modstand mod den tyske besættelsesmagt under Anden Verdenskrig (Ordnet.dk, 2021b). En lignende selvfremstilling, hvor der drages paralleller til Anden Verdenskrig, ses også i en artikel fra Politiken (artikel 33), hvor Flemming Blicher, der er med til at arrangere og afholde demonstrationer mod Coronarestriktioner, udtaler således:

Vi bruger dem for at vække folks opmærksomhed og refererer til tilstanden under Anden Verdenskrig. Vi vil have folk til at tænke selv (...) Når man sidder og kigger i historiebøgerne, så forstår man jo ikke, at så mange tyskere kunne lade sig indfange af nazismens jerngreb. Men nu står vi her i dag, hvor hele verdens befolkning bare gør, som politikerne siger. Så begynder man at forstå, hvordan nazismen kom til magten. (Bilag 3, 33)

I ovenstående citat sammenlignes den nuværende trussel mod friheden altså med nazismen under Anden Verdenskrig, ligesom befolkningens afgivelse af frihed sammenlignes med besættelsen. I Flemming Blichers diskursive fremstilling af 'frihed' kobles begreber såsom 'transparens' og 'oplysning', da han mener, at myndighederne ikke har været transparente nok i deres beslutningsproces og oplyst befolkningen om, hvorfor deres frihed er blevet indskrænket (Bilag 3, 33). Netop fokuset på, at der kæmpes en kamp for frihed ses bl.a. også i artiklen fra Information (artikel 18), hvor bevægelsen beskrives som en "modstandskamp", der ikke kun slutter med Corona. En interviewperson fra Men in Black udtaler således i den sammenhæng:

(...) Alt det, der foregår i verden, som vi ikke får at vide i medierne, er blevet meget mere åbenlyst med corona. Og heldigvis er der mange flere, der er ved at vågne op. Folk er trætte af en magtsyg elite (Bilag 3, 18).

I denne diskursive fremstilling knyttes der altså ligeledes en forståelse af, at kampen for frihed er en modstandskamp mod truslen. Hertil knyttes også en forståelse, der går igen i vores empiri, hvor der hersker en forståelse af, at man er 'vågen' hvis man er klar over den frihedsberøvelse, der finder sted, og hvad der i 'virkeligheden' foregår. Dette kommer eksempelvis også til udtryk i en artikel fra Berlingske (artikel 9), hvor en tilhænger af konspirationsteorier interviewes. Her benyttes en metafor, der kommer fra Matrix-filmene, og i artiklen beskrives det således: "Hvis vi bliver ved denne metafor, så skal Robert Hintze og andre »vågne« forestille at være oprørsgruppen, som er bevidst om fakta" (Bilag 3, 9). I dette citat kommer forståelsen af, at konspirationsbevægelserne betragter sig selv som de 'vågne' og som en oprørsgruppe til udtryk. I citatet bliver det dog også tydeligt, hvordan selvfremsstillingen påvirkes af medierne, da der ses en afstandtagen til bevægelserne, når det beskrives, at de skal "forestille" at være en oprørsgruppe og dermed tilkendes det ikke, at det er noget, de er. Hvad medierne i stedet betragter bevægelserne som, vil vi behandle i analysens andet niveau.

Dette afsnit har haft til formål at belyse måden, hvorpå konspirationsbevægelserne fremstiller sig selv, på trods af at denne fremstilling stadig er en repræsentation formidlet af medierne. Her bliver det tydeligt, hvordan mediernes 'labels' er med til at skabe en hegemonisk forståelse af konspirationsbevægelserne, og som de dermed også må adressere i deres selvfremsstilling og i nogle tilfælde forsøge at gøre op med. Centralt i selvfremsstillingen er diskursens tomme betegner 'frihed', hvortil der knyttes en række af ord i en ækvivalenskæde, der beskriver den kamp, konspirationsbevægelserne kæmper for - nemlig at bibeholde friheden på trods af restriktioner. Herudover bliver det i undersøgelsen af selvfremsstillingen tydeligt, hvordan der drages paralleller til Anden Verdenskrigs modstandsbevægelse, når konspirationsbevægelserne italesætter sig selv som både en modstandsgruppe og oprørsbevægelse, der kæmper for at 'vække' befolkningen.

Diktatoren Mette Frederiksen

I det foregående afsnit undersøgte vi, hvordan konspirationsbevægelserne fremstillede sig selv med et særligt fokus på, hvad de kæmper for, nemlig 'frihed', som kan betegnes som den tomme betegner i diskursen. I konspirationsbevægelsernes diskursive selvfremsstilling beskrives det dog ikke blot, hvad de kæmper for, men også hvad der truer dette og dermed, hvad de kæmper imod. I denne

fremstilling er der særlig én person, der kan siges at være fremtrædende i artiklerne - nemlig Danmarks statsminister, Mette Frederiksen. Frederiksen nævnes direkte med navn i hele 16 artikler fra vores empiri (artikel 1, 2, 3, 4, 8, 18, 20, 21, 24, 28, 30, 31, 32, 33, 35, 37) og kan dermed siges at udgøre en central figur i den diskursive fremstilling af konspirationsteoriene. Statsministerens rolle i disse teorier beskrives bl.a. i en artikel fra Zetland (artikel 8):

Sanger Rasmus Nøhr var også på Slotspladsen, og til dkdox.tv - en videokanal for konspirationsmiljøet - udtrykker han sin frustration over Mette Frederiksen og hendes regering, som "har mistet min tillid fuldstændig, og jeg synes mere og mere, det minder om et gedigent statskup" (Bilag 3, 8).

I citatet udtrykkes der en mistillid til Mette Frederiksen, og ligeledes stilles der, i den diskursive fremstilling af hende, spørgsmålstegn ved demokratiet, når hendes ageren beskrives som et statskup. Netop denne fremstilling af statsministeren går igen i fremstillingen af flere af konspirationsteoriene, eksempelvis også i tidligere nævnte artikel fra Politiken (artikel 33), hvor Flemming Blicher interviewes, og de beskriver at: "Han kalder regeringens politik for »propaganda«, og Mette Frederiksen er han ikke bleg for at kalde en »diktator«" (Bilag 3, 33). I dette eksempel fremstilles Mette Frederiksen som en diktator, hvilket er en fremstilling, der også går igen i en anden artikel fra Politiken (artikel 35), hvor hun også kaldes for diktator: "(...) de vil stoppe 'diktatoren Mette Forræderiksen' og hendes kompagnon 'Magnus Løgnicke'" (Bilag 3, 35). Artiklen beskriver endvidere, hvordan der til demonstrationen blev afbrændt en dukke, der forestiller statsministeren, ligesom der i artiklen også er et billede fra samme demonstration, hvor en demonstrant holder et skilt med to billeder: Et af Mette Frederiksen og et af Hitler. En lignende fremstilling af Frederiksen ses også i en anden artikel fra Politiken (artikel 31), der viser endnu et billede fra en demonstration, og i dette tilfælde er Mette Frederiksen afbilledet som den Nordkoreanske diktator Kim Jong-un, hvortil journalisten skriver, at Frederiksen sammenlignes med frygtede statsledere.

Fotos fra artikel 31 og 35 (Bilag 3)

I samme artikel bringes der også et direkte citat fra en Men in Black-demonstration, hvor en demonstrant udtaler: "Folket ind i Folketinget. Smadr det system. Tak skal I have. Fuck systemet, fuck Mette, fuck politi, fuck det hele, mand." (Bilag 3, 31) I citatet udtrykkes der altså modstand mod statsministeren, ligesom der udtrykkes modstand mod myndighederne generelt, når disse beskrives med den samlede betegnelse 'systemet'.

I konspirationsteoriernes fremstilling af Mette Frederiksen beskrives bevægelsen Men in Black's kampsang også i flere af artiklerne. Sangen hedder "Mette Ciao", og er en nyfortolkning af sangen "Bella Ciao", der ifølge en artikel fra Weekendavisen (artikel 37) betragtes som en institution, som oprindeligt var en italiensk arbejdersang og senere i 1943 blev brugt i den antifascistiske modstandskamp (Bilag 3, 37). I samme artikel citeres der også nogle linjer fra den nu omskrevne kampsang: "*De prøver at tving' os ned med lov om tvangsvacciner/ Men bliver de ved, så vælter vi mange regimer ... For vi er mange nok, og I samlet flok/ Får vi Christiansborg til at brænde op ... Mette Ciao, Mette Ciao, Mette Ciao Ciao Ciao*" (Forfatters kursivering. Bilag 3, 37). I dette uddrag hersker der altså ligeledes et syn på regeringen og statsministeren som nogle, der forsøger at tvinge befolkningen med vacciner, ligesom de bliver beskrevet med betegnelsen 'regime', hvilket dækker over et lands øverste ledelse eller styreform, ofte autoritær og præget af et magtfuldt militær eller politi (Ordnet.dk, 2021c). I denne fremstilling stilles der altså ligeledes spørgsmålstejn ved statsministerens styreform og demokratiet.

Udover at sammenligne Mette Frederiksen med en diktator i selvfremstillingen af konspirationsteorierne, udtrykkes der bl.a. i artiklen fra Information (artikel 18) også en generel mistillid til statsministeren, når et medlem af bevægelsen Folkebevægelsen for Frihed udtaler: "Det gør ondt. Mette Frederiksen har skabt så meget splittelse med sine skræmmekampagner. Det har haft den virkning, at folk nu sidder i hver sin lejr og sviner hinanden til" (Bilag 3, 18). I denne fremstilling optræder der en forståelse af, at statsministeren har skabt splittelse og hendes ageren under Coronapandemien beskrives som en 'skræmmekampagne'. I dette ordvalg hersker der hermed også en underkendelse af alvoren i statsministerens Coronarestriktioner, som i stedet beskrives, som noget man har gjort for at skræmme befolkningen. Netop mistilliden til Mette Frederiksens restriktioner ses også i artiklen fra TV2 (artikel 20), hvor endnu et medlem af "Folkebevægelsen for Frihed" udtaler: "Det er de restriktioner, jeg sætter et meget stort spørgsmålstejn ved. Efterhånden så indrømmer selv Mette Frederiksen, at det er en politisk beslutning og ikke en sundhedsfaglig – og derfor står den til diskussion." (Bilag 3, 20) I dette citat stilles der altså ligeledes spørgsmålstejn ved baggrunden for Coronarestriktionerne, som opfattes som politiske frem for sundhedsfaglige.

I den diskursive selvfremstilling af konspirationsteorierne formidles der altså et syn på Mette Frederiksen, hvor den dominerende forståelse er, at der hersker både mistillid og fordømmelse af hendes håndtering af Coronarestriktionerne. I deres diskursive selvfremstilling stilles Mette Frederiksen udenfor den tomme betegner 'frihed', når statsministeren sammenlignes med en diktator, der forsøger at kontrollere befolkningen. Dermed kan statsministeren også betragtes som en antagonisme i den diskursive fremstilling, da hun fremstilles som truslen mod friheden og dens betydning skabt gennem ækvivalenskæden. Som tidligere beskrevet dækker antagonisme-begrebet over konflikter, hvor forskellige identiteter gensidigt forhindrer hinandens eksistens, hvilket kan siges at være gældende i fremstillingen af Mette Frederiksen, som altså betragtes som en forhindring for frihed. Statsministeren kan dog ikke betragtes som den eneste antagonisme i diskursen - der hersker også en anden betegnelse, der betragtes som en trussel mod friheden. Denne vil vi undersøge i analysens næste afsnit med udgangspunkt i Laclaus teori om populisme.

Mistillid til autoriteter og den forbandede elite

I det ovenstående afsnit belyser vi hvordan, Mette Frederiksen fremstilles som en antagonisme der stilles uden for forståelsen af 'friheden' i diskursen. Dette stemmer overens med Prooijen og Douglas's (2017) definitionen af konspirationsteorier, hvor de beskriver at tilhængerne af disse teorier ofte mener, at der er tale om en koalition af 'magtfulde' og 'ondsindede' mennesker, som vil opnå et hemmeligt mål. Netop dette fokus på magtfulde mennesker ses også i den diskursive fremstilling af konspirationsteorier i artiklerne, hvor magtfulde personer og institutioner spiller en rolle i størstedelen af artiklerne i vores empirigrundlag. Dette ses eksempelvis i vores kodning, hvor kategorien *Autoriteter*, herunder både regeringen og Mette Frederiksen, generelle myndigheder og medierne' optræder i 31 af artiklerne (artikel 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 31, 35, 37, 39, 42, 44). Måden hvorpå magthavere fremstilles i diskursen, kan belyses gennem Laclaus teori om populisme, da man kan argumentere for, at nogle af de samme populisme-logikker også gør sig gældende i selvfremstillingen af konspirationsbevægelserne. Laclau beskæftiger sig i sin teori om populisme med, hvordan og med hvilke logikker kollektive identiteter skabes (Laclau, 2005, s. ix). Laclau beskriver to måder at betragte disse kollektive identiteter: Enten kan man se populisme som ideologien eller mobiliseringen af allerede etablerede grupper, hvilket vil sige som udtryk for en social virkelighed forskellig fra den selv, eller vi kan se populisme som selve måden, hvorpå man udgør selve enheden af en gruppe. Laclaus tilgang tager udgangspunkt i den sidstnævnte tilgang (Laclau, 2005, s. 72-73). Laclau beskriver, at man ud fra den populistiske tankegang forsøger at inddele verden i to uforenelige grupper, hvorved den ene repræsenterer "folket" og den anden betragtes som antagonismen. "We already have two clear preconditions of populism: (1) the formation of an internal antagonistic frontier separating the 'people' from power; and (2) an equivalential articulation of demands making the emergence of the 'people' possible." (Laclau, 2005, s. 74). For at kunne opstille en klar antagonisme, må der ifølge Laclau være et klart brud på noget eller et gap, der er opstået og som ikke kan blive mødt (Laclau, 2005, s. 85). Hermed opstår der et krav fra "folket" om at genoprette dette, men da disse krav kan være mangeartede og tage udgangspunkt i mange forskellige sociale situationer, må der etableres en fælles fjende. Denne fjende kan betegnes som et særligt privilegeret tegn i diskursen, hvor mening kondenseres ned til én betegnelse, eksempelvis "eliten". I det foregående afsnit belyste vi hvordan, Mette Frederiksen kunne betragtes

som en antagonisme i den diskursive fremstilling, men hun står ikke alene i den diskursive etablering af en fælles fjende. I fremstillingen spiller konspirationsbevægelsernes forhold til autoriteter en central rolle, men disse autoriteter dækker ikke blot over statsministeren, men over en bred gruppe af autoritære personer, som også tæller regeringen, Søren Brostrøm og Sundhedsstyrelsen, myndigheder, medierne og Bill Gates. I konspirationsteoriernes diskursive fremstilling af disse autoriteter, reduceres disse, ligesom det sås i populismens logikker, ofte til en samlet betegnelse, nemlig 'elite'. Denne betegnelse benyttes i 11 af artiklerne (9, 13, 16, 18, 20, 21, 26, 27, 37, 38, 39), hvor den særligt benyttes af bevægelserne til at skabe en antagonisme, der står modsat folket. Forståelsen af 'eliten', som fjenden til befolkningen, kommer bl.a. til udtryk i Informations artikel (artikel 18), hvor en Men in Black-tilhængers synspunkt beskrives således: "(...) efterhånden blev han overbevist om, at virussen var en del af en plan, som en global magtelite står bag, og som går ud på at undergrave demokratiet og få total kontrol med verdens befolkning" (Bilag 3, 18). I uddraget kommer fremstillingen af 'eliten' som diskursens antagonisme altså til udtryk, idet denne beskyldes for at ville undergrave demokratiet og udøve total kontrol, hvilket altså må betragtes som en trussel mod 'friheden'. En lignende fremstilling af 'eliten', som det modsatte af 'folket', ses også i artiklen fra Politiken (artikel 27), hvor en dansk Trump-tilhænger udtrykker om Trump, at "(...) Han lytter. Ikke til eliten, men til almindelige mennesker. Han vil skabe et folk, for først når folket er samlet, kan man løse deres problemer" (Bilag 3, 27). I dette citat ses hermed også en forståelse, hvori verden inddeles i to grupper, hvor 'eliten' betragtes som truslen og dermed antagonismen, og et samlet folk i stedet vil være løsningen. Hvad problemerne og dermed løsningerne er, uddybes dog ikke yderligere i interviewet.

De ovenstående citater illustrerer altså, hvordan populistiske logikker også spiller ind i selvfremstillingen af konspirationsteoriene, hvor 'eliten' etableres som en diskursiv antagonisme, der er imod 'folket', og som dermed også er den, konspirationsbevægelserne kæmper mod, i deres kamp for 'frihed'. I vores empiri hersker der dog en varierende grad af ekstremisme i beskrivelsen af den onde 'elite'. Ser man eksempelvis på Berlingskes artikel (artikel 9), udtaler en interviewperson, at han tror på, at: "(...) der findes en elite, som består af kannibalistiske, babyofrende satanister, der forsøger at indføre en ny verdensorden." (Bilag 3, 9) Samtidig beskrives det, hvordan den samme person også mener, at der findes "(...) en alliance, som blandt andet består

af den amerikanske præsident, Donald Trump, der forsøger at fordrive den onde elite og frigøre befolkningen.” (Bilag 3, 9) Citatet eksemplificerer altså den antagonisme, som konspirationsteorier ofte opstiller, nemlig at der findes en ond elite, der forsøger at undertrykke befolkningen, hvortil konspirationsteorierne ofte betragtes som løsningen. I denne fremstilling anvendes der dog udtryk, som kannibalisme og babyofrende satanister i etableringen af antagonismen, hvilket kan siges at gøre denne ‘elite’ til ikke blot en trussel mod friheden, men en trussel på flere måder. I samme artikel beskriver interviewpersonen dog også, at der heldigvis er mange flere, der er ved at vågne op og er trætte af den “magtsyge elite” (Bilag 3, 9). Anvendelsen af elite-betegnelsen er altså med til at understøtte en ven-fjende-symbolik, hvor eliten opstilles som antagonismen, der står uden for diskursen og som fungerer som en trussel, der er med til at berettige konspirationsteorierne og deres verdensforståelse. I denne fremstilling ses også den førnævnte forståelse, hvor konspirationsbevægelserne betragtes som ‘vågne’, hvilket altså kobler sig til ækvivalenskæden til den tomme betegner ‘frihed’ i diskursen. En lignende diskursiv fremstilling af eliten, som antagonismen, ses i TV2’s artikel (artikel 21), hvor interviewpersonen Stina Andersens synspunkter beskrives således:

Det, som flertallet vil kalde en konspirationsteori, men som Stina Andersen og mange andre aktivister ser som en planlagt - nærmest kommunistisk - magtovertagelse, hvor en lille elite vil tage kontrol over hele samfundet og gøre de fleste af os til slaver. (Bilag 3, 21)

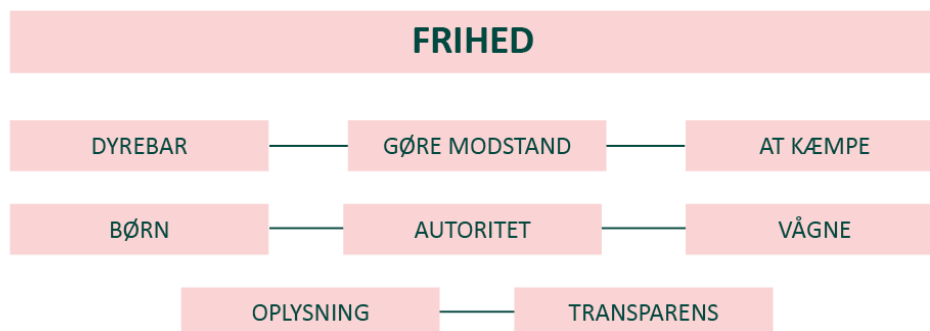
Eliten benyttes i diskursen til at skabe et “os og dem”, ligesom der trækkes på forståelsen af, at friheden betragtes som truet, hvilket særligt kommer til udtryk i brugen af begreber såsom ‘kontrol’ og ‘slaver’, hvilket kan siges at være frihedens modsætninger.

Dette afsnit har haft til formål at belyse, hvordan der i selvfremstillingen af konspirationsteorierne etableres en fælles fjende i den diskursive fremstilling, der ofte betegnes som ‘eliten’, hvilket man kan argumentere for er udtryk for samme logik, der finder sted i Laclaus forståelse af populisme og etableringen af en kollektiv identitet og dermed én samlet gruppe. I Laclaus populisme spiller etableringen af en antagonisme, og dermed en fælles fjende, en central rolle i etableringen af ‘folket’, og som beskrevet tidligere belyser Laclau, hvordan der i populismens logik etableres en

antagonistic frontier, der adskiller 'folket' fra 'magten'. Sammenholder vi dette med konspirationsbevægelsernes selvfremstilling, kan 'eliten' betragtes som denne atagonistic frontier i den diskursive fremstilling, hvor 'eliten' altså betragtes som dem, der afholder 'folket' fra 'friheden', og de værdier der er blevet knyttet til 'friheden' gennem ækvivalenskæden. Etableringen af 'eliten' i diskursen kan ud fra den populistiske logik også betragtes som en måde, hvorpå 'folket' samles til en samlet gruppe gennem denne fælles fjende. Dog hersker der også i den diskursive selvfremstilling eksempler på, at etableringen af ét samlet folk ikke helt er lykkedes. Dette ses bl.a. i den varierende grad af ekstremisme, som ovenstående citater udtrykker, hvor der generelt hersker forskellige syn på, hvad der er den egentlig trussel, og i hvilken grad dette optræder. Dette kommer bl.a. også til udtryk i TV2's artikel (artikel 20), hvor en Men in Black-tilhænger udtaler: "Nej, corona er ikke planlagt af en global pædofil elite, reptil-overherredømmet, eller hvad folk nu ellers finder på" (Bilag 3, 20). Her ses altså en afstandtagen til nogle af de mere ekstreme forståelser af 'eliten', hvilket altså er et udtryk for, at der stadig hersker forskellige forståelser inden for disse bevægelser. For at samle bevægelserne må den fælles fjende altså defineres så bredt som muligt, så denne kan indeholde flere forskellige forståelser, der dog fælles kobles med betegnelsen 'elite', der dækker over vidt forskellige personer - alt fra Danmarks statsminister og Bill Gates til sataniske kannibaler. Man kan argumentere for, at uden denne fælles fjende i den diskursive fremstilling, ville det være svært at skabe en forståelse af en samlet bevægelse, da der hersker forskellige forståelser af truslen, men de kan dog på trods af forskelligheder samles om modstanden til 'eliten'.

Opsamling

Analysens første niveau har haft til formål at belyse konspirationsbevægelsernes egen diskursive fremstilling i medierne. Her udledte vi, at der i selvfremstillingen drages paralleller til Anden Verdenskrigs modstandsbevægelse, når konspirationsbevægelserne skal beskrive deres egen kamp for frihed. Frihed er ligeledes et centralt ord i den diskursive fremstilling, da denne kan betragtes som diskursens tomme betegner, hvortil der knyttes en bestemt betydning gennem en ækvivalenskæde af ord. I betydningsskabelsen af 'frihed' kobles ord som 'at være vågen', 'oplysning', 'autoritet' og 'transparens', ligesom 'frihed' beskrives som noget, man må kæmpe for. Der konstrueres altså en ækvivalenskæde af ellers fragmenterede holdninger og krav, men hvad der binder dem sammen er, at de alle har frihed som omdrejningspunkt.

Illustration af ækvivalenskæden

Den diskursive fremstilling af 'kampen' for frihed kan også begrundes i den antagonisme, der opstilles i diskursen, hvor Mette Frederiksen fremstilles som en diktator og kan dermed siges at være en trussel mod befolkningens frihed. Antagonismen bliver dog ikke blot ved statsministeren, men gennem analysen af konspirationsbevægelsernes selvfremstilling med udgangspunkt i Laclaus populisme-teori, udledte vi at 'eliten' fremstilles som en antagonistic frontier i diskursen, og dermed en direkte forhindring for 'folket' til at opnå magt og dermed frihed. Etableringen af denne antagonistic frontier viste dog også, at der hersker forskellige forståelser af 'eliten', og hvad denne truer, hvor nogle holdninger er mere ekstreme end andre. Derfor må truslen også defineres så bredt som muligt, så denne kan indeholde så mange forståelser som muligt.

Mediernes fremstilling af konspirationsbevægelserne

Vi vil nu bevæge os videre til analysens næste niveau, hvor vi vil undersøge den artikulationspraksis, der finder sted i bl.a. journalisternes, eksperternes og andre talspersoners italesættelse af konspirationsbevægelserne. Med andre ord vil vi undersøge den diskursive fremstilling af konspirationsteorier, når de beskrives af personer, der placerer sig selv uden for bevægelsernes konspirationsteoretiske overbevisning, eller i hvert fald beskriver bevægelsen udefra. Vi vil bygge videre på den viden, vi tilegnede os i forrige afsnit om konspirationsbevægelsernes selvfremstilling, hvor den diskursive fremstilling som bekendt samlede sig om den tomme betegner 'frihed'. I dette afsnit vil vi ligeledes belyse den diskursive fremstilling, der kommer til udtryk ved at undersøge de

specifikke ord og beskrivelser, der anvendes til at beskrive konspirationsbevægelserne, deres handlinger og holdninger. Dette undersøgelsesniveau er centralt for vores analyse, fordi det netop er nyhedsmediernes fremstilling af konspirationsteorier, vi undersøger, og fordi nyhedsmediernes spiller en væsentlig rolle i den offentlige forståelse af emner, er det vigtigt at belyse, hvordan de italesætter et emne som konspirationsteorier.

Skeptikere og uromagere

Som vi beskrev i begyndelsen af analysen, er det ikke uvæsentligt for vores forståelse af konspirationsteorier og deres tilhængere, når de samles under betegnelsen 'konspirationsbevægelse'. Som beskrevet indledningsvist er denne italesættelse nemlig med til at udelukke denne gruppe mennesker fra det hegemoniske felt, og betegnelsen er et udtryk for, at medierne afspejler bevægelserne på en bestemt måde. Denne pointe bliver især markeret i beskrivelsen af konspirationsteoretikerne som en samlet bevægelse. I en stor del af de artiklerne, der udgør vores empiri, ser vi nemlig hvordan der sættes ord på en stigende tendens til, at danskere samler sig i fællesskaber med konspirationsteorier som omdrejningspunkt. I artiklen fra Berlingske (artikel 4) italesættes denne tendens netop som én bevægelse, og det stigende antal af mennesker, der tror på konspirationsteorier, beskrives således: "Og i det vakuum pibler skeptikere, uromagere, alternative behandlere, halvstuderede røvere, kendisser og konspirationsteoretikere frem." (Bilag 3, 4) I dette citat ser vi, hvordan udelukkelsen sker, idet journalisten fra Berlingske bruger ord som 'skeptikere', 'uromagere', 'røvere' og 'konspirationsteoretikere' til at beskrive bevægelsen. Fælles for disse ord er, at de allesammen har en umiddelbar negativ ladning, fordi det at være skeptisk eksempelvis kan sammenholdes med det at være mistroisk, fordi en uromager er en, der laver ballade og skaber uro, og fordi ordet konspirationsteori i sin rene betydning kan beskrives som en forestilling om noget, der derfor ikke er evidensbaseret.

I en artikel fra TV2 (artikel 20) italesættes tendensen til, at danskere samler sig i fællesskaber med konspirationsteorier som omdrejningspunkt ligeledes som en bevægelse, og denne beskrives således: "Nogle af dem udtrykker sig med gryder og pander i hænderne foran Christiansborg. Andre marcherer bag banneret 'Sortklædt modstand' i skæret fra romerlys." (Bilag 3, 20). Zetland (artikel 8) beskriver en anti-mundbinds-demonstration som en manifestation af konspirationsteoriernes

fremmarch og beskriver deltagerne således: "Demonstrationen er meget - måske ligefrem overraskende - sammensat. Familier med barnevogne, ladcykler med unge kvinder med dreadlocks, skjorteklædte mænd, hiphoppere og ældre damer." (Bilag 3, 8) I disse to eksempler ser vi altså igen, hvordan konspirationsbevægelsen bliver udelukket fra den hegemoniske forståelse, idet deres handlinger kobles sammen med beskrivelser som 'gryder og pander' og 'romerlys', der fremstiller bevægelsen som nogle, der vil larme og skabe opmærksomhed. Ord som 'modstand', 'anti-mundbind' og 'demonstration' knyttes ligeledes til beskrivelsen af bevægelsen, der sender et signal om, at de går imod den offentlige meningstilkendegivelse og restriktioner ved at demonstrere og ikke bære mundbind. I de beskrivelser vi finder i disse artikler, tegner der sig også et broget billede af konspirationsteoretikerne, hvilket kan siges at være en dominerende forståelse af bevægelsen, der går igen i den diskursive fremstilling i artiklerne. Den brogede beskrivelse af bevægelsen kommer til udtryk i Zetlands ovenstående beskrivelse af, at bevægelsen både dækker over familier, unge kvinder, skjorteklædte mænd, hiphoppere og ældre damer. Denne brogede fremstilling underbygges også senere i artiklen, hvor journalisten fra Zetland beskriver hvordan, at Corona har skabt et fælles samlingspunkt for et ellers fragmenteret miljø, og at de i den forbindelse er: "(...) blevet synlige i gadebilledet, hvor de bruger civil ulydighed og demonstrationer til at samle opbakning og - måske endnu vigtigere - opildne og bekræfte hinanden." (Bilag 3, 8) Her ser vi endnu engang, hvordan bevægelsen kobles op på ord som 'civil ulydighed' og 'demonstrationer', der igen er med til at underbygge en negativ forståelse af bevægelsen som nogle, der gennem protest og demonstration bevidst overtræder loven.

Med udgangspunkt i de eksempler vi nu har kigget på, kan vi udlede, at der i den diskursive fremstilling af konspirationsbevægelsen skabes en relation mellem en række momenter, der danner en ækvivalenskæde, hvori diskursen etableres. Nogle af ord og betegnelser, der indtil videre kan siges at blive koblet sammen i ækvivalenskæden, er eksempelvis: 'uromagere', 'konspirationsteoretikere', 'modstand', 'anti-mundbind', 'demonstration' og 'civil ulydighed'. På baggrund af denne sammensætning af momenter begynder der allerede at tegne sig et billede af konspirationsbevægelsen som en række personer, der gør modstand og skaber uro og i det hele taget er mistroiske over for den offentlige meningstilkendegivelse og det hegemoniske felt. Men ovenstående betegnelser er langt fra de eneste, der anvendes af journalister og eksperter i

beskrivelsen af konspirationsbevægelsen. Når man gennemgår de 44 artikler, der udgør vores empiri, kan man nemlig se, hvordan der i medierne især gives plads til to dominerende fremstillinger af bevægelsens tilhængere - nemlig en fremstilling som alternative sølvpapirshatte og som sortklædte hooligans.

Samlet under en sølvpapirshat

Til at beskrive de to måder, hvorpå bevægelsen fremstilles i medierne, er det relevant at inddrage Mathesons (2005) teori om *labels*, hvilket han beskriver som en proces, hvorved mennesker inddeles i ofte ret rigide sociale kategorier, der gør det muligt at definere, hvordan offentligheden kan forstå og dømme denne gruppe af mennesker og dermed også at generalisere dem. Matheson beskriver endvidere, hvordan dette især er brugbart i nyhedsmedier, da det gør det muligt at komprimere større betydninger ned til få ord (2005, s. 24). Kobler vi Mathesons teori til den første betydningsdannelse af bevægelsen som alternative sølvpapirshatte, kan vi altså belyse et af de labels, der er med til at definere bevægelsen. Denne labeling-proces kommer bl.a. til udtryk i førnævnte citat fra artiklen fra Berlingske (artikel 4), hvor deltagerne altså blev beskrevet som skeptikere, uromagere, alternative behandlere og konspirationsteoretikere. I samme artikel benytter journalisten Line Tolstrup Holm, betegnelsen 'sølvpapirshat' til at beskrive denne del af bevægelsen, og netop denne label må siges at være dominerende for diskursen om bevægelsen, da betegnelsen indgår i 10 artikler fra empirigrundlaget (artikel 4, 9, 18, 20, 31, 34, 35, 38, 39, 44). Man kan argumentere for, at ordet 'sølvpapirshat' i sig selv er meget sigende for den fremstilling, medierne ønsker at skabe af konspirationsbevægelsen, da ordets betydning enten kan referere til en hat af stanniol, som man kan iføre sig, eller - i mere overført betydning - kan siges at være "en nedsættende betegnelse for en person, der er paranoid eller optaget af konspirationsteorier" (Information, 2014). Det at være paranoid kan dække over en sindslidelse, der er præget af vrangforestillinger, ligesom det også kan dække over en følelse af at være forfulgt. Ud fra disse beskrivelser er det altså rimeligt at anslå, at brugen af ordet sølvpapirshat har en negativ ladning, idet det ofte bruges nedsættende og kan sættes i forbindelse med en sindslidelse. Når ordet anvendes som en label til at beskrive konspirationsbevægelsen, bliver fremstillingen altså implicit koblet op på en forståelse af, at konspirationsteoretikerne er uden for rækkevidde og endnu engang ser vi, hvordan de udelukkes fra det hegemoniske felt.

I artiklen fra Berlingske (artikel 4) ser vi, hvordan sølvpapirshat-betegnelse defineres som, hvad der kan siges at være den yderste fløj af de danskere, der protesterer mod Coronarestriktioner, når journalisten skriver således om bevægelsen: "Det spænder lige fra sølvpapirshatte, som ikke tror på covid-19, til modstandere af mundbind, til ultraliberale, som er bange for regeringens indgreb i vores personlige frihed (...)" (Bilag 3, 4). Betegnelsen benyttes altså til at beskrive, hvad der italesættes som den mest radikale del af protestbevægelsen, hvilket ifølge Berlingskes artikel altså er dem, der ikke tror på eksistensen af Corona. Her ser vi, hvordan nogle af momenterne fra den tidligere nævnte ækvivalenskæde går igen, idet der bruges en vending som 'modstandere af mundbind'. Denne beskrivelse er sammenlignelig med mediernes italesættelse af anti-mundbind- og modstandsbegrebet som vi så i artikel 8 og 20. I Berlingskes artikel (artikel 4) finder vi imidlertid også et nyt begreb, der kan kobles til beskrivelsen af konspirationsbevægelsen - nemlig begrebet 'ultraliberale'. Som ordet i sig selv indikerer, henviser det til en særlig yderligtgående grad af liberalisme, hvor individets frihed er afgørende og statens betydning minimal. I den diskursive fremstilling af konspirationsbevægelsen medvirker et sådant ord altså til, at vi forstår bevægelsen som en række personer, der i overensstemmelse med de beskrivelser vi så i analysen af bevægelsens selvfremstilling, vægter den personlige frihed højt og endda højere end statens retningslinjer. Men selvom man kan argumentere for, at betegnelsen kan opfattes positivt, idet den refererer til en høj grad af frihed for det enkelte individ, så kan man på den anden side argumentere for, at brugen af begrebet 'ultraliberal' i denne sammenhæng i højere grad domineres af en negativ ladning. Det skyldes, at ordet 'ultra' i sig selv er med til at betone, at konspirationsteoretikernes holdning er ekstrem, og italesættelsen er derfor endnu et eksempel på, hvordan bevægelsen skrives ud af det hegemoniske felt. Den negative ladning kommer ligeledes til udtryk, idet begrebet kommer i direkte forlængelse af ord som 'sølvpapirshatte' og 'modstandere af mundbind', der i forvejen fokuserer på, hvordan bevægelsen falder uden for det hegemoniske diskurs og beskrivelsen af bevægelsen, som ultraliberal, medvirker derfor til, at vi i højere grad fokuserer på den nedprioritering af statens rolle, der ligger i ordets betydning. Denne pointe kan ligeledes kobles op på sætningen, der følger efter journalistens brug af begrebet, hvor hun netop fremhæver, at disse personer er bange for regeringens indgreb i vores personlige frihed (Bilag 3, 4). Her er ordet 'bange' også med til at

understøtte pointen om, at konspirationsbevægelsen beskrives som en broget flok, der har det tilfælles, at de ikke stoler på og decideret frygter regeringens indgriben.

I artiklerne optræder der også en anden fremstilling af denne sølvpapirshat-label, hvor der knyttes en særlig forståelse til betegnelsen, der omhandler måden, hvorpå de såkaldte sølvpapirshatte har udtrykt deres utilfredshed. Dette kommer bl.a. til udtryk i artiklen fra Information (artikel 18), hvori bevægelsens aktivitet beskrives således: "Som aktiv i Folkebevægelsen for Frihed har hun deltaget i flere af de larmende 'klinke klanke'-demonstrationer (...)" (Bilag 3, 18). TV2 beskriver i deres artikel (artikel 20) også Folkebevægelsen for Frihed og her er fokus ligeledes på grydelågene, som middel i deres kamp: "Med grydelåg, potter og pander har hun sammen med de øvrige demonstranter forsøgt at få en forklaring på, hvorfor der er behov for de indgribende restriktioner" (Bilag 3, 20). Sølvpapirshattene kobles i disse to eksempler op på den tidligere beskrevne fremstilling af konspirationsbevægelsen som nogle, der vil larme, skabe opmærksomhed og demonstrere, dog under forholdsvis fredelige forhold. Man kan også argumentere for, at TV2's fremstilling her faktisk bliver nedsættende, idet de fokuserer på larmen, når de italesætter dem som "larmende demonstrationer" (Bilag 3, 20), idet larm udgøres af kraftige og generende lyde.

Artiklerne i vores empirigrundlag byder også på en tredje fremstilling af sølvpapirshat-labelen, der fokuserer på beskrivelsen af konspirationsbevægelsen, som en række ukritiske og svage personligheder. Denne fremstilling finder vi bl.a. i en artikel fra Weekendavisen (artikel 44). Artiklen har rubrikken "Min nabo med sølvpapirshatten", og denne rubrik knyttes senere i artiklen op på en udtalelse fra Erik Albæk, der er professor i journalistik ved Syddansk Universitet. Han pointerer, at: "Vi tror for eksempel ofte, at naboen sluger alt råt fra medierne, især hvis han læser Ekstra Bladet." (Bilag 3, 44) Selvom denne udtalelse i artiklen anvendes til at beskrive konceptet tredjeperson-effekten, der netop handler om, at vi mennesker konsekvent overdriver, hvor meget andre påvirkes af medierne i forhold til os selv, så falder udtalelsen i denne sammenhæng alligevel ind i den allerede optegnede diskurs om konspirationsbevægelsen, der etableres i mediernes fremstilling. For her er beskrivelsen af den ukritiske nabo med sølvpapirshatten, der bare sluger alt råt, med til at understrege, hvordan medierne også benytter sig af sølvpapirs-labelen til at nedgøre konspirationsteoretikernes mistro.

Dette ser vi også et eksempel på i en artikel fra Weekendavisen (artikel 36). Artiklen er udformet i et klassisk brevkasse-format, hvor en læsers indsendte spørgsmål besvares af to af avisens faste skribenter, Katja Kvaale og Asker Hedegaard Boye. Spørgsmålet fra den kvindelige læser går på, hvad hun skal stille op med sin fætter, der efter en traumatisk oplevelse har søgt trøst i en række Facebookgrupper, og derfor nu, ifølge læseren, er blevet konspirationsteoretiker. Til læserens spørgsmål svarer Kvaale bl.a., at konspirationsteorier "(...) er en social logik, hvor disse stakler – om end farlige stakler, som nazismens held med at kolportere jødekonspirationer tydeliggjorde – går sammen i flokke om enkle forklaringer og afvisning af officielle ditto." (Bilag 3, 36) Ud over at konspirationbevægelsens tilhængere her beskrives som 'farlige stakler', så sammenlignes de også med nazisternes vellykkede forsøg på at videregive de negative fortællinger om jøderne til resten af Tyskland og Europa under Anden Verdenskrig. Anden Verdenskrig-metaforen, som anvendes i dette eksempel, står i kontrast til den, vi så i analysen af konspirationsbevægelsernes selvfremstilling, da de i deres selvfremstilling italesatte sig som modstandsbevægelsen, hvorimod de af medierne sammenlignes med det modsatte, nemlig Nazisterne. I denne beskrivelse ligger der altså et ønske om at fremstille konspirationsteoriernes tilhængere som en flok mennesker, der er farlige, fordi de skaber deres egne forklaringer, der går imod den officielle forklaring, men samtidig er stakler, fordi de alternative forklaringer opstår som et symptom på at tabe "kontrol over eget liv" (Bilag 3, 36).

I Kvaales besvarelse af læserpørgsmålet finder vi ligeledes beskrivelser af bevægelsen, der mest af alt minder om beskrivelsen af en person, der er ramt af en alvorlig sygdom. Det kommer til udtryk, når hun bruger vendinger som: "Tillad min medfølelse angående Deres fætter.", "Der er desværre ikke meget at gøre ved det, hvis han er hårdt angrebet", "Han er på chemtrail-stadiet nu" og "De har mistet deres fætter" (Bilag 3, 36). Her er det ord og vendinger som 'medfølelse', 'hårdt angrebet', 'chemtrail-stadiet' og 'mistet', der er med til at understrege pointe om, at italesættelsen af konspirationsteoretiker-fætteren her er sammenlignelig med italesættelsen af et sygdomsramt mennesker der ikke har meget tid igen. Med udgangspunkt i denne italesættelse, kan man altså argumentere for, at Weekendavisen forsøger at fremstille konspirationsteoretikerne som en gruppe mennesker, som vi skal have ondt af og som skal hjælpes. Man kan på sin vis sige, at

konspirationsbevægelsens tilhængere gennem denne fremstilling umyndiggøres, idet de fremstilles som svage og syge.

På baggrund af det ovenstående afsnit kan vi udlede, at der i flere af artiklerne etableres en diskursiv fremstilling af konspirationsteoretikerne som alternative sølvpapirshatte-typer, der slår på grydelåg, demonstrerer for deres frihed, fordi de er bange for regeringens indgriben og som er svage og ukritiske. Vi kan på baggrund af ovenstående derfor også udlede, at der eksisterer en række momenter, der endnu engang kobles sammen i en ækvivalenskæde. Der er her tale om ord som: 'ultraliberale', 'bange', 'svage', 'farlige' og selvfølgelig 'sølvpapirshatte'. Ud fra vores empiri kan vi dog også udlede, at der sker en tidsmæssig udvikling i betydningsdannelsen af bevægelsen, hvor beskrivelsen af bevægelsen knyttes op på en anden label-fremstilling.

Sortklædte hooligans

Ser vi på artiklerne, der udgør vores empiri, kan det ses, at der i artiklerne fra januar 2021 og en artikel fra marts 2021 (artikel 2, 3, 18, 21) opstår en anden form labeling af bevægelsen, hvilket nok skyldes den øgede aktivitet fra bevægelsen Men in Black og deres demonstrationer. Den anden label-fremstilling illustreres i kampen om at forskyde den allerede definerede forståelse. Denne labeling-proces ses bl.a. i artiklen fra Zetland (artikel 3), hvor denne nye del af bevægelsen beskrives som: "(...) en stor flok sortklædte demonstranter (...) Mange var hidkaldt fra Men In Black (...) oprettet af et sammenrend af syv-otte mænd fra hooliganmiljøet og aktivister fra højre- og venstrefløjen." (Bilag 3, 3) I denne beskrivelse sker forskydningen af forståelsen i kraft af, at den nye del af konspirationsbevægelsen beskrives med ord som 'hooliganmiljøet' og 'aktivister'. Hvor en hooligan kan beskrives som en "ballademager der laver optøjer i forbindelse med fodboldkampe" (Ordnet.dk, 2021d), så er en aktivist en person, der ønsker at fremme sin sag gennem reelle handlinger og aktioner. Denne fremstilling af Men in Black-tilhængerne afføder derfor en forståelse af konspirationsbevægelsen og deres handlinger som mere voldsomme og fremstormende, end vi så det i fremstillingen af sølvpapirshattene, hvor bevægelsens tilhængere blev fremstillet som en broget gruppe af alle mulige forskellige slags mennesker, der demonstrerer under forholdsvis fredelige omstændigheder med grydelåg og pander. Begreberne 'hooligan' og 'aktivister' kan derfor også siges at udgøre momenter i en ny ækvivalenskæde, der betoner, hvordan voldsomheden spiller

en central rolle i hooligan-labelen. I hooligan-labelen er gryder og pander skiftet ud med nogle stærkere midler, der er med til at understrege forskydningen af den allerede definerede forståelse. Det ser vi f.eks. senere i artiklen fra Zetland (artikel 3), når journalisten påpeger, at: "Efter flere arrige tilråb fra demonstranterne, brag fra bomberør og stenkast mod politiets prop stormede betjentene i ét koordineret ryk frem (...) Rådhuspladsen var et inferno badet i rødt romerlys" (Bilag 3, 3). Her ser vi, hvordan en række ord medvirker til at betone, demonstrationernes voldsomhed, når journalisten bruger ord som 'arrige tilråb', 'bomberør', 'stenkast' og 'rødt romerlys'. Disse ord kan også siges at udgøre momenter i den nye ækvivalenskæde, der er med til at fremstille bevægelsens tilhængere som en vrede, ophidset gruppe af mennesker, der ønsker at lave optøjer.

Fremstillingen af bevægelsen som voldsom, ser vi også i artiklen fra Berlingske (artikel 2), hvor Men in Black-bevægelsen ligeledes beskrives som sortklædte demonstranter, der deltager i et fakkeloptog gennem København, der endte i voldelige sammenstød med politiet (Bilag 3, 2). Samme billede tegner sig i Informations artikel (artikel 18), hvor bevægelsen beskrives således: "Mens mængden bevæger sig væk fra Rådhuspladsen og ned i gaderne omkring Strøget, farver deres romerlys himlen rød, og fyrværkeri eksploderer både på og over jorden" (Bilag 3, 18). I en anden artikel fra TV2 (artikel 21) ses der ligeledes en labeling af bevægelsen, når personerne bag beskrives således: "Mange er unge sortklædte mænd og kvinder i 20'erne og begyndelsen af 30'erne. Der er tatoveringer, korte army cut-frisurer og skimasker i balaclava-stil" (Bilag 3, 21). Denne beskrivelse er et eksempel på, hvordan labels skabes og anvendes i italesættelsen. Eksemplet demonstrerer nemlig, hvordan Men in Black bevægelsen bliver reduceret til kun at omfatte sortklædte mænd og kvinder, der efter TV2's beskrivelse dækker over personer, med tatoveringer, korte army cut-frisure og skimasker i balaclava stil. Man kan argumentere for, at netop denne reduktion af Men in Black-tilhængerne, er sigende for hooligan-labelen, og dermed ser vi endnu engang, hvordan der sker en forskydning af den allerede definerede forståelse, idet bevægelsen i denne fremstilling henviser til en specifik gruppe mennesker, og ikke til en bred og broget flok, som vi så det i sølvpapirshat-labelen.

Ovenstående har haft til formål at belyse de labels, der knyttes til konspirationsbevægelsen og dermed også tage hul på analysen af hvilken artikulationspraksis, der finder sted i etableringen af

diskursen om denne bevægelse. Her blev det tydeligt, hvordan der overordnet findes to forskellige dominerende labels, der anvendes til at beskrive konspirationsbevægelsen, og at en tidsmæssig udvikling i den forbindelse har fundet sted i takt med, at bevægelsen Men in Black er blevet mere aktive. Den labeling-proces, der finder sted i mediernes fremstilling af bevægelsen, kan sammenholdt med Laclau og Mouffes teori beskrives som en del af en hegemonisk proces, hvori et vigtigt element er at delegitimere andre holdninger end den hegemoniske. Ved at fremstille bevægelsen som enten små-skøre, ukritiske og svage sølvpapirshatte eller voldelige hooligans, udelukkes disse mennesker fra den ellers hegemoniske diskurs, hvor danskere generelt godtager statens indgriben - i dette tilfælde i form af Coronarestriktioner såsom afstand, håndsprit og nedlukninger - uden større protester. Derfor kan man også argumentere for, at bevægelsen kan samles under den samme diskursive fremstilling, selvom de italesættes gennem forskellige labels og samles som momenter i forskelligartede ækvivalenskæder. Begge label-fremstillinger er nemlig bundet op på en idé om, at bevægelsen afviger fra normalen og bliver udelukket fra det hegemoniske felt, fordi de er mistroiske over for myndighedernes og regeringens håndtering af Coronakrisen. Det er denne mistro, og den manglende tillid til Corona-pandemien og håndteringen heraf, der går igen i flere af beskrivelserne. Fordi begge labels centrerer sig om den grundlæggende fremstilling af konspirationsbevægelsens mistro, kan man derfor også argumentere for, at netop mistro bliver en tom betegnelse i den diskursive fremstilling. Der opbygges her en dominerende forståelse af konspirationsbevægelsen, som værende skeptiske og mistroiske over for den måde Corona-pandemien bliver håndteret på. Hvordan denne mistro udfolder sig i mediernes fremstilling af konspirationsbevægelsen, afspejler sig også i beskrivelsen af skepsis, som vi vil undersøge i de følgende afsnit.

Mistro og skepsis

Som vi netop har set, anvender medierne overordnet set to labels til at beskrive konspirationsbevægelsens tilhængere. Vi mener imidlertid også, at det er relevant at dykke ned i de mere overordnede beskrivelser af konspirationsbevægelsen, som kommer til udtryk gennem journalisternes og eksperternes fremstilling af den mistro og skepsis, der ifølge dem, er forbundet med udbredelsen af konspirationsteorier, og som danner grundlaget for at bevægelsen handler, som de gør. Incitamentet for at undersøge fremstillingen af skepsis i de udvalgte artikler skal bl.a.

findes i vores kodningsproces, hvor det står klart, at emnet skepsis fylder meget i mediernes fremstilling af COVID-19-relaterede konspirationsteorier. Som vores kodeliste (Bilag 2) viser, så omtales skepsis mod Corona i 32 ud af 44 artikler (artikel 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 25, 26, 27, 28, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40). Efter en hurtig optælling af artiklernes ordvalg, kan vi konkludere, at et eller flere af de specifikke ord "skepsis", "skeptisk", "skeptiker" og "skeptikere" optræder 50 gange fordelt ud på 16 af de 32 artikler (artikel 1, 4, 7, 14, 16, 18, 19, 25, 26, 27, 31, 34, 35, 37, 39, 40). Man må derfor antage, at skepsis er en fremstilling, der ofte knyttes til mediernes beskrivelse af konspirationsbevægelsen. De resterende 20 artikler anvender ikke nogen af de ovenstående skepsis-ord direkte i deres beskrivelse af skepsis, men beskriver dog stadig den generelle mistro eller tvivl mod enten fortællingen om eller håndteringen af Coronapandemien - herunder vaccinen og restriktioner.

Den første skepsis-fremstilling, der kommer til udtryk i vores udvalgte artikler, er en fremstilling, der bærer præg af en kritisk tilgang til beskrivelsen af konspirationsbevægelsens skepsis. Noget af det der først springer i øjnene, når man kigger på denne fremstilling, er et fokus på mistillid og mistro, som går igen i flere af artiklerne. Det ses bl.a. i en artikel fra Berlingske (artikel 1), hvor artiklens skribent, Amalie Thieden, interviewer to unge kvinder, der begge beskrives som skeptikere mod Coronavaccinen. Til at beskrive de to kvinders skepsis fremhæver Berlingske, at: "Ingen af kvinderne vil have en vaccine, når de får den tilbudt. Ligesom mange andre i området stoler de ikke på myndighedernes fortælling, men frygter alvorlige bivirkninger ved vaccinen." (Bilag 3, 1). I dette citat kobles skepsissen op på en mistro og en frygt for myndighedernes håndtering og fortælling om Coronavaccinen, og det er begreber og vendinger som 'stoler ikke' og 'frygter', der kobles sammen i en ækvivalenskæde. Disse begreber stemmer overens med dem, vi så tidligere i dette analyseafsnit, hvor fremstillingen bl.a. var båret af et fokus på konspirationsbevægelsens frygt for regeringens indgriben. Politiken (artikel 25) fremhæver også den stigende mistillid til hele Corona-situationen og -håndteringen, når de citerer Ph.d.-studerende og forfatter Theis Bendixen: "Ja, coronakrisen skaber utryghed og mistillid, og det efterlader et tomrum, der på en eller anden måde kan fyldes med alternative forklaringer." (Bilag 3, 25) På samme måde fremhæver Politiken i en anden artikel (artikel 35) Eske Vinther-Jensens beskrivelse af konspirationsbevægelserne, og det han mener er kernen i problemet i disse bevægelser - nemlig den "(...) stigende mistillid til myndigheder og

demokratiet” (Bilag 3, 35). I disse eksempler kobles skepsis-fremstillingen op på en mistillid og mistro til myndighedernes håndtering og fortælling om Coronakrisen. Den diskursive fremstilling cementeres i de ovenstående citater gennem brugen af begreber som ‘utryghed’, ‘mistillid’ og ‘alternative forklaringer’.

I flere af artiklerne fremstilles en forklaring på, hvad den stigende mistillid og frygt udspringer af. Her bygger den diskursive fremstilling ofte på fortællingen om en mistro til, hvorvidt Corona overhovedet eksisterer, og hvordan den er opstået. Denne fremstilling ser vi bl.a. i B.T. (artikel 15), hvor stifteren af partiet JFK21, Mads Palsvig, bliver interviewet. Her bliver Bill Gates-teorien nemlig bragt på bordet – en teori, der handler om, at mangemillionær og softwarearkitekt Bill Gates skulle have startet pandemien med henblik på at kunne tvangsvaccinere befolkningen og skyde en mikrochip ind i kroppen på folk. Denne teori nævnes også i flere af de andre artikler (artikel 4, 6, 7, 8, 10, 13, 16, 18, 19, 20, 21, 25, 26, 39) ligesom, at pandemiens opståen også knyttes sammen med 5G-netværket, som også omtales i mange af artiklerne (artikel 4, 6, 8, 11, 16, 18, 19, 20, 25, 26, 27, 36, 38, 40, 44). I disse eksempler knyttes skepsissen op på en alternativ forklaring om, hvem og hvad, der skulle have igangsat virussen, og hvilke motiver der ligger bag vaccinen og restriktionerne. I en artikel fra Berlingske (artikel 39) ser vi også, hvordan skepsissen bliver rettet mod eksistensen af Coronavirussen. Her fremhæver Berlingske hotelejereren Rikke Louise Andersens historie. Journalisten fra Berlingske beskriver, at Rikke og andre danskere, tror på: “(...) konspirationsteorien om, at der findes en global elite, som i al hemmelighed forsøger at indføre en ny verdensorden, hvor målet er at kontrollere alle verdens borgere.”(Bilag 3, 39)

Selvom flere af artiklerne giver plads til en fremstilling af skepsis, hvor eksistensen af Coronavirussen underkendes, så ser vi også en fremstilling, hvor virussen eksistens anerkendes. I Informations artikel (artikel 19) der omhandler Coronaskeptikeren Per Brændgaard, fremhæver de, hvordan han anerkender virussens eksistens, men er overbevist om, at fortællingen om den bliver misbrugt: ”Jeg tror godt på, at coronavirus findes. (...) Men i dette tilfælde er virussen blevet våbengjort i en psykologisk propagandakrig med formålet at misbruge frygten for COVID-19 til at gennemføre en global fascistisk og kommunistisk politik” (Bilag 3, 19). Med udgangspunkt i denne fremstilling, hvor virussen anerkendes samtidig med, at der hersker en mistro til fortællingen om den, kan man

argumentere for, at den diskursive fremstilling af skepsis knyttes til en direkte mistro, frygt og frustration over myndighedernes håndtering af Coronasituationen og vaccinen. Og lige meget om virussens eksistens anerkendes eller ej, så er det denne mistillid, frygt og frustration, der er nøglebegreber i denne diskursive fremstilling af skepsis, som vi ser i eksemplerne ovenfor.

Forandring, modstand og skepsis

I forlængelse af den diskursive fremstilling belyst i det foregående afsnit, finder vi også en række eksempler, hvor skepsissen knyttes sammen med et ønske om forandring. Det ser vi f.eks. i den tidligere fremhævede artikel fra Information (artikel 16), hvor der sættes fokus på det nye danske medie Free Observer. Her beskriver Information nemlig, hvordan det nye medie "(...) er startet i frustration over politikernes og de danske mediers håndtering af coronakrisen (...) De ønsker at skabe et alternativ til de traditionelle mediers dækning af krisen." (Bilag 3, 16). I dette citat fremhæves et ønske om at tilbyde et alternativ til den traditionelle mediedækning af krisen. Derfor kan man argumentere for, at skepsisfremstillingen her bliver et udtryk for en uenighed med myndighederne og den generelle håndtering af krisen. Ækvivalenskæden der etableres i diskursen, får ligeledes knyttet begrebet 'frustration' til sig, fordi det er frustrationen over håndteringen af pandemien, der har skabt en mistillid og fået bevægelsen til at skabe et alternativ til myndighedernes forklaring. Den forandringsbaserede skepsis fremhæves også senere i artiklen, hvor artiklens skribent, Frederik Meldgaard Lauridsen, beskriver sit besøg hos Martin Juncher – den ene stifter af Free Observer. Lauridsen beskriver her, at besøget ikke bød på nogle akavede Corona-albue-hilsener, men derimod "et stort varmt håndtryk. Det føles befriende godt og meget forbudt." (Bilag 3, 16). Her fremhæves forandringen indirekte, idet den akavede albuehilsen, som blev den ansvarsfulde og bevidste måde at hilse på under Corona-pandemien, bliver sidestillet med det varme håndtryk, som i sammenhæng med den verdensomspændende pandemi, kan betragtes som en noget ansvarsløs og smitsom hilsen at gøre brug af. Det ansvarsløse kommer til udtryk, når journalisten beskriver, at håndtrykket føles forbudt. Samtidigt beskriver han også håndtryk som befriende godt, og man kan her argumentere for, at Lauridsen med denne beskrivelse faktisk går mere med på skeptikernes og konspirationsteoretikernes præmis, idet han også anerkender, den forandring og modstand mod det hegemoniske felt, som håndtrykket repræsenterer, ved netop at italesætte det som befriende godt.

I forlængelse af den forandringsbaserede skepsis kan man også fremhæve, hvordan den diskursive fremstilling forbindes med modstand og opgør. Det ses f.eks. i en artikel fra Politiken (artikel 25), når de skriver følgende: "Især vaccinemodstanden er vokset med coronakrisen, selv om videnskaben viser, at vaccineskepsissen er overdrevet og forkert. Det er især regeringens åbning for tvungen vaccination af bestemte risikogrupper, der puster til ilden i de skeptiske kredse" (Bilag 3, 25). Her kobles begrebet 'modstand' til fremstillingen af skepsis og bliver derfor også en del af den ækvivalenskæde, der dannes i mediernes diskursive fremstilling af konspirationsbevægelsen. Sammenkoblingen af modstand og skepsis finder vi også i artiklen "Nej tak til coronavaccine" fra B.T. (artikel 14), hvor artiklens underrubrik afslører, at B.T. har talt med en skeptiker. Kort efter fremhæver de: "Men det er ikke alle, der er villige til at lægge arm til det lille stik, den dag vaccinen er her. B.T. har talt med en modstander, som frygter for mulige bivirkninger" (Bilag 3, 14). B.T. bruger altså både ordet modstander og skeptiker til at beskrive interviewpersonen, som artiklen handler om. Der skabes altså en forbindelse mellem de to ord, der giver anledning til, at man automatisk kommer til at tænke på Coronaskeptikeren som Coronamodstander. I de tilfælde, hvor modstand og skepsis gøres til to sider af samme sag, insinuerer medier som B.T. og Politiken, at det at være skeptisk, er det samme som at være modstander. Forskellen på de to ord skal findes i deres rene betydning. Hvor ordet skepsis kan beskrives som en "tvivlende eller mistroisk holdning over for nogen eller noget" (Ordnet.dk, 2021e), så beskrives modstand bl.a. som et "forsøg på at forhindre noget med argumenter eller handling" (Ordnet.dk, 2021f). I beskrivelsen af modstand ligger der i ordets betydning en forståelse af, at man søger at modvirke noget med en handling, mens skepsis i defineres som en holdning. Det er altså ikke uvæsentligt for budskabet i artiklerne, når nyhedsmedierne knytter ord som modstand og skepsis til hinanden, idet læseren hurtigt vil kunne udlede, at en skeptiker er en person, der søger at gøre modstand mod noget – i denne sammenhæng modstand mod myndighedernes håndtering af Coronapandemien og -vaccinen.

Som vi så i afsnittet om konspirationsbevægelsernes selvfremstilling, beskriver de bl.a. sig selv som en modstandsbevægelse, der kæmper for frihed. TV2 kommer ind på denne fremstilling, i deres portræt af en række danskere, der samles i kampen for frihed (artikel 20). Her beskriver journalisterne, at en af entreprenøren Christian Nørremarks vigtigste mærkesager er "(...) kampen

mod vaccinerne.” (Bilag 3, 20) Her gøres ord som ‘kamp’ og ‘kæmper’ til en del af ækvivalenskæden i mediernes diskursive fremstilling af skepsis, og når det sker, understøttes idéen om, at skepsis er bundet op på en konkret handling og modstand mod noget. Her et opgør med myndighedernes håndtering af Corona-pandemien.

I en artikel fra DR.dk (artikel 40) fremhæves en udtalelse fra Ph.d.-studerende og forfatter Theis Bendixen, der pointerer, at dem der især tror på konspirationsteorier er en:

(...) stor og broget skare, der er mistænksomme og for eksempel demonstrerer. Du har både meget højreorienterede, som er skeptiske over for en indgribende statsmagt, men du har også en gruppe (...), der går op i det mere alternative univers, siger han. (Bilag 3, 40)

Fremstillingen af skepsis knyttes her op på en fortælling om skeptikerne som en broget skare af mistænksomme personer, der demonstrerer, og i italesættelsen er det netop ordene ‘mistænksomme’, ‘skeptiske’, ‘demonstrerer’ og en ‘broget skare’, der også kan siges at påvirke, hvordan vi opfatter Coronaskeptikerne og konspirationsbevægelsen generelt. Det betyder også, at disse specifikke ord samles som momenter i den ækvivalenskæde, der etableres i mediernes diskursive fremstilling af konspirationsbevægelsen. Man kan argumentere for, at der i denne diskursive fremstilling tegner sig et billede af, at dem der er skeptiske over for vaccinen, falder uden for normalen, og er en broget skare af mennesker, der er mistænksomme og vil gøre op med statsmagtens udlægning af virkeligheden. Et andet eksempel på dette ser vi også i artiklen fra B.T. (artikel 14), hvor de fremhæver en YouGov-undersøgelse, der viser, at antallet af nej-sigere til Coronavaccinen, er væsentlig lavere end dem, der gerne vil tage imod et vaccinstik:

I en ny måling, som YouGov har lavet for B.T., svarer hver 10. dansker, at de vil sige nej til at lade sig corona-vaccinere, den dag, der kommer en vaccine, som er godkendt af de danske sundhedsmyndigheder. 70 procent, og dermed langt størstedelen af danskerne, vil dog sige ja tak. (Bilag 3, 14)

Her bliver vaccineskeptikerne fremhævet som en væsentlig lille gruppe ud af den samlede befolkning, samtidig med at de også bliver sat i kontrast og beskrives som afvigende fra normalen i og med, de afviger fra flertallets holdning til vaccinen. I Politiken (artikel 25) kan man også se, hvordan skeptikerne fremstilles, som en gruppe, der afviger fra normalen, når de skriver:

Det er forskellige grupper, men forskningen tyder på, at de kan samles under et større verdenssyn, hvor man er mere mistænksom over for den etablerede fortælling, man hører fra medier og politikere. Generelt er man mistroisk over for det etablerede og for videnskaben. Man er på jagt efter sandheder om, hvordan verden hænger sammen, men man har på forhånd afvist den officielle forklaring. (Bilag 3, 25).

I dette uddrag kommer afvigelsen til udtryk, idet der lægges vægt på, at skeptikeren afviser den officielle forklaring – altså den forklaring, som man må antage, kommer til udtryk i myndighedernes og mediernes udlægning af krisen. I uddraget tillægges skeptikerne en betydning, som en gruppe, der kæmper mod det etablerede og bevidst forsøger at finde andre forklaringer end dem, der er mest anerkendte.

Med udgangspunkt i ovenstående analyse af, hvordan konspirationsbevægelsens mistro og skepsis beskrives, kan vi først og fremmest udlede, at beskrivelsen af Corona- og vaccineskeptikerne i høj grad overlapper med den beskrivelse, vi finder af konspirationsbevægelsens tilhængere, som vi så i første del af dette analyseniveau, hvor vi bl.a. kiggede på de labels, der bruges til at beskrive bevægelsen. Overlappet finder vi idet skepsis-fremstillingen overordnet kan siges at centrere sig om en række ord og vendinger, som også hersker i beskrivelserne af konspirationsbevægelsen. De specifikke ord og vendinger, som vi taler om her, er: 'Mistillid', 'frygt', 'utryghed', 'frustration', 'alternative forklaringer', 'mistænksom', 'modstand', 'broget skare' og 'demonstration'. Måden hvorpå medierne fremstiller skepsissen, kan sammenholdes med Wynnes (2001) pointe om etisk skepsis, hvor han pointerer, at denne skepsis oftest defineres som enten videnskabelig, på baggrund af definerede og afvejende konsekvenser, eller som et spørgsmål om private og individuelle valg og følelser. Wynne beskriver, at den sidstnævnte skepsis ofte frames på en måde, som skaber et billede af befolkningen som intellektuelt uvidende. Ligesom Wynne pointerer det, kan mediernes

fremstilling af Coronaskepsissen siges at bære præg af dette, når den beskrives med ord som 'mistænksom', 'frustration' og 'frygt', hvor fokus altså er på følelser frem for videnskabelig evidens. Gennem vores undersøgelse af skepsis er vi dog også blevet klar over, at der eksisterer en anden fremstilling af skepsis i mediernes beskrivelse af konspirationsteoriene og -bevægelsen - nemlig en skepsis-fremstilling, der faktisk anerkender potentialet ved den sunde skepsis, og som ikke kun underminerer og nedgør den skepsis og mistro, der ofte knytter sig til beskrivelsen af konspirationsteorier.

Sund skepsis

Som sagt viser vores artikler i den indsamlede empiri også, hvordan der etableres en anden fremstilling af skepsis og mistro, der betoner, hvordan bl.a. konspirationsteoretikers skepsis både kan være sund og givende. I artiklen fra Politiken ved navn "Forskere kan godt lide kritik. Bare kom an" (artikel 34) fremstiller artiklens skribenter citater og holdninger fra forsker Anja C. Andersen, der mener, at skepsis og kritik er sundt og vigtigt for demokratiet. Anja C. Andersen fremhæver f.eks.: "(...) at det er et sundt tegn, at der bliver stillet spørgsmål. Det ville være meget værre, hvis de spørgsmål ikke fik lov at komme frem, eller kritikken blev censureret. Ytringsfriheden er vanvittig vigtig for et demokrati" (Bilag 3, 34). I denne diskursive fremstilling af skepsis, kan vi se, hvordan en række momenter er med til at skabe en ækvivalenskæde, der udgør en forståelse af en sund skepsis. I denne diskursive fremstilling af skepsis er det begreber såsom 'sundt', 'ytringsfrihed', 'vigtig' og 'demokrati', der kobles sammen som momenter i ækvivalenskæden. Alle momenterne er selvfølgelig stadig koblet op på en fremstilling af skepsis, men i modsætning til skepsisfremstillingen, som vi så i de forrige afsnit, så fremstilles konspirationsteoriene og -bevægelsens skepsis her som en god og sund ting, idet den kobles op på en række positivt ladede ord, der alle understreger skepsissens potentiale.

En lignende fremstilling finder vi også i en artikel fra B.T. (artikel 15), hvor journalisten fremhæver en udtalelse fra Kasper Grotle Rasmussen, der forsker i konspirationsteorier ved Syddansk Universitet. Han pointerer, at: "(...) konspirationsteorier kan have en gavnlig effekt i samfundet. Nemlig at de stiller spørgsmål ved magtens udøvelse. Det tror jeg er meget sundt i et demokrati." (Bilag 3, 15). Med denne udtalelse kobles et yderligere moment til fremstillingen af sund skepsis,

nemlig beskrivelsen af konspirationsteorierne som en 'gavnlig effekt' for samfundet og demokratiet. B.T.'s skribent fremhæver efterfølgende endnu en pointe fra Kasper Grotle Rasmussen om, at vi ikke skal sygeliggøre eller latterliggøre konspirationsteoretikere, og at vi nogle gange også skal lade dem komme til orde uden at lukke dem ned med det samme. Ifølge ham skal man gøre det samtidig med, at man siger "det er ikke sikkert, at det, du siger, nødvendigvis er rigtigt, men vi hører på det alligevel." (Bilag 3, 15) I denne udtalelse etableres der altså en forståelse af, at selvom vi ikke altid måtte være enige med konspirationsteoretikerne og Coronaskeptikerne, så bliver vi nødt til at høre på, hvad de har at sige uden at latterliggøre dem. I den diskursive fremstilling kan man oversætte denne holdning til en form for accept af skepsissens eksistens, og vendingen 'komme til orde' bliver derfor vigtig for den diskursive fremstilling. Netop anerkendelsen af skepsissens eksistens og grundlag er også at finde i en artikel fra Information (artikel 16), hvor direktør i Common Consultancy, Eske Vinther-Jensen, får taletid. Eske Vinther-Jensen, der i artiklen ellers fremstilles som kritisk over for bl.a. mediet Free Observer, der forsøger at skabe et alternativ til de traditionelle mediers dækning af Coronakrisen, anerkender dog deres kritik og skepsis som legitim, når han siger:

De sætter helt sikkert spørgsmålstegn ved vigtige ting og fremsætter en legitim kritik: Har regeringens strategi været den rigtige? Går det for hurtigt med at lave en sikker vaccine? De glemmer desværre at stille samme kritiske spørgsmål til folk, de interviewer. (Bilag 3, 16)

Med denne udtalelse kobles ordet 'legitim' også til den diskursive fremstilling af skepsis og understøtter derfor idéen om, at skepsis er godt og sundt, så længe man også husker at bevare den kritiske sans i alle henseender.

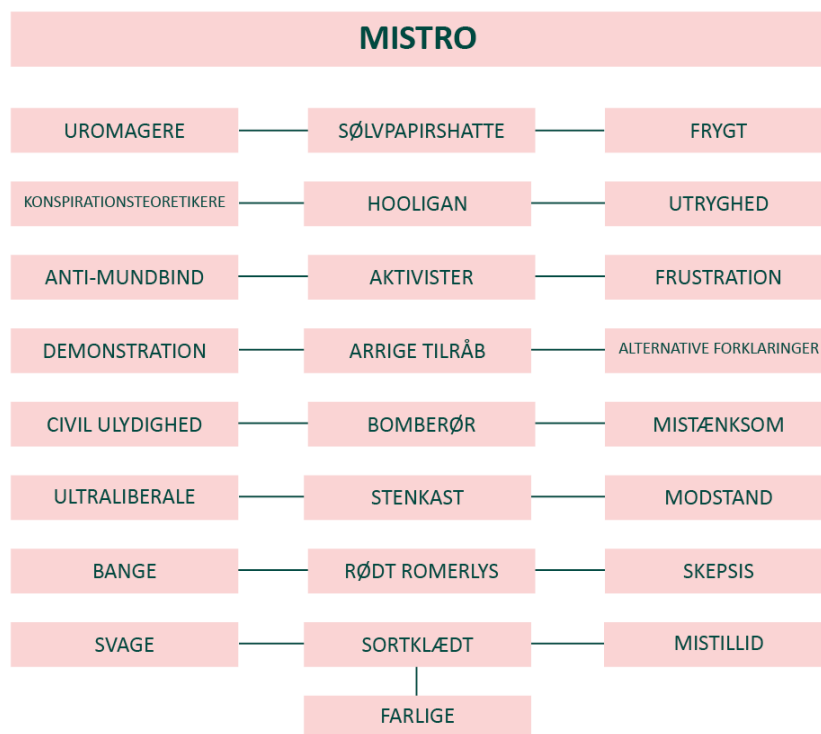
Som ovenstående eksempler illustrerer, etableres der altså en diskursiv fremstilling af skepsis, der kobles op på en positiv forståelse af, at skepsis er sundt og godt og kan bidrage til nogle gode ting - f.eks. understøttelse af demokratiet. Diskursen etableres gennem en ækvivalenskæde af begreber såsom 'sundt', 'ytringsfrihed', 'vigtig', 'demokrati', 'gavnlig', 'accept' og 'legitim', der er med til at forsimple den sociale orden, som denne skepsisdiskurs etableres inden for.

I vores teoretiske grundlag beskriver vi som bekendt, hvordan risikokommunikation beskæftiger sig med formidlingen af risiko og definitionen heraf. Her pointeres det, hvordan risici kan opfattes forskelligt, og at skepsis derfor ofte opstår over for måden, hvorpå en risiko fremlægges af videnskaben, eksperter og medier. Der opstår derfor en kompleksitet, når risici skal defineres, fordi det kan være vanskeligt at opnå en endegyldig definition på risikoens karakter. Forholder man Becks (1997) tese om, at årsagen til kritik og skepsis over for videnskaben og teknologien ikke skal findes i kritikernes irrationalitet, men derimod i det, han omtaler som den teknisk-videnskabelige rationalitets kapitulation over for de voksende risici og civilisatoriske trusler, kan man argumentere for, at skepsis ikke nødvendigvis behøver at være en dårlig ting. Den opstår derimod nærmere som en holdning, der ofte er resultatet af en dårlig, uigennemskuelig eller mangelfuld beskrivelse af risiko. Denne pointe stemmer overens med den opfattelse vi finder i ovenstående eksempler, hvor skepsis nemlig fremstilles som en tendens, der sagtens kan være sund og god i situationer, hvor der f.eks. kan være behov for at se flere sider af samme sag. I denne fremstilling etableres en diskursiv forståelse af skepsis, som på mange måder adskiller sig fra beskrivelsen af den mistroiske, modstandsvillige og frustrerede skepsis, som vi beskrev i det forrige afsnit. Den diskursive skepsisfremstilling, som vi finder her, centrerer sig om ord som 'sundt', 'ytringsfrihed', 'vigtig', 'demokrati', 'gavnlig', 'komme til orde' og 'legitim', men hvor vi i de tidligere afsnit har konstateret at ordene samler sig som momenter i en ækvivalenskæde, så vil vi her i højere grad argumentere for, at der her er tale om differenslogik. Dette argument bunder i, at ækvivalenskæder er med til at fjerne forskelle og koble momenterne op på en fælles reference til noget eksternt. I vores tilfælde har vi dog netop belyst, at der eksisterer to skepsis-fremstillinger, som ikke umiddelbart kan samles under en fælles diskursiv identitet. Det skyldes, at der i de to skepsis-diskurser ikke kan opstilles en antagonisme, da der ikke er enighed om, at konspirationsteoretikerne og Coronaskeptikerne er en gruppe mennesker, der truer demokratiet og vores sikkerhed. I fremstillingen af skepsis kan der altså ikke etableres en fælles fjende, og derfor kan man også argumentere for, at skepsis er en flydende betegner, fordi elementerne i denne diskurs er særlig åbne over for betydningstilskrivelser.

Opsamling

Analysens andet niveau har haft til formål at belyse, hvordan konspirationsbevægelsen fremstilles i medierne gennem udtalelser fra bl.a. journalister og eksperter, og hvordan der etableres en

diskursiv fremstilling, der udelukker konspirationsbevægelsen fra det hegemoniske felt. Denne udelukkelse sker på baggrund af brugen af labels, der er med til at inddele konspirationsbevægelsens tilhængere i to rigide kategorier. Til at starte med bliver konspirationsbevægelsen defineret gennem en sølvpapierhat-label, der kobler bevægelsens tilhængere sammen af en række momenter såsom: 'ultraliberale', 'bange', 'svage', 'farlige' og 'sølvpapierhatte'. Der sker dog en tidsmæssig forskydning i betydningsdannelsen af bevægelsen, når de senere bliver beskrevet med en hooligan-label, der udvikles i takt med at Men In Black-bevægelsen bliver mere aktive. Denne label er knyttet op på en række momenter såsom: 'hooligan', 'aktivister', 'arrige tilråb', 'bomberør', 'stenkast', 'rødt romerlys' og 'sortklædt'. Gennem vores undersøgelse af mediernes fremstilling af konspirationsbevægelsens skepsis, har vi også set, hvordan der sker et overlap mellem beskrivelserne, vi ser i det to label-fremstillinger og den beskrivelse af bevægelsens skepsis, som ikke fremstilles som sund. Selvom der hersker en række forskellige ækvivalenskæder i beskrivelserne af de to labels og skepsisfremstillinger, så argumenterer vi alligevel for, at momenterne i ækvivalenskæderne samler sig i en samlet diskurs, hvor ordet mistro spiller en central rolle. Det er nemlig beskrivelsen af mistro, der kobler de forskellige beskrivelser af bevægelsen sammen. Mistroen cementeres f.eks. i mediernes brug af ord og vendinger som 'mistillid', 'frygt', 'utryghed', 'frustration', 'alternative forklaringer', 'mistænksom', 'modstand', 'skepsis' og 'demonstration'. På baggrund af dette kan man argumentere for, at mistro bliver den tomme betegner i mediernes fremstilling af konspirationsbevægelsen, idet vores empiri afspejler, at medierne forsøger at knytte en bestemt betydning til konspirationsbevægelsen.

Illustration af ækvivalenskæde

Vores analyse af hvordan skepsis fremstilles, viste dog også, at selvom, der i beskrivelsen af skepsis etableres en hegemonisk diskurs, der knytter sig til den tomme betegner mistro, så kan skepsisfremstillingen i sig selv også ses som en flydende betegner. Det skyldes, at der hersker to fremstillinger af skepsis, hvor der ikke opstilles en fælles antagonisme, og dermed er elementerne i denne diskurs særlig åbne overfor betydningstilskrivelser. Det betyder også, at den sunde skepsisfremstilling er med til at nuancere vores forståelse af skeptikerne og konspirationsbevægelsen, fordi de i modsætning til den hegemoniske mediediskurs her sættes i et bedre lys, når eksperter italesætter deres skepsis som sund og god for både ytringsfriheden og demokratiet.

Hvad truer demokratiet?

I analysens forudgående to niveauer har vi udledt, at der i de to fremstillinger hersker to forskellige tomme betegnere, nemlig henholdsvis 'frihed' og 'mistro'. Til disse knyttes en række af begreber i en ækvivalenskæde, der tilsammen er med til at skabe den forståelse af betegneren, som der forsøges etableret i diskursen. Vi er dog blevet opmærksomme på, at disse to forståelser også siger

noget om, hvordan demokratiet betragtes i de to fremstillinger. I dette afsnit vil vi derfor undersøge, hvordan disse forskellige demokratiforståelser kommer til udtryk i den diskursive fremstilling.

Når friheden er truet, er demokratiet truet

Vi vil starte med at undersøge hvilken demokratiforståelse, der kommer til udtryk i den diskursive selv fremstilling, belyst i analysens første niveau. I denne del af analysen udledte vi, at der i den diskursive selv fremstilling etableres en forståelse af, at der hersker en magtfuld elite, der kontrollerer samfundet, og at statsministeren agerer som en diktator. Ligeledes udledte vi diskursens tomme betegner som 'frihed', hvortil der knyttes en række af ord i en ækvivalenskæde, der tilsammen udgør forståelsen. Denne diskursive fremstilling af 'frihed' kan dog herudover også sige noget om, hvilken forståelse af demokratiet der hersker. Ud fra den diskursive fremstilling af 'frihed', kan værdier som ytringsfrihed og friheden til selvbestemmelse, eksempelvis ved vaccination, kobles til demokratiforståelsen, og dermed må forståelsen af en særlig magtfuld elite og en diktator også betragtes som en trussel mod demokratiet.

Med udgangspunkt i ovenstående fremstilling af frihed og demokratiet, er det dermed også muligt at belyse, hvad der i konspirationsteoriernes selv fremstilling anses som en trussel mod demokratiet. Netop denne forståelse kommer bl.a. til udtryk i den tidligere nævnte artikel fra TV2 (artikel 21), hvor en konspirationsteori fremstilles således: "Stina Andersen fortalte mig om "The great reset'(...) en planlagt - nærmest kommunistisk - magtovertagelse, hvor en lille elite vil tage kontrol over hele samfundet og gøre de fleste af os til slaver." (Bilag 3, 21) I dette citat gives der altså udtryk for forståelse af en trussel mod de før omtalte demokratiske værdier, når interviewpersonen tror på, at verden vil blive overtaget af en lille elite, og alle gøres til slaver. I den diskursive fremstilling af den underliggende trussel mod demokratiet knyttes begreber såsom 'kommunisme', 'magtovertagelse', 'kontrol' og 'slaver' i en ækvivalenskæde, som udgør forståelsen af truslen. Netop truslen mod demokratiet kobles også til skjulte magtovertagelser og kontrol i artiklen fra B.T. (artikel 14). I denne artikel interviewes en vaccine-skeptiker, og adspurgt til hvorfor regeringen handler, som den gør, siger interviewpersonen:

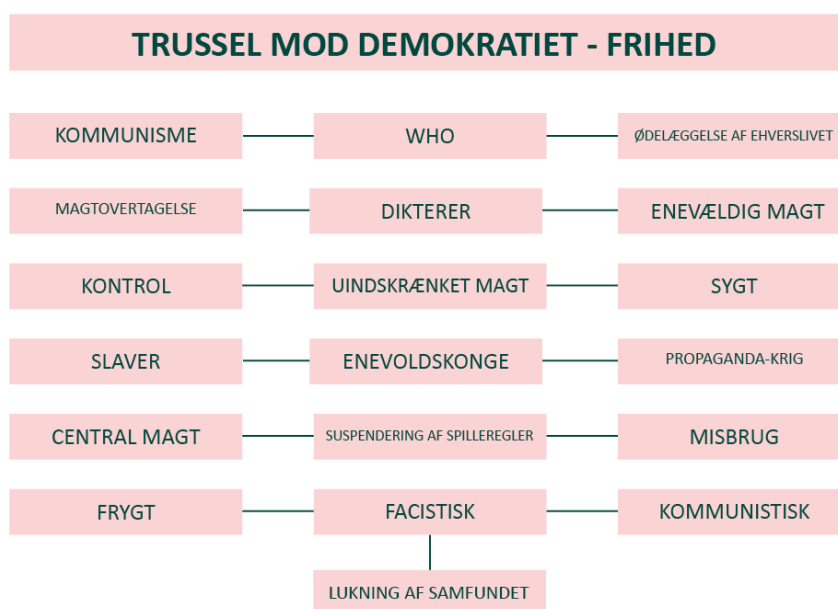
Jeg har læst et dokument fra Rockefeller Foundation fra 2010 (...) som efter min mening viser, at alle regeringerne har en eller anden magt, de handler efter (...) Det er en eller anden central magt, der kan ligge i WHO, som dikterer, at nu gør vi sådan og sådan (Bilag 3, 14).

I denne fremstilling stilles der altså også spørgsmålstejn ved regeringens demokratiske tilgang, hvor der i stedet udtrykkes, at der hersker en underliggende magt, der ikke er folkevalgt, men som bestemmer, hvordan regeringen skal handle. Et centralt element i denne diskursive fremstilling er ligeledes, hvordan denne magt beskrives som skjult, idet den italesættes som "en eller anden", hvilket indikerer, at der bag de synlige og folkevalgte demokratiske repræsentanter, eksisterer en magt, vi ikke kender til, hvilket altså betragtes som en trussel mod demokratiet. I denne fremstilling kobles altså ord som 'central magt', 'WHO' og 'dikterer' til ækvivalenskæden, der udgør konspirationsbevægelsernes forståelse af, hvad der truer demokratiet. Fokuset på magt ses også i debatindlægget fra Politiken (artikel 28), hvor debatskribenten udtrykker således: "Noget kunne nemlig tyde på, at regeringen har fået smag for den uindskrænkede magt, der ligger i nødretten, hvor man ligesom enevoldskongen i gamle dage selv kan definere og suspendere spillereglerne efter behag" (Bilag 3, 28). I dette citat benyttes betegnelsen enevoldskonge til at beskrive regeringen, hvilket altså hentyder til, at regeringen agerer enevældigt. I forståelsen af truslen mod demokratiet knyttes altså ord som 'uindskrænket magt', 'enevoldskonge' og 'suspendering af spilleregler' i ækvivalenskæden. En lignende forståelse kan ses i artiklen fra Berlingske (artikel 2), hvor en Men in Black-tilhænger udtaler: "Vi vil gøre opmærksom på, at der faktisk er mange, der er uenige med regeringens Coronahåndtering. Man lukker samfundet helt ned og ødelægger erhvervslivet, og med epidemiloven giver man sundhedsmyndighederne enevældig magt til at gøre alt muligt sygt" (Bilag 3, 2). Med udgangspunkt i denne fremstilling kan 'lukning af samfundet', 'ødelæggelse af erhvervslivet', 'enevældig magt' og 'sygt' altså kobles til forståelsen af truslen mod demokratiet. Endvidere er dette citat også et eksempel på, hvordan der i den diskursive fremstilling etableres et samlet 'folk', idet interviewpersonen udtaler, at han taler på vegne af "mange".

Hvor de ovenstående eksempler har fokus på de demokratiske værdier der trues af håndteringen af Coronakrisen og de restriktioner håndteringen har medført, findes der dog også eksempler hvor selve Coronakrisen fremstilles som truslen mod demokratiet. I artiklen fra Information (artikel 19)

udtaler interviewpersonen, at Coronavirussen er "(...) blevet våbengjort i en psykologisk propaganda-krig med formålet at misbruge frygten for COVID-19 til at gennemføre en global fascistisk og kommunistisk politik," (Bilag 3, 19). I dette citat fremstilles altså selve Coronakrisen som en trussel mod demokratiet, når ord som 'propaganda-krig', 'misbrug', 'frygt', 'fascistisk' og 'kommunistisk' knyttes til fremstilling af truslen mod demokratiet. I fremstillingen er fokuset ikke på hvordan Corona er en sundhedsfaglig trussel, men derimod hvordan den bruges som våben i en demokratisk krise.

Med udgangspunkt i de ovenstående eksempler fra artiklerne kan vi altså udlede, at der i den diskursive selvfremstilling af konspirationsbevægelserne, og diskursens tomme betegner 'frihed', tilknyttedes en bestemt forståelse af, hvad der truer demokratiet. Her er det særligt er synet på regeringens magtudøvelse og 'eliten', der betragtes som en trussel mod de demokratiske værdier, der angår frihed. Dette kommer særligt til udtryk i ækvivalenskæden, der knyttes til forståelsen af truslen, hvor ord som 'magtovertagelse', 'enevældig magt', 'kommunisme', 'kontrol' og 'enevoldskonge' knyttes til truslen. I anvendelsen af disse begreber kan man argumentere for, at der sås tvivl om regeringens demokratiske forpligtelser og måden hvorpå, de har ageret, for at kontrollere Corona-pandemien.

Illustration af ækvivalenskæde

I forlængelse af dette er det dog også nødvendigt at se på konspirationsteoriens fremstilling af demokratiet på et mere generelt niveau, og i dette tilfælde er det igen relevant at inddrage Laclaus populisme-logikker. Laclau (2005) beskriver, at tomme betegnelser kun kan spille en rolle, hvis de er ensbetydende med en kæde af ækvivalenser, og det er kun, hvis de gør dette, at de kan udgøre "folket", som populismen foreskriver. Med andre ord beskriver Laclau, at ifølge de populistiske logikker, er demokrati baseret på eksistensen af et demokratisk emne, hvis fremkomst afhænger af artikulationen af disse ækvivalente krav. En samling af ækvivalente krav, der formuleres gennem den tomme betegnelse, er det, der i sig selv udgør "folket". Laclau beskriver det således: "So the very possibility of democracy depends on the constitution of a democratic 'people'" (Laclau, 2005, s. 171). Sammenholder vi denne logik med konspirationsbevægelsernes selvfremsættelse, er det altså gennem den diskursive artikulationspraksis af 'frihed', og de ord der knyttes hertil i ækvivalenskæden, som udgør 'folkets' krav. Etableringen af 'folket' ses bl.a. gennem, hvordan der ofte tales gennem et "vi" og dermed på vegne af flere, hvilket eksempelvis kom til udtryk i tidligere nævnte eksempel fra Berlingske (artikel 2), hvor interviewpersonen udtrykte, at "vi er mange" der er uenige med Coronahåndteringen. I forlængelse heraf, etableres der en forståelse af, at hvis disse krav om 'frihed' ikke imødekommes, så imødekommes 'folkets' krav ikke, og dermed er demokratiet sat ud af spil. Endvidere etableres 'eliten' som en antagonistic frontier, der forhindrer 'friheden', og kan dermed også siges at forhindre 'folket' i dets krav og derfor i sidste ende forhindre demokratiet.

Misinformation som den demokratiske trussel

Vi har indtil nu udledt, hvad konspirationsbevægelserne fremstiller som truslen mod demokratiet, men tilsvarende hersker der en helt anden forståelse af demokratitruslen når medierne fremstiller konspirationsteoriene. I vores undersøgelse af denne fremstilling, udledte vi, at 'mistro' udgør den tomme betegnelse i diskursen, hvortil der knyttes en række af begreber til i en ækvivalenskæde, der tilsammen beskriver den mistro og mistillid konspirationsbevægelserne udviser i fremstillingen. Netop hvordan 'mistro' kan knyttes til en bestemt forståelse af truslen mod demokratiet, kommer eksempelvis til udtryk i en artikel fra Politiken (artikel 25), hvor psykolog, forfatter og ph.d. Theiss Bendixen udtrykker en stor bekymring for den stigende tilslutning til konspirationsteorier:

Man kan pege på et land som USA, hvor konspirationsteorierne er sivet ind i landspolitikken, ind i regeringen, og det er fuldstændig katastrofalt. I Danmark har vi set tendenser til det samme (...) På den måde begynder det at sive en lille smule ind i politik, og det er fuldstændigt ødelæggende for et samfund, når misinformation og usund skepsis sniger sig ind i magten (Bilag 3, 25).

I dette citat fremstilles konspirationsteorierne, som noget der "siver" ind, og dette kan skabe katastrofale følger, ligesom betegnelsen "snige sig ind på" også benyttes, hvilket dækker over en forståelse af at opnå eller indføre noget under dække af, at man har noget andet i sinde (Ordnet, 2021g). I Bendixens fremstilling ses det altså, hvordan konspirationsteorierne betragtes som en trussel mod demokratiet, i det de fremstilles, som noget, der både 'siver' og 'sniger' sig ind med en ødelæggende effekt for samfundet. Disse ord knyttes altså i en ækvivalenskæde, der er med til at etablere forståelsen af hvad, der truer demokratiet. En lignende forståelse kan udledes fra en artikel, fra Weekendavisen (artikel 44), hvor journalisten skriver således om konspirationsteorier:

Vi har fået os en ny fjende. En 11. plage i form af falske nyheder om corona, vacciner, 5G, præsidentvalg (...) Alle formerer de sig uhæmmet på de sociale medier, og én efter én inficeres klodens hjerner af disse manipulerende budskaber. Eroderet væk er pludselig virkeligheden. (Bilag 3, 44)

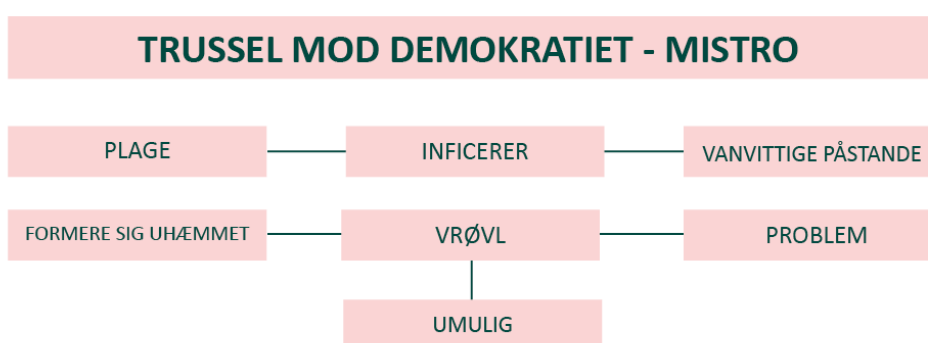
I samme artikel beskrives der endvidere, at "(...) Fladjordsteorien er ret uskyldig, men konspirationsteorier om vacciner og præsidentvalg er ikke gode for samfundet, og de skal bekæmpes med saglig information" (Bilag 3, 44). I denne diskursive fremstilling benyttes en række af metaforer til at beskrive konspirationsteorierne, når disse beskrives som en 'plage', der 'formerer sig uhæmmet' og 'inficerer' hjerner. En lignende bekymring for konspirationsteorier præsenteres i en kronik fra Berlingske (artikel 5), hvor disse teorier beskrives som forurening:

Forureningen strækker sig fra almindelige manipulationer over almindeligt vrøvl og videre ud i vildniset af konspirationsteorier og decideret vanvittige påstande. Det er et

demokratisk problem, for hvis ikke vi har et vist fælles grundlag af anerkendt viden at diskutere på, er det umuligt at føre en fornuftig diskussion (...) (Bilag 3, 5).

I dette eksempel ses ligeledes anvendelsen af metaforer til at beskrive konspirationsteoriene, hvor disse beskrives som en 'forurening af vildnisset'. Herudover anvendes ord som 'vrøvl', 'vanvittige påstande', 'problem' og 'umulig' i ækvivalenskæden, der udgår forståelsen af truslen.

I mediefremstillingen af konspirationsteoriene anvendes der altså i de ovenstående artikler negativt ladede udtryk til at beskrive udviklingen, såsom at disse teorier 'siver' ind i samfundet og ødelægger det, at disse 'formerer' sig og 'inficerer' hjerner, og at de spreder sig som 'forurening'. Udover disse betegnelser anvendes ord som 'katastrofe', 'fjende', 'plage', 'manipulation' og 'problem' også i etableringen af en ækvivalenskæde, der tilsammen udgør en forståelse af konspirationsteorier som en demokratisk trussel. Hermed fremstiller medierne, eksperterne og journalisterne en forståelse, hvor konspirationsteoriene betragtes som en trussel mod saglig information og et fælles vidensgrundlag, hvilket kan siges at være forudsætningen for et demokrati. Denne forståelse kan sammenholdes med en pointe fra vores litteraturreview, hvor Craft et al. (2017) pointerede, at tilslutningen til konspirationsteorier er en trussel mod det demokratiske samfund, idet spredningen af misinformation er i modstrid med det demokratiske ønske om, at individer skal kunne træffe beslutninger på et oplyst grundlag (s. 389).

Illustration af ækvivalenskæde

Som det fremgik i det foregående afsnit, fremstiller konspirationsbevægelserne sig selv som 'folket', der qua denne fremstilling kan repræsentere den samlede befolknings krav og ønsker. I

mediefremstillingen hersker der dog et andet syn, hvor de gennem italesættelsen af dem, som netop konspirationsteorier, stiller dem uden for det, der dermed betragtes som den hegemoniske forståelse, hvorfor det derfor problematiseres, hvorvidt de i virkeligheden kan repræsentere hele 'folket'. Hermed etableres konspirationsteorierne som en trussel mod demokratiet i mediefremstillingen, da et fåtal af mennesker, der forsøger at tale på hele befolkningens vegne, kan betragtes som en trussel mod det pluralistiske demokrati. I den forbindelse er det relevant at inddrage en pointe fra analyseafsnittet "Sund skepsis", hvor vi berørte, hvordan de eksempelvis i en artikel fra B.T. (artikel 15) beskriver, at man ikke blot kan afskrive konspirationsteoretikerne (Bilag 3, 15). Denne pointe kan igen inddrages her, da medierne ved at afskrive konspirationsteorierne, kan ende med blot at bekræfte deres påstand om, at de etablerede medier er en del af 'eliten' og ikke tillader kritik, hvilket efterlader konspirationsbevægelserne, som de sande repræsentanter for demokratiske værdier, såsom ytringsfriheden. Ligeledes kan medierne i deres forsøg på at ekskludere konspirationsteorierne, fordi disse teorier betragtes som ekskluderende i deres etablering af ét 'folk', komme til at gøre det samme – altså ekskludere disse forståelser og dermed måske udelukke nogen, netop fordi *de* udelukker nogen. Dette gør det også særligt relevant at se på mediernes rolle i formidlingen af konspirationsteorier, for at undersøge hvem det er, der får taletid i formidlingen, samt hvordan medierne behandler og anvender udtalelserne fra forskellige talpersoner i deres diskursive mediefremstillinger. Det er netop dette, vi vil beskæftige os med i det følgende afsnit.

Taletid i medierne

Som vi indledningsvist italesatte, har medierne en rammesættende og afgørende rolle i fremstillingen af de konspirationsteorier, vi undersøger. Som Howard Davis (2011) pointerer det, er enhver nyhed nemlig medieret og forfatteren bag det vi ser, hører eller læser i nyhederne, er derfor ikke talpersonen, der interviewes, men journalisten eller redaktøren på mediet (s. 47). Men som det også står klart ud fra de foregående analyseafsnit, anvender medierne en lang række af talpersoner til at konstruere disse diskursive forståelser. I dette afsnit vil vi gå i dybden med, hvem det er, der får taletid, og se på hvorledes medierne behandler og anvender udtalelserne fra forskellige talpersoner i deres diskursive mediefremstillinger.

Det varierer fra artikel til artikel hvilke talspersoner, der optræder, og således også hvordan disse håndteres. Til trods for variationerne, er der dog en klar tendens til, at i de artikler, hvor talspersoner fra konspirationsbevægelserne eller Coronaskeptikere udtaler sig, står deres udtalelser sjældent alene. Det er kun i 9 ud af 44 artikler, at artiklerne kun indeholder udtalelser fra konspirationsteoretikerne. I de resterende artikler er der udtalelser, der udgør et varieret eller modsatrettet input. Et eksempel på dette finder vi i reportagen fra Berlingske (artikel 1), hvor to unge kvinder fra Vestegnen fortæller, hvordan de er skeptiske over for vaccinen og ikke vil tage imod den. De citeres direkte således: "Hvorfor skal vi have en, når Mette Frederiksen ikke selv har fået en?"« siger Cemile Vural. »Ja, det er det med, at hun ikke selv er blevet vaccineret. Det gør mig meget utryk,« siger Hatice Kutlu." (Bilag 3, 1) Men i artiklen optræder også Urfan Zahoor Ahmed, der er ekstern lektor ved Københavns Universitet og praktiserende læge. Han er ligesom Hatice Kutlu og Cemile Vural af anden etnisk herkomst - og citeres i artiklen således: "Vi læger skal være rollemodeller. Normalt går vi ikke ud og bryster os af, hvilken medicin vi tager, eller hvilken vaccine vi får, men det er der grund til nu, for det skaber tillid,« siger han." (Bilag 3, 1). Endvidere præsenterer reportagen fra Berlingske også Malek Attaub, som før har været skeptiker, men nu har besluttet sig for at tage imod vaccinen:

»Jeg tænkte, at det hele måske var iscenesat af medierne,« siger han. Men meget har ændret sig i løbet af de seneste måneder. Efterhånden som producenterne – han nævner Pfizer/BioNTech – selv har fremlagt dokumentation for vaccinsens virkning, er han blevet mere rolig. Det har også hjulpet, at nogle fagpersoner selv er blevet vaccineret. Nu vil han »selvfølgelig« sige ja til at få en, når det er hans tur. (Bilag 3, 1)

Reportagen fra Berlingske indeholder således udtalelser fra fire forskellige personer og udgør altså ikke en ensidig fremstilling af anti-vaccinationspersoner, men nuancerer billedet ved både at fremstille vaccinemodstandere og vaccine fortalere, heriblandt en læge, der både bidrager med et fagligt og personligt perspektiv. Et lignende eksempel ser vi i artiklen fra Berlingske (artikel 6), hvor influenceren Saszeline Dreyer, hvis sociale medie profiler er blevet lukket, da hun delte indhold, som udgjorde en sundhedsskadelig risiko, udtaler, at hun mener, at hun har fået taget sin ytringsfrihed og indkomstgrundlag fra sig. Her efterfølges hendes udtalelser med udtalelser fra

kommunikationskonsulent ved Facebook Camilla Nordsted, som forklarer hvorfor. I artiklen fra Zetland (artikel 8) er det personer fra, hvad Zetland selv beskriver som "Toppen af den danske konspirationsbevægelse", hvis udtalelser står side om side med udtalelser af en forsker ved Institut for Statskundskab på Aarhus Universitet, Michael Bang Petersen, der således udgør en modpart til konspirationsbevægelsernes udtalelser (Bilag 3, 8).

Disse fremstillinger og citeringer kan tolkes på flere forskellige måder. De kan både ses som en nuancering af den forståelse af COVID-19-krisen, som medierne videregiver, således at de undgår at blive beskyldt for kun at fremsætte konspirationsteoretisk indhold, eller omvendt beskyldes for kun at fremlægge kritikken heraf. Men brugen af flere og modsatrettede holdninger, kan også siges at afspejle en af de journalistiske konventioner, som vi indledningsvist italesatte, at mediefremstillinger er præget af. Blandt disse er nemlig nogle uskrevne regler, og også regler, der efter længere tids iagttagelse af den journalistiske praksis, har ført til nogle nedskrevne journalistiske kriterier. Journalistiske kriterier, som Solveig Schmidt (2011) beskriver som dem, journalister og redaktioner anvender, når de "tager stilling til, om en idé er værd at arbejde videre med" (s. 71). De fem kriterier er: *væsentlighed*, *aktualitet*, *identifikation*, *sensation* og *konflikt*, hvor vi ud af disse fornemmer, at konflikt-elementet kan være det afgørende for ovenstående eksempler. For lige såvel som man kan argumentere for, at flere forskellige slags udtalelser nuancerer, er det også med til at påvise uenighed og skabe et konfliktelement i historien, som kan gøre den nyhedsværdig.

Davis giver også et bud på tre tendenser inden for mediefremstilling, der yderligere kan bruges til at analysere empirien. De er: 1) Jo højere status, at talspersonen har, jo større medieopmærksomhed 2) Jo højere status, at talspersonen har, jo mere en direkte præsentation og 3) Jo højere status, at talspersonen har, jo mere tendens til, at medierne tilslutter sig talspersonens antagelser (Davis, 2011, s. 47). Hvis vi ser på Davis' første påstand om en sammenhæng mellem status og medieopmærksomhed, er det først værd at nævne, at status jo kan forstås på flere forskellige måder. En form for status kan være, at personen der udtaler sig, har et fagligt afsæt at gøre det ud fra. Her ser vi i høj grad, at forskere og eksperter anvendes og udtaler sig. I 28 ud af 44 artikler (artikel 1, 3, 7, 8, 10, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 22, 24, 25, 26, 28, 29, 31, 32, 34, 35, 37, 39,

40, 41, 43, 44) optræder der udtalelser fra eksperter og/eller forskere, hvis faglige viden gør dem til en journalistisk byggekloids i fremstillingerne af konspirationsbevægelserne og pandemien. Et eksempel på det, finder vi i artiklen fra Information (artikel 18), hvor både en professor og en Ph.d.-studerende udtaler sig. Professor Michael Bang Petersen fra Aarhus Universitet, der leder forskningsprojektet HOPE, der omhandler vores adfærd under Coronapandemien, samt antropolog og Phd.-studerende ved Institut for Kultur og Samfund på Aarhus Universitet Malthe Lehrmann, som har forsket i modbevægelser under Coronakrisen. Ud fra de udtalelser, de optræder med, står det klart, at de i artiklen anvendes til at rammesætte historien, om det stigende antal af danske Coronaskeptikere, som meget alvorlig, idet eksperterne bl.a. får lov at cementere situationens alvor ved at beskrive stigningen af Coronaskeptikere med bl.a. statistik og sammenligning til den franske protestbevægelse De Gule Veste (Bilag 3, 18). Disse to eksperter har et fagligt afsæt i det samfundsvidenskabelige felt, og således frames Coronakrisen også til at handle om samfundsmæssige spørgsmål, frem for udelukkende sundhedsvidenskabelige spørgsmål. Medierne anvender eksperternes status til at fremstille, hvad der defineres som rigtigt og forkert. Den forholdsvis store anvendelse af forskere og eksperter til at rammesætte mediefremstillinger, kan dog også problematiseres ud fra Leiss og Powells (2004) pointe om, at formidlingen af risici kan udfordres af det videnskabelige sprog, som eksperter benytter, som ikke er lige så intuitivt, som hverdags sproget, som normalt anvendes. Udtalelserne er nemlig i høj grad baseret på faglig viden frem for et personligt udgangspunkt. Det afspejles i følgende uddrag:

HOPE's nye måling viser desuden, at 40 procent af dem, som stemte borgerligt ved seneste valg, er enige i, at regeringens reaktion på coronavirussen er for vidtgående, mens det kun gælder for 15 procent af de venstreorienterede. »Splittelsen mellem højre og venstre er større end det, vi i højere grad har fokuseret på i pandemien, nemlig skellet mellem ung og gammel,« siger Michael Bang Petersen. (Bilag 3, 18)

En anden form for status, der også gives opmærksomhed i mediernes fremstilling af COVID-19-pandemien, er den status Saszeline Dreyer har som influencer og tidligere sangerinde. Hun omtales i fem af artiklerne (artikel 6, 7, 13, 17, 26). Hendes position som et kendt ansigt i offentligheden, bliver her en status, der gør hende interessant for medierne. Som Schmidt (2011) påpeger det, er

den personificering, som kendte mennesker skaber, et stærkt incitament, der gør historien nyhedsværdig. I kraft af, at hun er influencer, hvis job er at influere sin følgeskare, kan man også antage, at identifikationen og personificeringen i dette konkrete tilfælde er endnu stærkere.

Derudover ses der i empirien også en interesse for at bringe udtalelser fra de ledende medlemmer inden for konspirationsbevægelserne. Som Station 2-vært Anders Lomholt i artiklen fra TV2 (artikel 21), beskriver det, søger han at få kontakt til arrangørerne af demonstrationerne: "Men efter den demonstration havde jeg stadig ikke opgivet at få kontakt til arrangørerne bag Men In Black." (Bilag 3, 21). Det er også "Toppen af den danske konspirationsbevægelse", som Zetland interviewer (artikel 8). I Weekendavisens artikel (artikel 37) er det bl.a. et fremtrædende medlem af JFK21, der anvendes som talsperson, mens det i artiklen fra Information (artikel 16) er stifterne af onlinemediet Free Observer, der fortæller deres historie til dagbladet. Vores empiri understreger altså Davis' (2011) pointe om, at status således giver anledning til udtalelser i medierne.

Vi kan dog med udgangspunkt i empirien også udfordre Davis' pointe om at status hænger sammen med medieopmærksomhed. For flere af artiklerne er også baseret på udtalelser fra folk, der hverken er talspersoner for eller højtstående medlemmer af nogle af de bevægelser, deres holdninger knytter sig til. Som i artiklen fra TV2 "En er i krig, en frygter for børnene - danskere samles i kamp for frihed" (artikel 20), har TV2 talt med, hvad de blot betegner som en pædagog, en it-arkitekt, en entreprenør, en veteran, en førtidspensionist og en koncertbooker (Bilag 3, 20). Her er det den almene dansker, der som interviewperson er med til at danne forståelsen af konspirationsteoriene - og skabe et billede af, hvem det er, der er konspirationsteoretikere eller skeptikere. Udtalelserne er her præget af et mere intuitivt sprog, end de førnævnte eksperter udtalelser. Det ses i følgende eksempel:

Som soldat er jeg uddannet til at forsvare folket, men nu kan vi se, at politiet udelukkende tjener politikerne. For mig virker politiet ikke særligt professionelle. Det virker, som om de sætter deres nyansatte, unge betjente ud med knipler og siger til dem 'slå løs' i øresneglen, mens de angriber med frygt i øjnene. (Bilag 3, 20)

Uddraget fra artiklen er præget af talesprog, og veteran Brian Bjørnsøn, der udtaler sig, trækker ligeledes på sin personlige historie, ved at fortælle, at han er uddannet soldat. Modsat så vi før, hvordan eksperterne baserer deres udtalelser på deres faglighed og undersøgelser. Hvis vi vender tilbage til de førnævnte nyhedskriterier, kan man argumentere for, at mediernes anvendelse af folk uden en udtalt status, kan være et forsøg på at skabe identifikation gennem en personificering, der kan vække genkendelse eller samhørighed (Schmidt, 2011, s. 73). Endnu et performativt, journalistisk greb, der spiller ind i, hvordan vi tænker og opfatter artiklen. Inddragelsen af den almindelige dansker er med til at underbygge pointen om, at der faktisk er en tendens til en større og større tilslutning til konspirationsbevægelserne, som altså ikke kun udgøres af ekstremere, men også den almene dansker. Denne artikel (artikel 20) er desuden en af dem, hvor der ikke er udtalelser fra andre end de personer, der associeres med de konspirationsteoretiske bevægelser. Til gengæld kan vi i artiklen se, at journalisten er meget mere aktiv og synlig, idet journalisten citeres med direkte spørgsmål til personernes udtalelser, så de ikke står alene, og journalisten tilslutter sig således ikke bare talspersonens antagelser. Et eksempel på dette, er når Brian Bjørnsøn udtaler:

Jeg forstår ikke, at man pådutter raske mennesker alle de her restriktioner. I stedet bør man opfordre folk, der føler sig sløje, til at være ekstra opmærksomme på sig selv. Det eneste rationelle ville være, at de så tog et mundbind på for at minimere smitte og advare andre om sygdom, hvilket mundbindet burde symbolisere. (Bilag 3, 20)

Hvortil journalisten stiller spørgsmålet: "Men den har jo vist sig, at også unge raske kan blive rigtig syge, og at der er en højere dødelighed blandt ældre?" (Bilag 3, 20).

I artiklen fra B.T. (artikel 11) er det ligeledes ikke en person med en bemærkelsesværdig status, der udtaler sig, men Sema Simone, der blot beskrives som en 28-årig, som mener hun ved, at "Der foregår noget råddent bag kulisserne" (Bilag 3, 11). Artiklen er opbygget som et traditionelt interview, og fremgår som man kunne forestille sig, at det er udført. Spørgsmål straks efterfulgt af svar, og svar straks efterfulgt af spørgsmål. Bemærkelsesværdigt i denne artikel er det, at ekspertudtalelserne, der også er en del af artiklen, og forholder sig til Sema Simones udtalelser, er fremstillet i faktabokse - der stilles hverken opfølgende eller udfordrende spørgsmål til eksperternes

udtalelser. Man kan her argumentere for, at eksperternes status giver dem en mere direkte præsentation i medierne, og at fraværet af udfordrende spørgsmål, men blot en fremstilling af deres udtalelser, er en tilslutning.

Vi kan dog også finde eksempler fra empirien, hvor eksperterne inddrages, men hvor medierne ikke tilslutter sig udtalelserne. Det ser vi f.eks. i fortællingen om den sunde skepsis-diskurs, som vi præsenterede tidligere. Noget af det interessante ved den sunde skepsis-fremstilling er nemlig, at den er meget ekspertbåret, og vi ser mange eksempler på, at det er eksperterne, der anerkender skepsissen, mens journalisterne prøver at stille kritiske spørgsmål og portrættere skeptikerne i et negativt lys på trods af eksperternes umiddelbart mere positive indstilling. Det ser vi f.eks. i artiklen fra Politiken (artikel 34), hvor forsker Anja C. Andersen bliver interviewet og udtaler, at hun synes, at skepsis er sundt og vigtig for ytringsfriheden og demokratiet. I denne artikel ser vi, hvordan journalisterne ikke rigtig godtager Andersens fremstilling af skepsis, idet de efterfølgende spørger ind til følgende: "Så når borgerne samles om at være kritiske over for mundbind, afstand eller vaccine, gør det dig slet ikke nervøs?" (Bilag 3, 34). Senere i samme artikel stiller journalisterne endnu et kritisk og ledende spørgsmål til Andersen i form af: "Det lyder jo næsten, som om videnskaben og forskningen har nydt meget godt af pandemien..?" (Bilag 3, 34). Dette eksempel er interessant, fordi det afspejler mediernes intention om at portrættere Coronaskeptikerne på en negativ måde, hvor det ledende spørgsmål således bliver en måde, at "tvinge" interviewpersonen til at forholde sig til skepsissens alvorlighed. Derfor understreger eksemplet også en pointe om, at medierne ikke altid bare tilpasser sig eksperternes udtalelser, hvis ikke den passer ind i mediernes egen agenda.

Vi er altså indtil nu blevet klogere på, hvordan medierne behandler og anvender udtalelser fra forskellige talpersoner, og hvordan mediernes håndtering af disse, spiller ind i den forståelse, læseren efterfølgende sidder tilbage med. Det bliver nemlig rammesættende for fortællingen, hvordan de COVID-19-relaterede konspirationsteorier fremstilles, f.eks. gennem en ukritisk tilslutning til ekspertudtalelser, som spilles op imod konspirationsbevægelserne, hvis udtalelser sjældent står alene. Status i form af faglighed eller en fremhævet position skaber medieopmærksomhed, men også den "almindelige" danskers udtalelser anvendes til at skabe

nærværende identifikation. Udtalelserne bliver mediernes byggeklodser til at skabe en fremstilling af konspirationerne, men omvendt afspejler de forskellige udtalelser en række agendaer, der trods medieringen er med til at influere mediernes fremstilling og dermed også præge de diskursive fremstillinger af konspirationsteoriene.

Flere forskellige agendaer

Som sagt er der andre dagsordener end mediernes, der præger mediefremstillingerne. Medierne er naturligvis gatekeeperen, men frem for alene at se udtalelserne og beskrivelserne som brikker i mediernes forsøg på at konstruere en virkelighed, kan de omvendt også ses som forskellige aktørers forsøg på at udnytte medieeksponering til at få deres pointer på dagsorden og således konstruere deres virkelighed. Vi kan i den forbindelse vende tilbage til agenda-setting teoriens pointe om, at mediernes dagsorden netop er resultatet af et sammenspil mellem flere forskellige dagsordener. Agenda-setting teorien påpeger, at såkaldte issue proponents forsøger at påvirke mediernes agenda, ved at få deres emner på dagsorden. Vi vil derfor i dette afsnit udfordre tankegangen om medieres enerådige ret til at definere virkeligheden, ved at have øje for, hvad det er for nogle agendaer, der afspejles og trods alt kommer til udtryk, selvom de er medierede, og at medierne i nogle tilfælde tager afstand fra disse. For som vores analyse af konspirationsbevægelserne selvfremsstilling viser, har de også et ønske om at skabe en bestemt fremstilling i medierne og påvirke dagsordenen.

Et eksempel på dette finder vi, hvis vi kigger på artiklen fra Information (artikel 16), hvor journalisten portrætterer stifterne af mediet Free Observer. Information giver læseren, som beskrevet i rubrikken, muligheden for at møde Danmarks nye medie, "(...) Der vil fortælle danskerne den del af sandheden, som mainstreammedierne ikke gør" (Bilag 3, 16). Idéen med Free Observer beskrives som værende at "(...) skabe et alternativ til de traditionelle mediers dækning af krisen" (Bilag 3, 16). Information er her paradoksalt nok formidlere af Free Observers dagsorden om at få befolkningen til at læse Free Observer for at blive oplyst i stedet for at få viden fra andre medier, som f.eks. Information selv. I artiklen fra Politiken (artikel 33) får Flemming Blicher ligeledes mulighed for at kommunikere, hvad han ser som sine forpligtelser: "Den viden, jeg har opnået, er jeg forpligtet til at give videre. Alle skal vide, at der er en anden forklaring end den, som vi alle sammen bliver

forklaret.” (Bilag 3, 33) Hans løbende sammenligning mellem den nuværende Coronasituation og Nazismens indtog i forbindelse med Anden Verdenskrig, afspejler en agenda om at få folk til at tænke selv, fremfor at lade sig styre af magthavere. Han udtaler som bekendt: “»Vi bruger dem for at vække folks opmærksomhed og refererer til tilstanden under Anden Verdenskrig. Vi vil have folk til at tænke selv«,” (Bilag 3, 33). Følgende eksempel peger også på, at dagsordenen ikke kun sættes gennem udtalelser i medierne, men at dagsordenen også kan præges af begivenheder:

(...) 9. januar, fik Men In Black i den grad sat dagsorden. Adskillige hundrede var på gaden, og det blev voldsomt, da de stødte sammen med politiet på Strøget i København og i Aalborg. 23 blev anholdt. (Bilag 3, 21)

Citatet beskriver en Men in Black-demonstration, der får sat en dagsorden - i hvert fald i en sådan grad, at Men in Black nu interviewes i denne artikel (artikel 21). Således får Men in Black påvirket mediedagsordenen, ved at skabe en begivenhed, som vækker mediernes interesse. Hvorfor mediernes interesse vækkes for sådan en demonstration, skal muligvis igen findes i nogle af de journalistiske konventioner, der afgør, hvad der er nyhedsværdigt. Det førnævnte nyhedskriterie om konflikt og strid mellem personer, er igen aktuelt, da demonstrationen jo afspejler en uenighed og protest mod COVID-19-håndteringen. Men også kriteriet om aktualitet - “Det netop skete, det nye, der optager mange modtagere” (Schmidt, 2011, s. 72) kan have været afgørende.

En “udefrakommende” dagsorden, der ligeledes præger mediedagsordenen og afspejles i empirien, kommer til udtryk, hvis vi ser på nogle af udtalelserne fra de forskere, der optræder. Som vi tidligere har udledt, anvendes forskerne og eksperterne ofte af medierne til at understøtte deres budskaber. Der sættes således sjældent spørgsmålstejn ved deres udtalelser, som ofte står alene, og man kan derfor argumentere for, at de især får lov til at influere mediernes dagsorden med deres egen, omend denne kan være den samme. I artiklen fra Zetland (artikel 8), udtaler en forsker sig eksempelvis ud fra, hvad man kan tolke som en politisk dagsorden om at få afdækket og håndteret spredningen af misinformation:

Vi oplever lige nu en central dynamik i spredningen af misinformation. Det fortæller Michael Bang Petersen, der er forsker ved Institut for Statskundskab på Aarhus Universitet. Han har et mangeårigt videnskabeligt kendskab til spredningen af konspirationsteorier og står i spidsen for forskningsprojektet HOPE, et akronym for How Democracies Cope with Covid19. Siden den officielle nedlukning af Danmark den 13. marts har forskerne indsamlet data for at følge og analysere danskernes adfærd og holdninger til corona. (Bilag 3, 8)

Løfter vi det afslutningsvist op på et helt overordnet niveau, kan WHO's deklarerung af COVID-19-pandemien, og senere hen Infodemien, i sig selv sige at gøre begge til en del af offentlighedens dagsorden, den politiske dagsorden, og med tanke på, hvordan disse influerer mediedagsorden, også salient på mediernes dagsorden. Det afspejler vores indledende undersøgelse, der viste en markant stigning i antallet af medieomtale af konspirationsteorier efter pandemiens indtog, også. Konspirationsteorier er med udgangspunkt i agenda-setting teorien altså noget, som folk bør have en mening og forholde sig til, i kraft af teoriens velkendte tese om, at medierne ikke afgør, hvad folk skal synes, men i hvert fald, hvad folk skal synes noget om. De diskursive fremstillinger, som denne analyse har udledt, er dog også bevis for, at medierne påvirker, hvordan vi skal tænke om de emner, der fremstilles, for som Chouliaraki (2013) pointerer det, er sproget performativt, og analysen har netop påvist, hvordan medierne rammesætter forståelsen af konspirationsteoriene og bevægelserne bag gennem diskursive fremstillinger. En performativitet der ikke kun har skabt to diskurser med forskellige demokratiforståelser, men som også har åbnet op for et univers med flere virkelighedsforståelser.

Opsamling

Ovenstående afsnit har gjort det klart, at medierne anvender en række af talpersoner til at konstruere de diskursive fremstillinger af konspirationsteoriene. Medierne er dog ikke ene og alene om at afgøre mediedagsordenen. Den er resultatet af flere forskellige aktørers ønsker om at sætte fokus på forskellige emner og få deres agenda til offentligt skue. Det er f.eks. konspirationsbevægelsernes ønske om at oplyse folket om "sandheden", og eksperternes dagsorden om at advare befolkningen om Corona og misinformationer, eller normalisere skepsis som sund. Trods mediernes medierende og adgangsgivende rolle, er dagsorden sammensat af, hvad

der rører sig og er aktuelt ude i samfundet. Det der ender på mediernes dagsorden er bl.a. afgjort ud fra journalistiske konventioner om at formidle det aktuelle og væsentlige, men som også påvirkes af deres demokratiske pligt til at give befolkningen adgang til den virkelighed, der finder sted "derude". En virkelighed, som vores undersøgelse af de diskursive mediefremstillinger har vist os er splittet, og som de flere forskelligartede agendaer afspejler ikke er entydig. De forskellige virkelighedsforståelser, vil være specialets afsluttende fokus, i næste afsnit.

Flere virkelighedsforståelser

De foregående analyseafsnit har gjort det klart, at der i mediernes fremstilling ikke findes en entydig forståelse af COVID-19-pandemien og de konspirationsteorier, der flourer i en krisetid som denne. Diskursanalysen afspejler derimod sprogets performativitet, og hvordan sprogliggørelsen af en begivenhed som COVID-19-krisen gør, at krisen taber sin singularitet. Vores diskursanalyse har nemlig vist, hvorledes sproget anvendes til at skabe flere forskellige kontekster, der således muliggør, at der i mediernes fremstilling af konspirationsteoriene og deres tilhængere konstrueres flere forskellige diskursive virkelighedsforståelse. Vi vil i dette afsnit først og fremmest vise, hvordan de flere virkelighedsforståelser ikke alene kan udledes på baggrund af de foregående analyseafsnit, men også italesættes eksplicit i empirien. Herefter vil vi diskutere og reflektere over, hvad det gør for den hegemoniske forståelse af krisen, at der i mediernes diskursive fremstillinger afspejles flere virkelighedsforståelser.

Os og dem

Som beskrevet ovenfor har den forudgående analyse demonstreret, hvordan der i vores empiri kommer forskellige og modsatrettede forståelser af virkeligheden til udtryk. Forskellen i forståelserne findes som belyst tidligere først og fremmest i spændingsfeltet af, hvem der får lov til at udtale sig. Når vi kigger på konspirationsbevægelsernes selv fremstilling bliver det nemlig tydeligt, hvordan fremstillingen samler sig om den tomme betegner 'frihed', og at virkeligheden er bundet op på, at deres frihed er blevet taget fra dem, og at det er den, de prøver at genvinde. Medierne fremstiller derimod en modsatrettet virkelighedsforståelse, hvor demokratiet beskrives som noget, der afhænger af et fælles informationsgrundlag og saglig information, hvormed konspirationsbevægelserne og deres 'mistro' og 'mistillid' til det fælles vidensgrundlag, og til

myndighederne generelt, anses som en trussel mod demokratiet. Dog er pointen om, at der konstrueres flere forskellige virkelighedsforståelser, ikke blot noget vi kan udlede på baggrund af diskursanalysen. Empirien afspejler nemlig selv samme, idet det i flere artikler italesættes af medierne, eksperterne og konspirationsbevægelserne selv, at der eksisterer flere opfattelser af virkeligheden.

Starter vi med at se på de artikler i empirien, hvor det italesættes eksplicit, er det blandt andet i mediernes fremstilling, det kommer til udtryk. Et eksempel på dette finder vi i artiklen fra Zetland (artikel 3), hvor det er journalisten bag artiklen, der beskriver, hvordan han efter at have talt med Claus Kristiansen fra partiet JFK 21 og sympatisør af bevægelsen Men in Black, har følelsen af, at vi i Danmark lever side om side i to forskellige virkeligheder. Hvoraf han (journalisten) er en del af den ene virkelighed, mens Claus Kristiansen befinder sig i den anden. Journalisten tager her udgangspunkt i sin egen personlige erfaring, idet han beskriver de to virkeligheder:

I den ene virkelighed, den, jeg befinder mig i, er corona dødsensfarlig (jeg har selv hostet lungerne ud efter en positiv test). I den anden virkelighed er corona en hoax, et fupnummer. Eller, som Claus Kristiansen mener, i hvert fald ikke så farlig, som myndighederne bilder os ind. (Bilag 3, 3)

Udover en direkte italesættelse af to virkeligheder, giver uddraget fra artiklen også udtryk for diskursens ubestemmelighed, idet den cementeres gennem et "os og dem", der skabes i italesættelsen af de to modsatrettede virkeligheder, hvor den ene er ramt af en dødelige epidemi, mens den anden er ramt af et såkaldt hoax.

I artiklen fra Information (artikel 18) kommer det ligeledes til udtryk, at der er tale om flere forskellige virkelighedsforståelser. Her er det dog gennem en udtalelse fra Ph.d.-studerende Malthe Lehrmann fra Institut for Kultur og Samfund fra Aarhus Universitet, der har forsket i modbevægelser under Coronakrisen, det kommer til udtryk: "Lige nu er der mangel på dialog mellem de mange virkelighedsforståelser, som er i spil på den ene side og så regeringen og det store 'vi' på den anden side." (Bilag 3, 18). I citatet angiver han ikke i éntal, men i flertal, at vi har at gøre med flere

forskellige virkelighedsforståelser - og han udtrykker samtidig problematikken i den manglende dialog mellem disse virkelighedsforståelser, som han mener har ført til en øget polarisering: "Jeg tror allerede, der er sket en forøgelse af polerne gennem coronakrisen" (Bilag 3, 18). Virkelighedsforståelserne bliver således igen beskrevet som modsatrettede, hvilket bekræfter diskursens ubestemmelighed og fremhæver et "os og dem". Derudover er uddraget fra artiklen også med til at angive en mulig årsagsforklaring. Ifølge Malthe Lehrmann er det mangel på dialog, der er med til at skabe denne polarisering. Ser vi på dette ud fra et risikokommunikativt perspektiv, er både flere virkelighedsforståelser og en polarisering af disse problematisk, idet en endegyldig definition på risikoens karakter, gør det lettere at kommunikere om. Som de foregående analyseafsnit har vist, gives der både taletid til eksperter, skeptikere, konspirationsteoretikere og selvfølgelig journalister, der på den ene side er med til at udvide vores forståelse af konspirationsteorierne, men det til tider meget forskelligartede blik på krisens karakter, gør den tvetydig. Med udgangspunkt i ovenstående eksempler kan man argumentere for, at den eksplicitte italesættelse af, at der eksisterer flere og modsatrettede virkelighedsforståelser, er med til at understrege en uklar definition af krisen og risikoen heraf, som tydeliggør, hvordan der ikke hersker enighed, og at eksempelvis myndigheder således ikke bare har en hegemonisk forståelse at tale ind i, i formidlingen af en risiko. I kraft af sprogets performativitet, kan det at italesætte en polarisering, faktisk være med til at bidrage til en polarisering, og derved paradoksalt nok være med til at besværliggøre dialogen mellem parterne, som Ph.d.-studerende Malthe Lehrmann ellers mener kan være årsagen til problemet.

En anden interessant måde, hvorpå beskrivelsen af flere forskellige virkelighedsforståelser optræder, finder vi i artiklen fra Berlingske (artikel 39). Her fungerer det som en indledende ansvarsfraskrivelse for Berlingske, som angiver, at det i artiklen er interviewpersonen Rikke Louise Andersens virkelighedsforståelse, som afspejles:

Det, du kommer til at læse om i Berlingskes artikelserie, er virkeligheden, som Rikke Louise Andersen ser den. Det er det, som hun - og en gruppe danskere - anser for sandhed og fakta. De anser ikke deres teorier og ideer som konspirationsteorier, men mener derimod, at de er en del af de få, som er »vågne« og kan se verden for, hvad den virkelig er; styret af en global elite - den såkaldte »dybe stat«. (Bilag 3, artikel 39)

Denne virkelighed distanceres således fra mediets, hvilket markerer journalistens forståelse af, at det er medierne, der er garant for en hegemoniseret forståelse. I denne fremstilling beskrives teorierne som konspirationsteorier, der giver udtryk for en alternativ virkelighedsforståelse, hvori distancen etableres. I eksemplet udpensles forskellen på de to virkeligheder, idet det påpeges, hvordan Rikke Louise Andersen i sin virkelighed ikke ser sig selv som konspirationsteoretiker og ej heller sin virkelighedsforståelse som en konspiration. De forskellige virkelighedsforståelser bliver her Berlingskes måde at rammesætte den fortælling, de formidler til læseren, hvorigennem de tager afstand fra de holdninger, som Rikke Louise Andersen udtrykker. Det forrige citat suppleres af følgende statement fra mediet: "Alle påstande og holdninger fremsat i denne artikel er udelukkende et udtryk for den medvirkendes holdninger og overbevisninger - ikke Berlingskes." (Bilag 3, 39) Uddraget her indikerer, hvordan Berlingske laver en ansvarsfraskrivelse og tager afstand fra de holdninger Rikke Louise Andersen italesætter, og det er her interessant at reflektere over, hvorfor Berlingske i denne artikel vælger at fremhæve en anden virkelighedsforståelse end den, de selv tilskriver sig. Man kan argumentere for, at Berlingskes fremstilling af Rikke Louise Andersens virkelighedsforståelse bliver et redskab til at hegemonisere mediernes forståelse. For når de laver en ansvarsfraskrivelse og eksplicit skriver, at de ikke deler de samme holdninger, så er de med til på forhånd at markere Rikke Louise Andersens virkelighedsforståelse som usand og dermed placere deres egen forståelse i det hegemoniske felt.

I andre eksempler ser vi også, hvordan beskrivelsen af flere virkelighedsforståelser kommer mere implicit til udtryk. Eksempelvis antyder rubrikken "Helte i deres eget univers" i artiklen fra Weekendavisen (artikel 37) flere virkeligheder ved at beskrive, at konspirationstionsbevægelserne er som helte i "deres" univers, der således er et andet univers end "vores". I samme artikel beskrives det, hvordan Coronakrisen har medført, at der er blevet skabt et parallelsamfund. Hvis man kigger på betydningen af ordet "parallelsamfund" angiver det, at der er opstået et samfund, der eksisterer ved siden af flertallets samfund (Ordnet.dk, 2021h). Det beskrives således: "Coronakrisen har affødt et parallelsamfund af vrede borgere, der vender sig mod systemet. Herhjemme og ude i verden" (Bilag 3, 37).

Denne forståelse og fremstilling, er dog ikke kun forbeholdt medierne. "Sandhed" og "løgn" bliver i samme artikel (Bilag 3, 37) ligeledes udtryksformer, der afspejler flere forskellige virkeligheder. Dette ordvalg, til at beskrive en splittet virkelighed, knyttes modsat de førnævnte eksempler, til konspirationsbevægelserne selvfremsstilling. Det afspejles i følgende uddrag:

I sin kamp for at få »de sande« statistikker frem i lyset, afviser han blankt dem, myndighederne præsenterer. Spørgsmålet om, hvem der fordrejer sandheden, er ifølge ham et spørgsmål om øjnene, der ser. Han tror på eksperter, læger og forskere, men kun dem, han selv vælger. Men, som han forklarer, lever vi andre i en løgn. Sammen med resten af de fremmødte kæmper han videre, indtil resten af befolkningen vågner. (Bilag 3, 37)

I citatet kommer det til udtryk, hvordan medlem af partiet JFK 21 og sympatisør af Men in Black Claus Kristiansen mener, at "vi andre" lever i en løgn, og at hans kamp fortsætter til "resten af befolkningen" vågner. Befolkningen er altså, ifølge Claus Kristiansen, splittet, og det er blandt andet hans opgave at kæmpe for at få samlet befolkningen ved at vække dem.

Samme analogi om "sandheden" går igen i flere andre artikler. I artiklen fra Politiken (artikel 26) beskrives det f.eks., hvordan tilhængere af forskelligartede teorier, af mere eller mindre konspiratorisk art, samles og hævder "(...) at der er en anden sandhed end den, folket får fortalt gennem myndigheder, medier og politikere." (Bilag 3, 26) I artiklen fra Berlingske (artikel 38) beskrives det, hvordan den også tidligere nævnte Rikke Louise Andersen mener, at hun kender sandheden: "Hun er mere sikker end nogensinde på, at hun kender sandheden, og at flere danskere er »ved at vågne op«." (Bilag 3, 38) Det påpeges også i en anden artikel fra Politiken (artikel 27), hvordan Rikke Louise Andersen ikke mener, at mainstreammedierne ejer sandheden, hvorfor hun er i gang med at etablere et videostudie, der gør, at hun kan nå længere ud med budskaberne.

Ovenstående eksempler demonstrerer altså endnu engang en forståelse af flere og differentierede virkeligheder, der således ikke alene skabes gennem mediernes fremstilling af konspirationsteorierne og deres rammesætning af dette gennem eksempelvis eksperter, men som også ligger i konspirationbevægelsernes selvfremsstilling af at skabe et "os og dem", gennem

analogierne om "sandhed" og "løgne", dem der er "vågne" og dem der skal "vækkes". Her kan man igen argumentere for en afspejling af Laclaus populistiske logikker, idet der hersker en forståelse af flere og modsatrettede forståelser af virkeligheden, der forhindrer hinandens eksistens. Det betyder også, at de flere og modsatrettede virkelighedsforståelser taler ind i en antagonisme, hvor der i forsøget på at delegitimere en virkelighedsforståelse, ved at betegne den som løgn, skabes en anden virkelighedsforståelse, der ses som mere legitim, og som kan siges at udgøre "sandheden". Det kommer til udtryk, idet konspirationsbevægelserne forsøger at bortkaste den officielle forklaring fra medierne og regeringen og ønsker at skabe et alternativ til denne forklaring, ved at give befolkningen deres "sandhed". Journalister og eksperter underkender modsat konspirationsbevægelsens holdninger og meninger og forsøger at delegitimere deres virkelighedsforståelse.

Opsamling

Ovenstående uddrag fra de forskellige artikler fra empirien viser altså, hvordan de flere forskellige virkelighedsforståelser ikke alene afspejles i de diskursive fremstillinger, men at det i mediernes fremstilling af konspirationsteoriene og bevægelserne bag også italesættes direkte, og at konspirationsbevægelsens egne fremstillinger ligeledes taler ind i dette. Italesættelsen af flere forskellige og polariserede virkeligheder cementeres gennem et "os og dem" og er et forsøg på at legitimere hver sin virkelighedsforståelse.

Ser vi på, hvorledes dette har betydning for den hegemoniske forståelse af krisen, kan de differentierede og ofte modsatrettede virkelighedsforståelser, på den ene side siges at have en dislokerende effekt. Det skyldes, at de tilbyder en alternativ sandhed og virkelighed, hvilket påviser og afslører diskursernes ubestemmelighed. En ubestemmelighed der således umuliggør en entydig og hegemoniseret forståelse af COVID-19-pandemien, idet diskursanalysens dekonstruktion her opløser det selvfølgeliggjorte ved at påvise andre mulige alternative forståelser. Dette med konsekvenser for risikokommunikationen, da en tvetydig forståelse af krisen kan siges at udfordre en vellykket risikoformidling. Men omvendt kan de flere virkelighedsforståelser og polariseringen mellem dem også siges at tale ind i og fremme en hegemoniseret forståelse, idet vi i mediernes fremstilling af konspirationsteoriene oplever, hvordan konspirationsteoriene sættes uden for det

hegemoniske felt, idet de forsøges delegitimeret. Medierne tilslutter sig ikke konspirationsbevægelserne og deres tanker. Både gennem en direkte italesættelse af deres virkelighed som en anden, og af de labels som diskursanalysen har vist os, de tildeles, således at de ikke fremstilles som legetime, men som f.eks. sølvpapirshatte og hooligans, hvis tanker blot er konspirationer. Mediernes fremstillinger kan her sige at forstærke den hegemoniske diskurs. Ubestemmeligheden bliver således samtidig det, der skaber muligheden for og understøtter en hegemonisk intervention, idet det uophørlige sammenspil af forskelle, der påviser ustabiliteten, er den der muliggør den nærværende mening. De diskursive mediefremstillinger kan således både sige at bekræfte diskursernes ubestemmelighed, men mediefremstillingen bidrager også til at bekræfte en hegemonisk forståelse af Coronakrisen, idet den diskursive fremstillings forsøg på at delegitimere "dem" som værende skøre, er med til at legitimere en hegemoniseret forståelse blandt "os".

Konklusion

På baggrund af specialets undersøgelse vil vi nu besvare problemformuleringen, som lyder:

Hvilke diskursive fremstillinger kommer til udtryk i formidlingen af COVID-19-relaterede konspirationsteorier i de danske nyhedsmedier, og hvilken betydning har det for den hegemoniske forståelse af Coronakrisen?

Vores besvarelse af denne problemformulering kan sammenfattes i det nedenstående argument:

1. Der kommer flere forskellige diskursive fremstillinger af konspirationsteoriene til udtryk alt efter, om man betragter tilhængernes selvfremstillinger, eller måden hvorpå journalister, eksperter og andre talspersoner fremstiller disse.
2. I de forskellige diskursive fremstillinger af konspirationsteoriene afspejles to demokratiforståelser, hvilket har betydning for, hvordan Coronakrisen opfattes, og hvad der betragtes som en trussel.

3. De forskellige opfattelser af Coronakrisen afspejler flere forskellige virkelighedsforståelser, hvilket har betydning for den hegemoniske forståelse af krisen, da de afslører diskursernes ubestemmelighed. Samtidig bekræfter medierne en hegemonisk diskurs gennem en fremstilling, der delegitimerer konspirationsteoriene.

Første del af argumentet er, at der i mediernes fremstilling af de COVID-19-relaterede konspirationsteorier kommer flere forskellige diskursive fremstillinger til udtryk. Vores empiri illustrerer nemlig, hvordan italesættelsen af konspirationsteorier varierer alt efter om, man betragter teorierne ud fra konspirationsbevægelsernes selvfremstilling, eller ud fra måden hvorpå de danske nyhedsmedier fremstiller konspirationbevægelserne med udgangspunkt i udtalelser fra journalister, eksperter og andre talspersoner. I konspirationsbevægelsernes selvfremstilling ser vi, hvordan der i beskrivelserne af bevægelsernes tilhængere, deres holdninger og handlinger, drages paralleller til modstandsbevægelsen under Anden Verdenskrig, og at den diskursive forståelse af bevægelserne samles om den tomme betegner 'frihed'. Det er altså konspirationsbevægelsernes kamp for frihed, der bliver omdrejningspunktet for deres selvfremstilling. I kontrast til dette ser vi, hvordan der i mediernes fremstilling af konspirationsbevægelsen, etableres en diskursiv forståelse, der udelukker konspirationsbevægelsen fra det hegemoniske felt ved at fremstille dem som en samlet bevægelse af skeptikere, sølvpapirshatte og hooligans, som demonstrerer og gør modstand mod myndighedernes retningslinjer. I denne fremstilling spiller 'mistro' en central rolle og udgør diskursens tomme betegner, fordi mediernes italesættelse af konspirationsbevægelsens holdninger og handlinger bindes op på en fortælling om bevægelsens mistro til myndighedernes håndtering af Coronakrisen.

Dette leder os frem til anden del af vores argument, som omhandler de forskellige demokratiforståelser, der kommer til udtryk, og hvilken betydning dette har for opfattelsen af Coronakrisen og forståelsen af truslen. I kraft af konspirationsbevægelsernes diskursive fremstilling af 'eliten', som en antagonistic frontier, betragtes denne som en forhindring for 'folket', der truer deres adgang til demokratiske rettigheder, såsom ytringsfriheden. Denne fremstilling forstærkes yderligere gennem deres diskursive etablering af 'folket', hvormed de gennem populistiske logikker fremstiller sig selv, som de sande repræsentanter for befolkningen, hvorfor deres krav bør

imødekommes, hvis demokratiet skal bestå, og den antagonistiske 'elite' ikke skal tage over. Modsat hersker der i mediefremstillingen en diskursiv fremstilling af konspirationsteoriene som en forurening, der spreder sig og inficerer hjerner og samfundet med en ødelæggende effekt. Hermed fremstiller medierne, eksperterne og journalisterne en forståelse, hvor konspirationsteoriene betragtes som en trussel mod saglig information og et fælles vidensgrundlag, hvilket fremstilles som en forudsætning for et velfungerende demokrati. Hvor der i konspirationsteoriernes diskursive selvfremstilling hersker et syn på dem selv, som de sande repræsentanter for befolkningen, så hersker der modsat i mediefremstillingen en delegitimering af konspirationsteoriene, hvilket ikke gør dem til de rette repræsentanter for befolkningen, hvorfor deres fremstilling af dem selv som netop dette, gør dem til en trussel mod et pluralistisk demokrati.

Den tredje del af vores argument er, at de diskursive mediefremstillinger af konspirationsteoriene ikke alene er udtryk for flere forskellige opfattelser af Coronakrisen, men at de også afspejler flere forskellige virkelighedsforståelser. Med et poststrukturalistisk afsæt har vi gennem diskursanalysen af mediernes fremstilling af COVID-19-pandemien, og de der tilknyttede konspirationsteorier, nemlig kunne afsløre diskursernes ubestemmelighed og påvise, hvordan det selvfølgeliggjorte opløses gennem konspirationsteoriernes alternativ til den hegemoniske virkelighedsforståelse. Det har betydning for den hegemoniske forståelse af Coronakrisen, idet den udfordres, og vi således er vidne til en diskursiv kamp om defineringen af krisen. Men mediernes magt til at rammesætte fortællingen om disse gennem sprogets performativitet, er omvendt med til at placere konspirationsteoriene og -bevægelserne uden for det hegemoniske felt gennem de diskursive mediefremstillinger, hvis italesættelse delegitimerer konspirationsteoriene og i stedet legitimerer en hegemonisk forståelse.

Fænomenet vi har undersøgt i dette speciale er, hvordan nyhedsmedierne har indflydelse på fremstillingen af konspirationsteorier i krisetider. Det har vi gjort med udgangspunkt i casen: Mediedebatten i Danmark omhandlende COVID-19-krisen. Analysen af den udvalgte empiri har resulteret i udledningen af det ovenstående argument. Vi har hermed afdækket, hvordan medierne har indflydelse på fremstillingen af konspirationsteorier, idet vi har set, hvordan deres fremstilling har betydning for den hegemoniske forståelse af Coronakrisen, som medierne forsøger at legitimere

gennem en delegitimering af konspirationsteorierne. Det diskursive fokus vi fra start af har anlagt på dette emne, hvor vi og medierne betegner og fremstiller teorierne som konspirationer, gør, at vores kontekstafhængige generalisering er knyttet til mediefremstillinger, der ligeledes anvender denne analogi. Vores bidrag til den eksisterende forskning er derfor en viden om mediedækningen af konspirationsteorier i de danske nyhedsmedier i en krisetid. En viden der kan være brugbar i forbindelse med lignende, fremtidige krisesituationer.

Litteraturliste

- Ahmed, W., Vidal-Alaball, J., Downing, J. & Seguí, F. L. (2020). *COVID-19 and the 5G Conspiracy Theory: Social Network Analysis of Twitter Data*. Journal of Medical Internet Research (vol. 22, iss. 5.). (s. 1-9).
- Allen, S. (2002). *Media, Risk and Science*. Open University Press. (s. 69-88)
- Altheide, D. (2020). *Pandemic in the Time of Trump: Digital Media Logic and Deadly Politics*. Symbolic Interaction. (s. 514–540)
- Andersen, Å. N. (1999). *Diskursive analysestrategier*. København N: Nyt fra Samfundsvidenskaberne.
- Beck, U. (1997). *Risikosamfundet – paa vej mod en ny modernitet*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Bessi, A. (2016). *On the statistical properties of viral misinformation in online social media*. Holland: Elsevier. (s. 459-470).
- Bruns, A., Harrington, S. & Hurcombe, E. (2020). *'Corona? 5G? or both?': the dynamics of COVID-19/5G conspiracy theories on Facebook*. Australien: Media International Australia Vol. 177(1). (s. 12–29).
- Bryman, A. (2016). *Social Research Methods*. Oxford: Oxford University Press. (s. 373-617).
- Ciampaglia, G. L., Mantzarlis, A., Maus, G. & Menczer, F. (2018). *Research Challenges of Digital Misinformation: Toward a Trustworthy Web*. The AI Magazine, 39 (1). (s. 65-74.)

- Chouliaraki, L. (2013). *RE-MEDIATION, INTER-MEDIATION, TRANS-MEDIATION: The cosmopolitan trajectories of convergent journalism*. London: Routledge. (s. 267-283)
- Cox, J. R. (2012). *Environmental Communication and the Public Sphere*. New York: Sage Publications. (s. 349-368).
- Craft, S., Ashley, S. & Maksl, A. (2017). *News media literacy and conspiracy theory endorsement*. Californien: Sage Publications. (s. 388-401).
- Cronin, P., Ryan, F., & Coughlan, M. (2008). Undertaking A Literature Review: A Step-By-Step Approach. I: *British Journal of Nursing*. (s. 38-43)
- Davis, H.H. (1985) Discourse and Media Influence. I: T.A. Van Dijk, T.A. (ed.). *Discourse and Communication. New Approaches to the Analysis of Mass Media Discourse and Communication*. Berlin: de Gruyter. (s. 44-59).
- Dearing, J. W. & Rogers, E. M. (1996). *Agenda-Setting*. California: SAGE Publications inc. (s. 1-23).
- Douglas, K., Uscinski, J., Sutton, R., Cichocka, A., Nefes, T., Ang, C., & Deravi, F. (2019). *Understanding Conspiracy Theories*. *Political Psychology*, 40(S1), (s. 3–35).
- Flyvbjerg, B. (1991). *Rationalitet og magt. Bind I: Det konkrètes videnskab*. København: Akademisk Forlag. (s. 137-158).
- Freudenthaler, R. (2020). *Which Online Counter-publics on Facebook are Fostering Agonistic Respect? An assessment of Counter-Publics Debating Germany's Refugee Policy*. London: Routledge. (s. 247-265)

- Goldkuhl, G. (2012). Pragmatism vs interpretivism in qualitative information systems research. I: *European Journal of Information Systems*. (s. 135-146).
- Gruzd, A. & Mai, P. (2020). *Going viral: How a single tweet spawned a COVID-19 conspiracy theory on Twitter*. Californien: Sage Publications. (s. 1-9).
- Hantrais, L., Allin, P., Kritikos, M., Sogomonjan, M., Anand, P. B., Livingstone, S., Williams M. & Innes, M. (2020). *Covid-19 and the digital revolution*. United Kingdom: Routledge. (s. 1 - 15)
- Hjarvard S. (2015). Framing: Introduktion til et begreb og en klassisk tekst. *MedieKultur: Journal of media and communication research* (s. 104-114)
- Jasanoff, S. (2004). 'The idiom of co-production'. In S. Jasanoff (ed.) *States of Knowledge. The Co-production of Science and Social Order*. London: Routledge (s. 1-12).
- Jørgensen, M. W. & Philips, L. (1999). Diskursteori. I: *Diskursanalyse*. Frederiksberg: Samfundslitteratur. (s. 5-201).
- Konkes, C., & Lester, L. (2017). *Incomplete Knowledge, Rumour and Truth Seeking: When conspiracy theories become news*. London: Journalism Studies. (s. 826–844).
- Kristensen J. E. & Schmidt L. (2008). Temaer og tendenser i Humaniora 1960 - 90. I: F. Collin og S. Køppe. *Humanistisk videnskabsteori*. Dr Multimediale. (s. 304-333).
- Laclau, E. (2005). *On populist reason*. London: Verso.
- Laclau, E. & Mouffe, C. (1985). *Hegemony and Socialist Strategy. Towards a radical democratic politics*. London: Verso.
- Leiss, W. & Powell, D. (2004). *Mad Cows and Mother's Milk. The Perils of Poor Risk*

Communication. (2. Udg.). McGill-Queen's University Press. (s. 26-40).

Lin, C. (2020). *A Year like No Other: A Call to Curb the Infodemic and Depoliticize a Pandemic Crisis*. *Journal of Broadcasting & Electronic Media* (s. 661–671).

Mackenzie, S. (2011) *Dissecting the social body: social inequality through AIDS counter-narratives*. New York: Sage Publications (s. 491-505).

Matheson, D. (2005). *Media Discourses: Analysing Media Texts*. Berkshire: Open University Press. (s. 15-34).

Mocanu, D., Rossi, L., Zhang, Q., Karsai, M. & Quattrociocchi, W. (2015). Collective attention in the age of (mis)information. I: *Computers in Human Behavior*, 51. (s. 1198-1204).

Moloney, K., Jackson, D., & McQueen, D. (2013). News journalism and public relations: A dangerous relationship. I: K. Fowler-Watt & S. Allan. *Journalism: New Challenges*. Bournemouth, UK: Centre for Journalism & Communication Research, Bournemouth University. (s. 259-281).

Pleyers, G. (2020). *The Pandemic is a battlefield. Social movements in the COVID-19 lockdown*. Belgien: Routledge. (s. 295-312)

Posner, R. (2011). *Post-modernism, post-structuralism, post-semiotics? Sign theory at the fin de siècle*. *Semiotica* (s. 9-30)

Prooijen, v. J. & Douglas, M. K. (2017). *Conspiracy theories as part of history: The role of societal crisis situations*. Sage. (s. 323 - 333).

Romer, D. & Jamieson, K. H. (2020). *Conspiracy theories as barriers to controlling the spread of COVID-19 in the U.S.* Holland: Elsevier. (s. 1-8).

- Schmidt, S. (2011). Formidling. I: S, Schmidt. *Journalistikkens Grundtrin*. Århus: Forlaget Ajour. (s. 71-77).
- Sharma, M., Yadav, K., Yadav, N. & Ferdinand, K. C. (2017). *Zika virus pandemic—analysis of Facebook as a social media health information platform*. Holland: Elsevier. (301-302).
- Slovic, P., Finucane, M.L., Peters, E. & MacGregor, D.G. (2004). Risk as analysis and risk as feeling. I: *Risk Analysis*, 24 (2). (s. 1-12).
- Steensen, S., & Eide, T. (2019). News Flows, Inter-Media Connectivity and Societal Resilience in Times of Crisis. *Digital Journalism*, 7(7). (s. 932–951).
- Sunstein, R. C. & Vereule, A. (2009) *Conspiracy Theories: Causes and Cures*. Oxford: The journal of political philosophy. (s. 202-227)
- Quandt, T. (2012). What's left of trust in a network society? An evolutionary model and critical discussion of trust and societal communication. I *European Journal of Communication*. (s. 7-21).
- Thomsen, J. P. F. (2007). Diskursanalyse. I: H. Andersen & L.B. Kaspersen. *Klassisk og moderne samfundsteori*. (4 udg.) København: Hans Reitzels forlag (s. 178-193).
- Waisbord, S. (2018). Truth is what happens to news: On journalism, fake news, and post-truth. I: *Journalism Studies*. London: Routledge. (s. 1866-1878).
- Weigmann, K. (2018). *The Genesis of a conspiracy theory: Why do people believe in scientific conspiracy theories and how do they spread?* England: John Wiley and Sons Inc. (s- 1-4).

Williams J. (2014). *Understanding Poststructuralism*. London & New York: Routledge.
(s. 1-25, 25-51).

Wynne, B. (2001): 'Creating Public Alienation: Expert Cultures on Risk and Ethics on GMOs'. I:
Science as Culture, 10 (4) (s. 445-481)

Zajak, S., Stjepandic, K. & Steinhilper, E. (2020). *Pro-Migrant protest in times of COVID-19: intersectional boundary spanning and hybrid protest practices*. Berlin: Routledge.
(s. 1-12)

Yin, R.K. (2014). *Case Study Research: Design and Methods* (5. udg.). Thousand Oaks, CA:
Sage. (s. 3-19).

Webkilder

Dall, J. (2014). Ugens ord: Sølvpapierшат. *Information.dk*. Besøgt den 11/5/2021.
<https://www.information.dk/moti/2014/01/ugens-ord-soelvpapirshat>

Lehmann C., Lønstrup K.F., Krog A., Kotkas B. & Kragh C. (2021). GRAFIK: Netværksanalyse af det danske coronaoprør. *Mm.dk*. Besøgt den 18/3/2021
<https://www.mm.dk/artikel/Grafisk%20netv%C3%A6rksanalyse%20af%20det%20danske%20coronaopr%C3%B8r>

Ordnet.dk. (2021a). Konspirationsteori. Besøgt d. 20/4/2021.
<https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=konspirationsteori>

Ordnet.dk. (2021b). Modstandsbevægelse. Besøgt den 27/4/2021.
<https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=modstandsbev%C3%A6gelse>

Ordnet.dk. (2021c). Regime. Besøgt den 27/4/2021.

<https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=regime>

Ordnet.dk. (2021d). Hooligan. Besøgt den 10/5/2021.

<https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=hooligan>

Ordnet.dk. (2021e). Sekpsis. Besøgt den 14/5/2021.

<https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=skepsis>

Ordnet.dk. (2021f). Modstand. Besøgt den 18/5/2021.

<https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=modstand>

Ordnet.dk. (2021g). Snige. Besøgt den 15/5/2021.

<https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=snige>

Ordnet.dk. (2021h). Parallelsamfund. Besøgt den 17/5/2021.

<https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=parallelsamfund>

Türker, S. (2020). Et nyt fænomen følger med coronavirus – og det er næsten lige så farligt som sygdommen selv. *Berlingske.dk.* Besøgt den 12/5/2021

<https://www.berlingske.dk/aok/et-nyt-faenomen-foelger-med-coronavirus-og-det-er-naesten-lige-saa-farligt-som>

WHO. (2020). Managing the COVID-19 infodemic: Promoting healthy behaviours and mitigating the harm from misinformation and disinformation. *Who.int.* Besøgt den 5/5/2021.

<https://www.who.int/news/item/23-09-2020-managing-the-covid-19-infodemic-promoting-healthy-behaviours-and-mitigating-the-harm-from-misinformation-and-disinformation>

Bilag

Bilagsoversigt

Bilag 1: Searchstring til specialets litteraturreview

Bilag 2: Kodeliste over artiklerne fra empirien

Bilag 3: Artikelliste med oversigt over specialets empiri

Bilag 4: Godkendelse af litteraturgrundlag

BILAG 1: Searchstring til litteraturreview

I dette bilag finder du en oversigt over de søgestrengene, vi har anvendt til at undersøge det eksisterende forskningsfelt og fremhæve udvalgte artikler, som er præsenteret i specialets litteraturreview. Søgningen er foretaget via Aalborg Universitets Biblioteks hjemmeside (AUB).

Searchstring 1: Konspirationsteori og krise

I vores søgning efter forskning inden for feltet omhandlende de kommunikationsmæssige udfordringer, der knytter sig til formidlingen af konspirationsteorier i krisetider, har vi først og fremmest været interesseret i at undersøge, hvor meget litteratur der eksisterer omkring sammenhængen mellem krise og konspirationsteorier. I den forbindelse valgte vi at anvende en searchstring, der lød: “Conspiracy theory” AND “crisis”. Denne søgning viste sig dog at være temmelig bred, idet den fremskaffede 17.729 resultater. Vi valgte derfor at indskrænke vores søgning yderligere, ved at bl.a. afgrænse os fra studier inden for det psykologiske og sociologiske felt og kun kigge på de mest relevante forskningsemner såsom kommunikation, massemedier og sociale medier. Denne indskrænkning foretog vi ved hjælp af AUB’s indbyggede afgrænsningsfunktion, der gør det muligt bl.a. at udvælge materiale på baggrund af udgivelsesdato, materialetype, emnefelt og sprog. Her valgte vi at markere, at resultaterne skulle være peer reviewed, være artikler udgivet på dansk eller engelsk og omhandle et eller flere af emnerne “communication”, “mass media” og “social networks”. Med denne afgrænsning blev feltet indsnævret til 506 artikler, som vi herefter gennemgik for at udvælge de artikler, der var relevante for vores afdækning af feltet.

Searchstring 2: Konspirationsteorier og COVID-19

Den anden søgning vi foretog havde til formål at finde frem til forskning omhandlende forholdet mellem konspirationsteorier og den specifikke krise COVID-19. Den første søgning vi foretog inden for dette felt lød derfor: “Conspiracy theory” AND “COVID-19”. Søgningen gav et resultat på 4.571 studier, som vi efterfølgende indskærpede til 88 resultater ved at tilføje, at søgningen kun skulle medtage resultater med peer reviewed artikler på engelsk, og at de skulle omhandle det specifikke emne “COVID-19” og “communications”. På den måde afgrænsede vi os fra de studier, der belyser forholdet mellem krisen og konspirationsteorier i en sociologisk eller medicinsk kontekst.

Efterfølgende gennemgik vi de 88 studier for at udvælge dem med størst relevans for afdækning af feltet.

Searchstring 3: Konspirationsteorier og sociale medier

Idet vi tidligt i specialeprocessen så en tendens til, at de sociale mediers rolle ofte blev italesat i sammenhæng med genereringen og udbredelsen af konspirationsteorier, fandt vi det interessant at undersøge, hvilken forskning, der har beskæftiget sig med netop sammenhængen mellem konspirationsteorier og sociale medier, og hvilke pointer der her kunne fremhæves. Vi foretog derfor en søgning på AUB, der lød *“Conspiracy theory” AND “social media”*. Vi tilføjede ligeledes til vores søgning, at kun peer reviewed artikler på engelsk og dansk skulle medtages. Dette resulterede i et resultat på 2.493 studier. For at specificere søgningen yderligere i forhold til vores undersøgelsesfelt, valgte vi at afgrænse emnefeltet til kun at medtage studier omhandlende *“social media”, “COVID-19” og “conspiracy”*. Denne søgning indskrænkede resultatet yderligere til 915 studier, som vi efterfølgende har gennemgået og vurderet på baggrund af deres relevans for vores undersøgelse.

Searchstring 4: Konspirationsteorier og mediernes rolle

Vi fandt det også relevant at undersøge, hvordan mediernes rolle i forbindelse med formidlingen af konspirationsteorier, tidligere er blevet belyst gennem forskning, idet vi i vores speciale netop har fokus på nyhedsmediernes formidling af konspirationsteorier. I den forbindelse anvendte vi en searchstring, der lød: *“Conspiracy theory” AND “news media”*. Denne søgning gav et resultat på 3.688 studier, som vi efterfølgende indskrænkede til 422 ved at markere, at søgningen kun skulle medtage peer reviewed artikler på engelsk og dansk, som tilsluttede sig emnerne *“communication”, “news media” og “conspiracy”*.

Searchstring 5: Konspirationsteorier og aktivisme i relation til COVID-19

Vores femte søgning havde til formål at belyse studier omhandlende relationen mellem konspirationsteorier og aktivisme. Vores søgning lød først og fremmest *“Conspiracy theory” AND activism’*, men da denne søgning blev meget bred med et resultat på 4.399 studier, tilføjede vi et *‘AND “covid-19”* til vores searchstring, så resultatet blev indskrænket til 206. Vi tilføjede derefter

til vores searchstring, at der kun skulle medtages peer reviewed artikler på engelsk, og vores resultat blev dermed indskrænket til 95 studier, som vi efterfølgende kunne gennemgå og udvælge på baggrund af deres relevans for vores afdækning af feltet.

Searchstring 6: Konspirationsteorier og counter publics

I forbindelse med vores fokus på at afdække studier, der beskæftiger sig med konspirationsteorier og aktivisme, fandt vi det også relevant at undersøge tidligere forskning, der undersøger teorien om counter publics i relation til konspirationsteorier. Vi valgte derfor at anvende søgestrengen "conspiracy theories" AND "counter publics" og markere, at søgningen kun skulle medtage peer reviewed artikler. Dette gav os et resultat på 60 studier, som vi efterfølgende indskrænkede yderligere ved at anvende AUB's indbyggede afgrænsningsfunktion, hvor vi valgte, at vi kun ville have resultater, der tog udgangspunkt i emnet "communication". Vores søgning blev derfor indskrænket til kun 14 resultater, som vi efterfølgende kunne gennemgå og udvælge på baggrund af deres relevans for vores afdækning af feltet.

Searchstring 7: Fake news og misinformation

Gennem vores søgning efter studier omhandlende forholdet mellem konspirationsteorier, sociale medier og nyhedsmedier, så vi, som beskrevet i specialet, en tendens til, at betegnelsen 'konspirationsteori' ofte bliver sammenholdt med betegnelserne 'misinformation' og 'fake news'. Vi fandt det derfor relevant at afdække, hvilken forskning, der i forvejen eksisterer inden for dette felt, for bedre at kunne forstå sammenhængen mellem de tre betegnelser. For at udforske forskningen inden for dette genstandsfelt valgte vi at anvende en searchstring, der lød: "journalism" and "fake news". Denne søgning gav os i alt 9.476 resultater, så vi valgte at specificere søgningen yderligere ved at indtaste at resultaterne skulle være peer reviewed, og at de skulle lægge sig op af emnerne "fake news og disinformation". Denne indskrænkning resulterede i en søgeresultater på 375 studier, som vi efterfølgende kunne gennemgå på baggrund af deres relevans for vores fokus.

BILAG 2: Kodeliste over artiklerne fra empirien

1. Skepsis

Coronaskepsis og mistro til håndtering af Coronapandemien, samt tvivl om eksistensen af Corona og dens opståen. Herudover vaccine-skepsis, intentionen bag vaccinationen og hvordan den er udviklet samt årsagen til vaccinationen.

- Artikel 1
- Artikel 2
- Artikel 4
- Artikel 5
- Artikel 6
- Artikel 7
- Artikel 8
- Artikel 10
- Artikel 13
- Artikel 14
- Artikel 15
- Artikel 16
- Artikel 17
- Artikel 18
- Artikel 19
- Artikel 20
- Artikel 21
- Artikel 23
- Artikel 25
- Artikel 26
- Artikel 27
- Artikel 28
- Artikel 31
- Artikel 32
- Artikel 33

- Artikel 34
- Artikel 35
- Artikel 36
- Artikel 37
- Artikel 38
- Artikel 39
- Artikel 40

2. De sociale mediers rolle

Herunder fremstilling af sociale medier og deres indvirkning på udbredelsen af konspirationsteorier.

- Artikel 3
- Artikel 11
- Artikel 7
- Artikel 6
- Artikel 8
- Artikel 9
- Artikel 17
- Artikel 19
- Artikel 26
- Artikel 29
- Artikel 31
- Artikel 35
- Artikel 40
- Artikel 44

3. Forskellige virkeligheder

Herunder tekstdele, hvor der gives udtryk for, at der hersker forskellige eller flere forståelser af virkeligheden.

- Artikel 3
- Artikel 11
- Artikel 7
- Artikel 15
- Artikel 17
- Artikel 18
- Artikel 19
- Artikel 21
- Artikel 26
- Artikel 27
- Artikel 29
- Artikel 33
- Artikel 34
- Artikel 37
- Artikel 38
- Artikel 39
- Artikel 44

4. Befolkningen der ikke tror på konspirationsteorier

Fremstillingen af den del af befolkningen, der ikke tror på konspirationsteorier, men i stedet stoler mere på mediernes og myndighedernes fremstilling af sagen

- Artikel 3
- Artikel 4
- Artikel 8
- Artikel 9

- Artikel 12
- Artikel 15
- Artikel 18
- Artikel 20
- Artikel 21
- Artikel 22
- Artikel 27
- Artikel 30
- Artikel 31
- Artikel 35
- Artikel 37
- Artikel 41
- Artikel 43
- Artikel 44

5. Autoriteter

Udtalelser og holdninger om de mest indflydelsesrige og magtfulde positioner i Danmark, herunder regeringen, myndighederne, Mette Frederiksen, medierne generelt mm.

-
- Artikel 1
- Artikel 11
- Artikel 7
- Artikel 2
- Artikel 4
- Artikel 5
- Artikel 8
- Artikel 9
- Artikel 10
- Artikel 12

- Artikel 13
- Artikel 14
- Artikel 15
- Artikel 16
- Artikel 17
- Artikel 18
- Artikel 20
- Artikel 21
- Artikel 22
- Artikel 23
- Artikel 25
- Artikel 26
- Artikel 27
- Artikel 28
- Artikel 29
- Artikel 31
- Artikel 35
- Artikel 37
- Artikel 39
- Artikel 42
- Artikel 44

6. Konspirationsteoretikere

Tekstdele med fokus på de personer, der tror på konspirationsteorierne og/eller støtter op om dem

- Artikel 4
- Artikel 8
- Artikel 12
- Artikel 13

- Artikel 15
- Artikel 16
- Artikel 18
- Artikel 20
- Artikel 24
- Artikel 25
- Artikel 26
- Artikel 27
- Artikel 30
- Artikel 32
- Artikel 33
- Artikel 35
- Artikel 36
- Artikel 37
- Artikel 38
- Artikel 39
- Artikel 40
- Artikel 43
- Artikel 44

7. Men in Black

Tekstdele hvor Men in Black-medlemmer beskrives eller gives taletid

- Artikel 3
- Artikel 2
- Artikel 18
- Artikel 21
- Artikel 20
- Artikel 31
- Artikel 35

- Artikel 37

8. Idealsamfundet

Fremstillinger af det ønskede idealsamfund

- Artikel 16
- Artikel 18
- Artikel 21
- Artikel 27
- Artikel 31
- Artikel 32
- Artikel 35
- Artikel 38

BILAG 3: Artikelliste med oversigt over empiri

Artikel nummer	APA 6 reference	Medie	Dato for udgivelse
1	Thieden, A. (2021). Statsministeren har endnu ikke fået en vaccine. Derfor vil de sige nej. <i>Berlingske</i> .	Berlingske	6/2/21
2	Schuldt, L. K., Svold, M. & Türker, S. (2021). Han støtter Men In Black og har fået nok af regeringen: »Jeg føler, at min frihed bliver taget fra mig«. <i>Berlingske.dk</i> . Besøgt d. 04/04 2021. https://www.berlingske.dk/samfund/han-stoetter-men-in-black-og-har-faaet-nok-af-regeringen-jeg-foeler-at-min	Berlingske.dk	24/1/21
3	Kulager, F. (2021). Facebook gjorde ham til corona-rebel. <i>Zetland.dk</i> . Besøgt d. 04/04 2021. https://www.zetland.dk/historie/s8YxAVxW-aOZj67pz-f9571	Zetland.dk	23/1/21
4	Holm, L. T. (2020). De oprørske og skeptiske vokser i antal: Jeg vil gerne vriste coronakritikken fri af sølvpapirshattenes domæne. <i>Berlingske</i> .	Berlingske	17/10/20
5	Gardel, U. (2020). Kronik: Debatten om Danmarks coronastrategi er plaget af usandheder og vanvid. <i>Berlingske</i> .	Berlingske	26/9/20
6	Türker, S. (2020). Saszeline i krig med Instagram og Facebook: »De har bremset min indkomst og min ytringsfrihed«. <i>Berlingske</i> .	Berlingske	18/9/20

7	Christensen, K. M. (2020). Instagram: Derfor blokerer vi Sazelines corona-opslag. <i>DR.dk</i> . Besøgt d. 04/04 2021. https://www.dr.dk/nyheder/kultur/instagram-derfor-blokerer-vi-sazelines-corona-opslag	DR.dk	15/9/20
8	Antonsen, I. B. (2020). Jeg mødte toppen af den danske konspirationsbevægelse. <i>Zetland.dk</i> . Besøgt d. 04/04 2021. https://www.zetland.dk/historie/s8aL16KM-aOPVzZzY-9ddcf	Zetland.dk	2/9/20
9	Türker, S. & Aagaard, T. (2020). Dansk erhvervsprofil mener, at både coronakrisen og 11. september var planlagte. <i>Berlingske</i> .	Berlingske	3/8/20
10	Peters, R. L. A. (2020). Fake news om corona er genbrug fra tidligere sygdomsudbrud. <i>Information</i> .	Information	18/3/20
11	Nesheim, S. B. (2020). 28-årige Sema tror ikke på myndighederne: 'Coronavirussen er menneskeskabt'. <i>B.T.</i> Besøgt d. 04/04 2021. https://www.bt.dk/samfund/28-aarige-sema-tror-ikke-paa-myndighederne-coronavirussen-er-menneskeskabt	B.T.	12/4/20
12	Hendricks, V. F. & Hesseldahl, O. (2020). Coronabekæmpelsen er ikke udelukkende en sag for sundhedseksperterne. <i>Information</i> .	Information	17/7/20
13	Hvidt, P. (2020). Saseline deler konspirationsteorier: 'Det er vanvittigt'. <i>BT.dk</i> . Besøgt d. 04/04 2021. https://www.bt.dk/det-vi-taler-om/saseline-deler-konspirationsteorier-det-er-vanvittigt	BT.dk	21/8/20
14	Weber, C. (2020). Nej til coronavaccine. <i>B.T.</i>	B.T.	22/8/20

15	Nielsen, T. (2020). Hjernevask og tvangsvacciner med nanochips: 'Vi skal ikke latterliggøre konspirationsteoretikere' »En gavnlig effekt i samfundet« CIA-agenter og borgerkrig. <i>BT.dk</i> . Besøgt d. 04/04 2021. https://www.bt.dk/samfund/hjernevask-og-tvangsvacciner-med-nanochips-vi-skal-ikke-latterliggoere	BT.dk	25/8/20
16	Lauridsen, F. M. (2020). Mød Danmarks nye medie, der vil fortælle danskerne den del af sandheden, mainstreammedierne ikke gør. <i>Information</i> .	Information	23/9/20
17	Mejborn, K. (2021). Ekspert kritiserer influencere: 'Det er ikke for sjov længere'. <i>BT.dk</i> . Besøgt d. 04/04 2021. https://www.bt.dk/kendte/ekspert-kritiserer-influencere-det-er-ikke-for-sjov-laengere	BT.dk	20/1/21
18	Eriksen, S. H. & Drivsholm, L. S. (2021). Modstanden mod restriktionerne har mange ansigter. Og den ser ud til at vokse, jo længere tid pandemien varer. <i>Information</i> .	Information	23/1/21
19	Drivsholm, L. S. (2021). Blokeret bruger efter vaccinekritik på Facebook: »Hvis vi tager fejl, må I latterliggøre os, ikke udelukke os«. <i>Information</i> .	Information	13/2/21
20	Birkeland, E. S., Hemmingsen, R. & Moestrup, J. H. R. (2021). <i>TV2.dk</i> . Besøgt d. 04/04 2021. https://nyheder.tv2.dk/samfund/2021-02-14-en-er-i-krig-en-frygter-for-boernene-danskere-samles-i-kamp-for-frihed	TV2.dk	14/2/21

21	Lomholt, A. (2021). Anders Lomholt: Intet er tilfældigt i den sortklædte verden. <i>TV2.dk</i> . Besøgt d. 04/04 2021. https://nyheder.tv2.dk/2021-03-08-anders-lomholt-intet-er-tilfaeldigt-i-den-sortklaedte-verden	TV2.dk	8/3/21
22	Landsted, A. L. (2020). Mikrofonholdere er det sidste, vi har brug for netop nu. <i>Politiken</i> .	Politiken	21/3 2020
23	Thomsen, C. B. (2020). Racisme er coronavirussens følgesvend. <i>Politiken</i> .	Politiken	19/4 2020
24	Katzenelson, F. T. (2020). Kender du coronatypen? <i>Politiken</i> .	Politiken	30/8 2020
25	Stavnsbjerg, J. V. (2020). Psykolog, forfatter og ph.d.: »Coronakonspirationer giver marginaliserede grupper en følelse af kontrol«. <i>Politiken.dk</i> Besøgt d. 04/04 2021. https://politiken.dk/debat/art7909538/»Coronakonspirationer-giver-marginaliserede-grupper-en-følelse-af-kontrol«	Politiken.dk	6/9 2020
26	Henningsen, L. H. (2020). De går på gaden i protest mod den »dybe stat«, og de har aldrig før fyldt så meget i Danmark. <i>Politiken.dk</i> . Besøgt d. 04/04 2021. https://politiken.dk/kultur/art7915507/De-går-på-gaden-i-protest-mod-den-»dybe-stat«-og-de-har-aldrig-før-fyldt-så-meget-i-Danmark	Politiken.dk	17/9 2020
27	Sjöberg, A. & Eisenhardt, A, K. (2020). For denne gruppe danskere er Trump fredens præsident, der skaber synlige resultater. <i>Politiken</i> .	Politiken	11/10 2020

28	Jonas, U. (2020). Ph.d. og forfatter: Den akutte dødsfare er for længst drevet over. Hvorfor holder regeringen fast i paniktilstanden? <i>Politiken.dk</i> . Besøgt d. 04/04 2021. https://politiken.dk/debat/debatindlaeg/art7959735/Debatindlaeg-akutte-doesfare-er-for-laengst-drevet-over.-Hvorfor-holder-regeringen-fast-i-paniktilstanden	Politiken.dk	21/10 2020
29	Stavnsbjerg, J. V. (2020). Ny alliance: Mod falske påstande om covid-19. <i>Politiken</i> .	Politiken	26/11 2020
30	Rubin, M. (2021). Covid-19 er fremkaldervæske for samfundet. <i>Politiken</i> .	Politiken	2/1 2021
31	Sjöberg, A. & Hvilsom, F. (2021). Fuck højrefløjen. Fuck Venstrefløjen. Vi er folket. <i>Politiken</i> .	Politiken	24/1 2021
32	Madsen, P. (2021). Sidste advarsel. <i>Ekstra Bladet</i> .	Ekstrabladet	14/2 2021
33	Henningsen, L. H. & Sjöberg, A. (2021). »Jeg vil have, at mine døtre ved, at jeg kæmpede for deres fremtid. Det er noget af det vigtigste«. <i>Politiken</i> .	Politiken	27/2 2021
34	Thøgersen, S. & Høj, K. R. (2021). Forskere kan godt lide kritik. Bare kom an. <i>Politiken</i> .	Politiken	28/2 2021
35	Henningsen, L. H. & Sjöberg, A. (2021). Dele af det coronaskeptiske miljø er blevet radikaliseret. <i>Politiken</i> .	Politiken	1/3 2021
36	Kvaale, K. & Boye, A. H. (2020) Brevkassen. <i>Weekendavisen</i> .	Weekendavisen	26/6/20
37	Munk, A. S. & Bentzen, J. (2021). Helte i deres eget univers. <i>Weekendavisen</i> .	Weekendavisen	22/1/21

38	Türker, S. & Svold, M. (2021). »Jeg gør det, for at mine børn kan leve i en fri verden«. <i>Berlingske</i> .	Berlingske	5/1/21
39	Svold, M. & Türker, S. (2020). Hun er hotelejer og har rejst verden tynd for at mødes med kendte som John Travolta. Alt ændrede sig for otte måneder siden: Nu vil hun »vække« danskerne. <i>Berlingske</i> .	Berlingske	20/12/20
40	Ahrens, K. (2020). Konspirationsteorier blomstrer under coronakrisen: 'De er på en opdagelsesrejse ud i alternative forklaringer'. <i>DR.dk</i> . https://www.dr.dk/nyheder/indland/konspirationsteori-er-blomstrer-under-coronakrisen-de-er-paa-en-opdagelsesrejse-ud-i	DR.dk	12/9/20
41	Foghsgaard, L. (2020). Verdens førende virusekspert: Derfor er coronavirus værre end ebola. <i>Politiken</i> .	Politiken	29/3 2020
42	Vestergaard, G. L. (2020). Vi er alle... <i>Weekendavisen</i> .	Weekendavisen	8/4/20
43	Boas, A. (2020). Hævet over sandheden. <i>Weekendavisen</i> .	Weekendavisen	20/5/20
44	Vestergård, G. L. (2020). Min nabo med sølvpapirshatten. <i>Weekendavisen</i> .	Weekendavisen	11/12/20

BILAG 4: Godkendelse af litteraturgrundlag

Godkendelse af litteraturgrundlag

Mette Marie Roslyng

to 20-05, 12:15

Rebekka Grage Rasmussen; Maria Amanda Vegenfeldt; Christina Torbensdottir Kirkeby

🔄 Svar til alle | v

Kære Christina, Rebekka og Maria

Jeres litteraturgrundlag er godkendt.

Mange hilsner

Mette Marie

Mette Marie Roslyng

Chair of ECREA Science and Environment Communication Section

Associate Professor | Department of Communication

Mob: (+45) 6114 5676

Email: mmroslyng@hum.aau.dk

Aalborg University | A. C. Meyers Vænge 15 | 2450 Kbh S

...

Litteraturgrundlag

Ahmed, W., Vidal-Alaball, J., Downing, J. & Seguí, F. L. (2020). *COVID-19 and the 5G Conspiracy Theory: Social Network Analysis of Twitter Data*. Journal of Medical Internet Research (vol. 22, iss. 5.). (s. 1-9).

9 s

Allen, S. (2002). *Media, Risk and Science*. Open University Press. (s. 69-88)

20 s

Altheide, D. (2020). *Pandemic in the Time of Trump: Digital Media Logic and Deadly Politics*. Symbolic Interaction. (s. 514–540)

26 s

Andersen, Å. N. (1999). *Diskursive analysestrategier*. København N: Nyt fra Samfundsvidenskaberne.

21 s

Beck, U. (1997). *Risikosamfundet – paa vej mod en ny modernitet*. København: Hans Reitzels Forlag. (s. 9-390)

381 s

Bessi, A. (2016). *On the statistical properties of viral misinformation in online social media*. Holland: Elsevier. (s. 459-470).

11 s

Bruns, A., Harrington, S. & Hurcombe, E. (2020). 'Corona? 5G? or both?': the dynamics of COVID-19/5G conspiracy theories on Facebook. Australien: Media International Australia Vol. 177(1). (s. 12–29).

17 s

Bryman, A. (2016). *Social Research Methods*. Oxford: Oxford University Press. (s. 373-617).

244 s

Ciampaglia, G. L., Mantzarlis, A., Maus, G. & Menczer, F. (2018). *Research Challenges of Digital Misinformation: Toward a Trustworthy Web*. The AI Magazine, 39 (1). (s. 65-74.)

9 s

Chouliaraki, L. (2013). *RE-MEDIATION, INTER-MEDIATION, TRANS-MEDIATION: The cosmopolitan trajectories of convergent journalism*. Routledge. (s. 267-283)

6 s

Cox, J. R. (2012). *Environmental Communication and the Public Sphere*. New York: Sage Publications. (s. 349-368).

20 s

Craft, S., Ashley, S. & Maksl, A. (2017). *News media literacy and conspiracy theory*

endorsement. Californien: Sage Publications. (s. 388-401).

13 s

Cronin, P., Ryan, F., & Coughlan, M. (2008). Undertaking A Literature Review: A Step-By-Step Approach. I: *British Journal of Nursing*. (s. 38-43)

6 s

Davis, H.H. (1985) Discourse and Media Influence. I: T.A. Van Dijk, T.A. (ed.). *Discourse and Communication. New Approaches to the Analysis of Mass Media Discourse and Communication*. Berlin: de Gruyter. (s. 44-59).

15 s

Dearing, J. W. & Rogers, E. M. (1996). *Agenda-Setting*. California: SAGE Publications inc. (s. 1-23).

23 s

Douglas, K., Uscinski, J., Sutton, R., Cichocka, A., Nefes, T., Ang, C., & Deravi, F. (2019). *Understanding Conspiracy Theories*. *Political Psychology*, 40(S1), (s. 3–35).

32 s

Flyvbjerg, B. (1991). *Rationalitet og magt. Bind I: Det konkrete videnskab*. København: Akademisk Forlag. (s. 137-158).

21 s

Freudenthaler, R. (2020). *Which Online Counter-publics on Facebook are Fostering Agonistic Respect? An assessment of Counter-Publics Debating Germany's Refugee Policy*. London: Routledge. (s. 247-265)

18 s

Goldkuhl, G. (2012). Pragmatism vs interpretivism in qualitative information systems

research. I: *European Journal of Information Systems*. (s. 135-146).

11 s

Gruzd, A. & Mai, P. (2020). *Going viral: How a single tweet spawned a co-19 conspiracy theory on Twitter*. Californien: Sage Publications. (s. 1-9).

9 s

Hantrais, L., Allin, P., Kritikos, M., Sogomonjan, M., Anand, P. B., Livingstone, S., Williams M. & Innes, M. (2020). *Covid-19 and the digital revolution*. United Kingdom: Routledge. (s. 1 - 15)

15 s

Hjarvard S. (2015). Framing: Introduktion til et begreb og en klassisk tekst. *MedieKultur: Journal of media and communication research* (s. 104-114)

10 s

Jasanoff, S. (2004). 'The idiom of co-production'. In S. Jasanoff (ed.) *States of Knowledge. The Co-production of Science and Social Order*. London: Routledge (s. 1-12).

11 s

Jørgensen, M. W. & Philips, L. (1999). *Diskursteori. I: Diskursanalyse*. Frederiksberg: Samfundslitteratur. (s. 5-201)

196 s

Konkes, C., & Lester, L. (2017). *Incomplete Knowledge, Rumour and Truth Seeking: When conspiracy theories become news*. Journalism Studies (London, England) (s. 826–844).

18 s

Kristensen J. E. & Schmidt L. (2008). *Temaer og tendenser i Humaniora 1960 - 90. I: F. Collin*

og S. Køppe. *Humanistisk videnskabsteori*. Dr Multimedie. (s. 304-333).

29 s

Laclau, E. (2005). *On populist reason*. London: Verso.

276 s

Laclau, E. & Mouffe, C. (1985). *Hegemony and Socialist Strategy. Towards a radical democratic politics*. London: Verso.

218 s

Leiss, W. & Powell, D. (2004). *Mad Cows and Mother's Milk. The Perils of Poor Risk Communication*. (2. Udg.). McGill-Queen's University Press. (s. 26-40)

14 s

Lin, C. (2020). *A Year like No Other: A Call to Curb the Infodemic and Depoliticize a Pandemic Crisis*. *Journal of Broadcasting & Electronic Media* (s. 661–671).

10 s

Mackenzie, S. (2011) *Dissecting the social body: social inequality through AIDS counter-narratives*. New York: Sage Publications (s. 491-505).

14 s

Matheson, D. (2005). *Media Discourses: Analysing Media Texts*. Berkshire: Open University Press. (s. 15-34).

20 s

Mocanu, D., Rossi, L., Zhang, Q., Karsai, M. & Quattrociocchi, W. (2015). Collective attention in the age of (mis)information. I: *Computers in Human Behavior*, 51. (s. 1198-1204).

6 s

- Moloney, K., Jackson, D., & McQueen, D. (2013). News journalism and public relations: A dangerous relationship. I: K. Fowler-Watt & S. Allan. *Journalism: New Challenges*. Bournemouth, UK: Centre for Journalism & Communication Research, Bournemouth University. (s. 259-281).
22 s
- Pleyers, G. (2020). *The Pandemic is a battlefield. Social movements in the COVID-19 lockdown*. Belgien: Routledge. (s. 295-312)
17 s
- Posner, R. (2011). *Post-modernism, post-structuralism, post-semiotics? Sign theory at the fin de siècle*. *Semiotica* (s. 9-30)
21 s
- Prooijen, v. J. & Douglas, M. K. (2017). *Conspiracy theories as part of history: The role of societal crisis situations*. Sage. (s. 323 - 333)
10 s
- Romer, D. & Jamieson, K. H. (2020). *Conspiracy theories as barriers to controlling the spread of COVID-19 in the U.S*. Holland: Elsevier. (s. 1-8).
8 s
- Schmidt, S. (2011). Formidling. I: S, Schmidt. *Journalistikkens Grundtrin*. Århus: Forlaget Ajour. (s. 71-77)
6 s
- Sharma, M., Yadav, K., Yadav, N. & Ferdinand, K. C. (2017). *Zika virus pandemic—analysis of Facebook as a social media health information platform*. Holland: Elsevier. (301-302).
2 s

- P. Slovic, M.L. Finucane., E. Peters & D.G. MacGregor (2004). 'Risk as analysis and risk as feeling'. *Risk Analysis*. I: *Risk Analysis*, 24 (2). (s. 1-12). 11 s
- Steensen, S., & Eide, T. (2019). News Flows, Inter-Media Connectivity and Societal Resilience in Times of Crisis. *Digital Journalism*, 7(7). (s. 932–951). 19 s
- Sunstein, R. C. & Vereule, A. (2009) *Conspiracy Theories: Causes and Cures*. Oxford: The journal of political philosophy. (s. 202-227) 25 s
- Quandt, T. (2012). What's left of trust in a network society? An evolutionary model and critical discussion of trust and societal communication. I *European Journal of Communication*. 14 s
- Thomsen, J. P. F. (2007). Diskursanalyse. I: H. Andersen & L.B. Kaspersen. *Klassisk og moderne samfundsteori*. (4 udg.) København: Hans Reitzels forlag (s. 178-193). 15 s
- Waisbord, S. (2018). Truth is what happens to news: On journalism, fake news, and post-truth. I: *Journalism Studies*. London: Routledge. (s. 1866-1878). 12 s
- Weigmann, K. (2018). *The Genesis of a conspiracy theory: Why do people believe in scientific conspiracy theories and how do they spread?* England: John Wiley and Sons Inc. (s- 1-4). 4 s

Williams J. (2014). *Understanding Poststructuralism*. London & New York: Routledge.

(s. 1-25, 25-51).

51 s

Wynne, B. (2001): 'Creating Public Alienation: Expert Cultures on Risk and Ethics on GMOs'. I: *Science as Culture*, 10 (4) (s. 445-481)

36 s

Zajak, S., Stjepandic, K. & Steinhilper, E. (2020). *Pro-Migrant protest in times of COVID-19: intersectional boundary spanning and hybrid protest practices*. Berlin: Routledge.

(s. 1-12)

12 s

Yin, R.K. (2014). *Case Study Research: Design and Methods* (5. udg.). Thousand Oaks, CA: Sage. (s. 3-19).

16 s

Sider i alt: 2050 s